

Kuusiokirjallisuus n:o 4.

Kullankaivajat

ja Indiaanit.

Kertomus Pohjois-Meksikosta.

Kirjoittanut

Mayne

Reid.

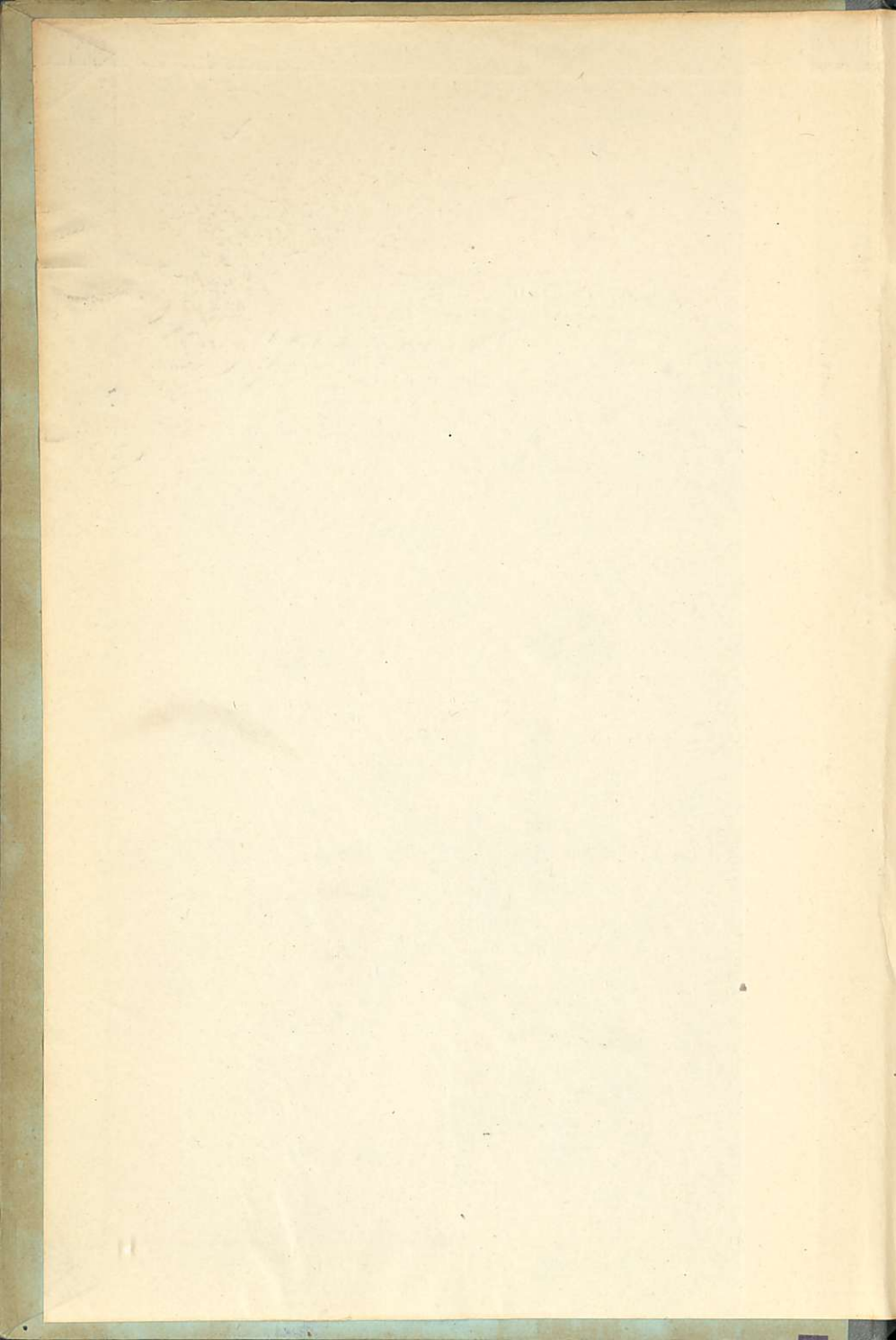
Suomennos.

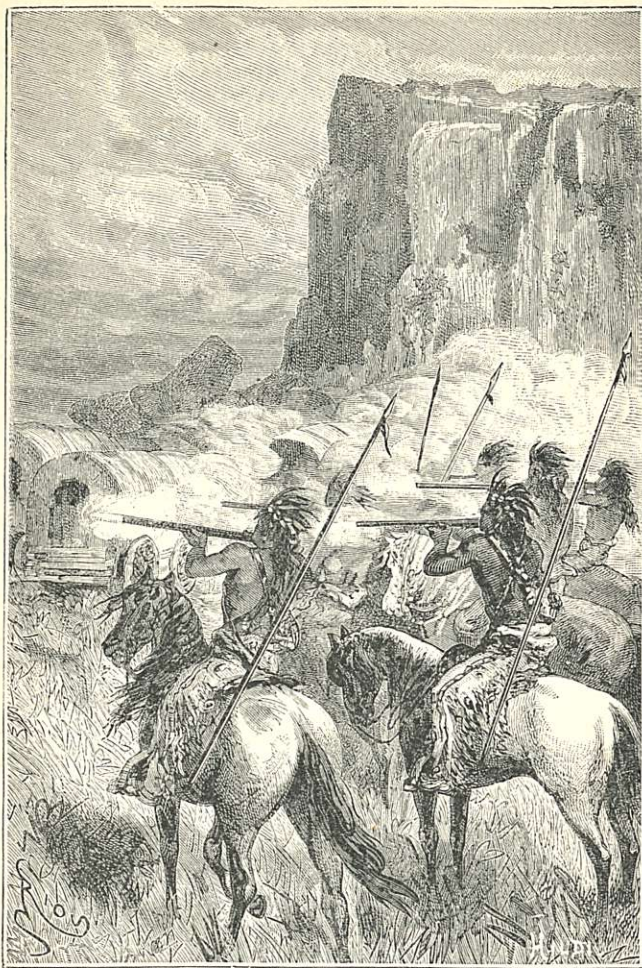
23 kuvalla.

Kuopiossa,
A. V. Telén & C:o
kustannuksella.

He ampuivat laukauksen leiriä kohden. (Siv. 57.)

Kuosisokirjallisuutta. 4.
KULLANKAIVAJAT

JA

INDIAANIT.

KERTOMUS POHJOIS-MEKSIKOSTA.

KIRJOITANUT

MAYNE REID.

SUOMENNOS.

—
23 KUVALLA.

KUOPIOSSA,
U. W. TELÉN & C.O KUSTANNUKSELLA.

THE UNIVERSITY OF
TORONTO

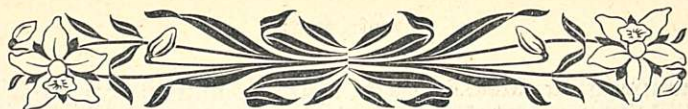
THE UNIVERSITY OF
TORONTO

THE UNIVERSITY OF
TORONTO

THE UNIVERSITY OF
TORONTO

THE UNIVERSITY OF
TORONTO

KUOPIOSSA,
KUOPION UDESSA KIRJAPAINOSSA 1898.

Ensimmäinen luku.

Veden puute.

Mira! Mira! *El Cerro Perdido!*«

»Katsokaa! Katsokaa tuota salaperäistä vuorta! Vaikk'emme vielä ole perillä, voimme kuitenkin nähdä matkamme määrän. Se näyttää muodostavan osan taivaasta, pilven voisi ehkä sanoa, mutta että tuo on se vuori, se on aivan varmaa!«

Ratsastaja, joka lausui nämä sanat, ei ollut yksin. Ainoastaan teatterissa ihmiset puhuvat itseksensä.

Ratsastaja, joka istui pienen, harmaan papurikkohevosen selässä, kulki lukuisan matkueen etunenässä parin, kolmen myöskin ratsastavan herrasmiehen rinnalla. Heitä seurasi muita ratsastajia ja suuria säkkikankaalla verhottuja tavaravaunuja. Näitä viimeainuita, jotka olivat erittäin kömpelötekoisia ja kuormana tuhansia erilaisia esineitä, veti kutakin kahdeksan muulia. Vaunut olivat oikeita pyöriviä taloja, joiden asukkaina oli kokonaisia siirtolais-perheitä. Muulit, joita käytettiin kuormajuhtina, muodostivat edellämainittujen takana *atajo*'n, se on raition, joka pitkänä jonona levisi jälkijoukoksi. Vihdoin mahdollottoman suuri lauma sarvikarjaa, jota paimenet ajoivat ja joka muodosti vihoviimeisen osaston koko matkueessa.

Kaikki miehet olivat ratsain, vieläpä paimenet ja muulien ajajatkin. Matkustus sellainen kuin heidän voi tuskin tapahtuakaan toisella tavalla. He tulivat Arispen

kaupungista Meksikossa ja kulkivat niitten avaroitteen ja autioitten tasankojen halki, jotka reunustavat Sonoras-nimisen valtion pohjoista rajaa ja nimitetään *Llanos*.

Matkueessa oli melkein yksinomaan kaivostyömiehiä. Ilman suurempia vaikeuksia voitiin tämä arvata siitä puvusta, johon useimmat olivat puetut ja erittäinkin siitä määrästä köysiä, työ-aseita ja koneita, joitten omituisia muotoja voitiin huomata vaunujen karkeiden peitteiden alta.

Tässä oli toisin sanoen äärettömän suuri matkue kullankaivajia, jotka päällikkönsä johtamina vaelsivat tyhjiin kaivetusta *veta*'sta toiseen, joka juuri äsken oli löydetty ja jolle kaikki yksissä neuvoin arvelivat omistaa työnsä. Heidän vaimonsa ja lapsensa seurasivat heitä, sillä aikomus oli asettaa tänne moneksi vuodeksikin, — tähän kaukaiseen kulmaan Sonoran erä-aavikkoa.

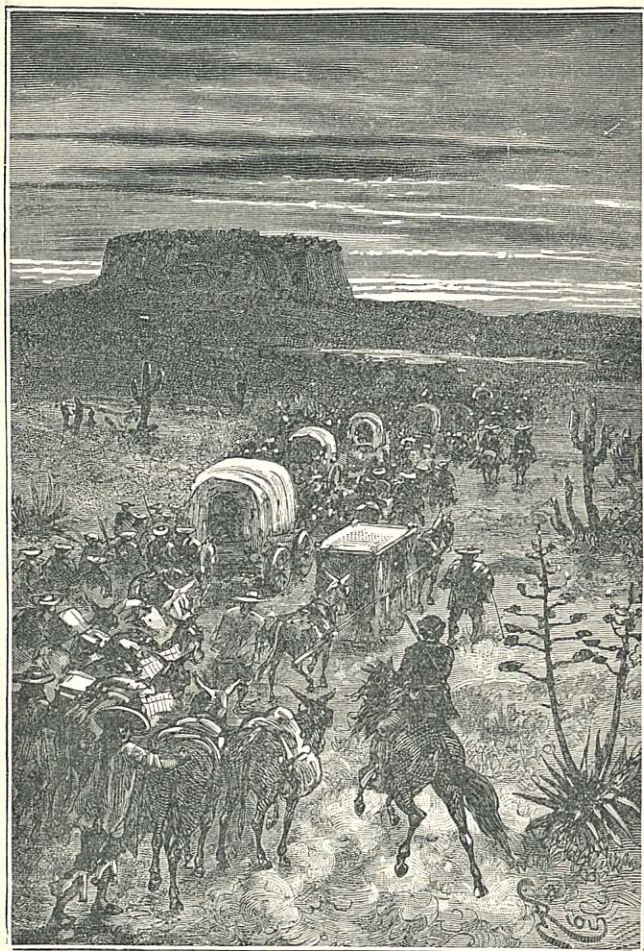
Paitsi niitä kahta ratsastajaa, joiden vaaleat hiukset osoittivat pohjoismaalaista syntyperää, olivat kaikki muut meksikolaisia, vaikkeivät samaa rotua, sillä voitiin heidän kasvojensa piirteisissä huomata värivivahduksia kaikenlaisia aina espanjalaisen paperinkeltaisesta alkuasukkaitten kuparinpunaiseen ihoväriin saakka. Olivatpa muutamat täysiverisiä indiaanejakin *Opatas*-sukua, erästä niistä indiaaniheimoista, joita kutsutaan *manses*, se on voitettut ja sivistetyt, ja jotka yhtä vähän muistuttavat viljeljä veljiään kuin kotikissa tiikeriä.

Muutamat erilaisuudet puvussa ilmaisivat jo ensi silmänluonnilla eroituksen matkustajain säädyssä ja arvoasemassa. Kaivostyömiehet ja työnjohtajat olivat enemmistönä. Sitä paitsi löytyi kuormarenkejä, *arrieros* ja *moros*, jotka kaitsivat vetojuhtia, *vaqueros* eli häränpaimenia sekä kaikellaisia palvelijoita kumpaakin sukupuolta.

Se ratsastaja, jonka sanat me ilmoitimme kertomuksemme alussa, ei ollut seurueensa näköinen, ei pukunsa eikä yhteiskunnallisen asemansa puolesta. Hän oli kullanetsijä eli *gambusino*, niinkuin meksikolaiset sanovat, yksi niitä olioita, joita näissä seuduin on niin runsaasti, ja jotka isästä poikaan omaavat erinäisen taidon maan sisälmyksistä löytää tätä keltaista metallia. Hänen nimensä oli Pedro Vicente. Hänellä oli omituiset kasvopiirteet, kasvot, jotka eivät olleet tavallisten ihmisten kasvojen näköiset ja hänen mustat silmänsä näkyivät tahto-

van tutkia sydämiä samalla tavalla, kuin ne ymmärtäisivät tunkea läpi aarnioitten sisimmätkin loukerot.

Juuri Petro Vicente oli muutamia viikkoja ennen löytänyt sen *vetan*, jonne karavaani nyt oli matkalla.

Matkueessa oli melkein yksinomaan kaivostyömiehiä.

Hän oli kiiruhtanut ilmoittamaan löytönsä Arispen viranomaisille sekä antanut merkitä sen viraston rekisteriin, joka maan lakien mukaan turvasi hänelle yksinomaisen omistusoikeuden löytämänsä kulta-aarnioon. Kun me nyt tämän tiedämme, voisimme otaksua että *gambusino* oli koko tämän kullankaivajamatkueen päällikkö. Niin ei kumminkaan ollut asian laita. Hänen varallisuutensa ei myöntänyt hänelle tilaisuutta alkaa työtä, joka vaati niin suuria pääomia etukäteen ja hän oli sentähden ollut pakoitettu luovuttamaan oikeutensa rikkaalle kauppahuoneelle *Villanneva ja Tresillian*, saaden sitä vastaan suuren summan käteistä rahaa ja lupauksen suureen osallisuuteen tulevassa voitossa.

Yritys näytti lupaavalta. Villanneva ja Tresillian olivat jättäneet vanhan aarnionsa, josta heille oli ainoastaan hyvin vähän tuloja ja olivat lähteneet matkalle kaiken työväkensä ynnä heidän vaimojensa ja lastensa kanssa kuljettaen mukanaan täydellisen varaston kaivostyökapineita ynnä kaikkea mitä he jokapäiväisessä elämässään välttämättömästi tarvitsivat. Juuri heidän karavaaninsa pysähtyi llanolla, kun johtaja Pedro Vicente huudahti:

»Katsokaa! Katsokaa tuota salaperäistä vuorta!«

Ne henkilöt, joiden puoleen *gambusino* nimenomaan kääntyi, olivat juuri nuo molemmat yhdysmiehet. Toinen, don Estevan Villanneva, oli noin viidenkymmenen vuoden ikäinen meksikolainen. Hänen jalot ja ylpeät kasvopiirteensä muistuttivat hänen andalusialaisia esi-isiään. Toinen rohkeakasvuinen, laiha ja valkoverinen, oli englantilainen Robert Tresillian Cornwallista kotoisin, joka vaimonsa kuoltua oli jättänyt synnyinmaansa ja asettunut Meksikoon.

Siinä tuokiossa, josta puhumme, olivat kaikki matkustajat, ensimmäisestä viimeiseen asti, alakuloisia ja nähtävästi levottomia. Ei tarvinnut muuta kuin luoda katse heidän hevosiinsa ja muuleihinsa huomatakseen syyn tähän. Jokainen näistä eläimistä oli vallan surkeassa tilassa. Voitiin lukea kylkiluut niiden lahtuneilla kupeilla. Niiden hervottomat ja eteenpäin ojennetut kaulat riippuivat väsyneinä rintaa vastaan. Tuskin jaksoivat liikuttaa jalkojansa ja syvälle kuoppiinsa painuneet silmät, suusta etkottava kieli, joka riippui alas kuivien ja polttavien huilien välistä, osoittivat kuinka paljon nämä raukat sai-

vat kärsiä. Eläin parat eivät olleet kolmeen päivään saaneet vettä ja tuo niukka laidun, jota tähän asti olivat aavikolla tavanneet, ei antanut heille tarpeeksi ravintoa.

Pitkä pouta-aika oli ollut Sonorassa. Moneen kuu-kauteen ei ollut näissä seuduin satanut pisaraakaan. Kaikki purot, kaikki lammikot, vieläpä kaikki muuten niin runsasvesiset lähteetkin, jotka matkamiehemme tapasivat matkallaan, olivat aivan kuivuneet. Ei ollut siis ihme, että eläinten voimat olivat loppuneet ja niiden omistajat täynnänsä synkimpiä aavistuksia. Vielä neljäkymmentäkahdeksan tuntia sellaista oloa oli sama kuin kuolema useimmille ellei kaikille.

Gambusinon huudahduksen kuullessaan päästivät hänen matkatoverinsa helpoituksen huokauksen ja sitä suurempi oli tämä helpoitus mitä syvempi heidän huolensa sitä ennen oli ollut. He tiesivät kyllä, että tämä merkitsi ruohoa eläimille ja vettä kaikille. Pedro oli jo kauan osoittanut tuota Salaperäistä vuotta sinä tarkoitusperänä, johon oli pyrittävä ja tämän vuoren ympäristöä ihanimpana majoituspaikkana, jota uneksia voitiin — keidas-erämaassa, pieni maallinen paradiisi. Sen lisäksi tahtoi kullanetsijä eräältä vuoren huipulta antaa heidän nähdä ne rikkaat kultasuonet, jotka tähän saakka olivat ainoastaan hänelle tunnetuita.

Kerran vuoren juurelle saavuttua ei ollut enää tarpeen pelätä veden puutetta, vaikka kuivuus olisi kuinka suuri tahansa, ei pelätä ruoan niukkuutta eläimille, sillä löytyihän täällä alituiseen pulpuava lähde sekä järvi laidunmaitten ympäröimänä, joilla tiheä ja mehevä ruoho kaikkina vuoden aikoina peitti maan ikäänkuin viheriä smaragdimatto.

»Oletteko aivan varma siitä, että tämä on tuo salaperäinen vuori?» kysäsi don Estevan kiinnittäen katseensa yksinäiseen kukkulaan, jota Pedro sormellansa osoitti taivaan rannalla.

»Si, sennor«,*) vastasi Pedro hiukan närkystyneenä, »yhtä varma kuin että isäni nimi oli Pedro Vicente. Ja kuinka ajattelettekaan, että minulla olisi epäilyksiä siinä suhteessa, kun äitini varmaankin satoja kertoja on minulle jutellut, mitenkä minut kastettiin? Naisparka ei

*) Niin, herrani.

ole koskaan löytänyt lohdutusta kaikesta siitä mitä sai maksaa edestäni siinä tilaisuudessa. Ajatelkaa, sennores, kaksikymmentä pesosta hopeassa ja kaksi vahakynttilää, hirveän suuria vahakynttilöitä ja mitä valkeimmasta aineesta tehtyjä! Kaikki nämä kustannukset vakuuttaakseen minulle saman nimen ja samat henkiset avut, jotka olivat isälläni, joka kumminkaan ei ollut muuta kuin köyhä gambusino, niinkuin minäkin.«

»Hyvä Pedro, älkää olko pahoillanne,« vastasi don Estevan nauraen. »Tuon pitäisi jo aikoja sitte oleman unhotukseen haudattuna. Jos te joskus olettekin olleet köyhä, niin olette tätä nykyä niin rikas, ettette tarvitse vaikeroida niin vänäpätöisestä menoerästä, semminkin kun siitä on jo niin pitkät ajat.«

Don Estevan puhuikin totta. Onnellisen löytönsä jälkeen oli Pedro rikas.

Kuka hyvänsä, joka oli nähnyt hänet kolme kuu-kautta sitte, ei olisi voinut tuntea häntä samaksi ihmiseksi, niin oli hänen ulkomuotonsa somistunut hänen eduksensa. Ennen oli hän kalpea ja ryysyinen. Likaiset ja vaalistuneet vaatteensa pysyivät tuskin hänen päällään ja hänen hevostansa voi liioittelematta kutsua koniksi. Nyt sitä vastoin ratsasti hän komeasti varustetulla ja satuloidulla rotuhevosella, ja hänen ulkoasussaan loisti kaikki ne kiiltävät koristeet, joita meksikolainen *ranchero* käyttää monivärisessä puvussa.

»Leikki pois,« keskeytti Robert Tresillian levottomana. »Tuo vuori, jonka näemme edessämme, onko se vai eikö se ole se Salaperäinen vuori?«

»Olenhan sen jo sanonut,« vastasi gambusino lyhyesti vielä enemmän loukkaantuneena siitä itsepintaisesta epäilyksestä, jota muukalainen suvaitsi osoittaa, vaikka hän, Pedro, oli sen vakuuttanut; hän, joka kumminkin tunsii jokaisen alan Sonoran erämaassa.

»Hyvä,« jatkoi Tresillian. »Mitä pikemmin me tulemme sinne, sitä parempi. Minä arvelen, että sinne vielä on noin kymmenen peninkulman*) matka.

»Te voitte laskea kaksi vertaa niin paljon, *caballeros*,**) ja vielä lisätä muutamia metriä siihen,« sanoi Pedro.

*) Englannin peninkulma niinkuin muuallakin tässä kertomuksessa.

**) Caballero = herra.

»Mitä! Kaksikymmentä peninkulmaa!« huudahti hämmästynyt englantilainen. »Sitä en voi uskoa!«

Gambusino vastasi vaan rauhallisesti:

»Jos teidän armonne yhtä usein kuin minä olisi matkustanut aavikolla, niin tietäisi teidän armonne yhtä hyvin kuin minäkin, miten siinä suhteessa on arvosteltava. Täällä ulkona eivät matkamäärät aina ole sellaisia, miltä ne ensi katsahdukselta näyttävät.«

»Noh, kun te sen vakuutatte, niin minä sen uskonkin,« vastasi englantilainen. »Minulla on suuri luottamus teidän avuihinne, mitkä hyvänsä ne ovatkin, Pedro Vicente, kun minä arvostelen niitä sen taidon mukaan, jota te olette osoittaneet kullanetsijänä.«

Gambusinin loukattu itserakkaus hyvittyi tämän kohteliaisuuden kautta.

»*Mil gracias,**) don Roberto,« vastasi hän syvästi kumartaen. »Te voitte luottaa minun sanoihini, sennor, sillä minä en puhu umpimähkään, vaan voin arvostella matkan pituuden melkein kyynärälleen. Voitte ajatella etten ensi kertaa matkusta täällä. Ennenkuin ajattelin johtaa teidät tänne, caballeros, piti minun itseni enemmän kuin yhden kerran käydä täällä ja tehdä tarkkoja tutkimuksia ja muistankin hyvin hyvästi tuon suuren *palmilan*, jonka näette tuolla vasemmalla puolellanne.«

Pedro osoitti puhuessansa sormellaan Robert Tresillianille hyvin paksurunkoista puuta, josta nippu pistimen muotoisia lehtiä riippui alas.

»Jos teidän armonne vielä epäilee sanojeni totuutta,« jatkoi gambusino, joka piti kunnianasiana vakuuttaa englantilaista, »niin vaivatkaa itseänne sen verran, että tutkittte lähemmin tätä puuta. Te tulette löytämään sen kaarnassa kaksi kirjainta, P. ja V., teidän palvelijanne Pedro Vicenten alkukirjaimet. Se on pikku muisto minun persoonastani, jonka jätin perästäni, kun kolme kulkua sitten matkustin tätä tietä.«

»Minä uskon teitä ilman todisteita,« vastasi Tresillian ja hymyili tuollaiselle omituiselle »muistolle« noin kaukana erä-aavikossa.

»Suvaitkaa minun sitte lisätä, sennor, että onnellisim-

*) Tuhannet kiitokset.

massa tapauksessa voimme saapua tuon Salaperäisen vuoren juurelle vähän ennen auringon laskua.«

»Aivan varmaan, Pedro,« lisäsi don Estevan ystävällisesti. »Emme saa aikaa hukata. Tahdotteko ratsastaa tuonne jälkijoukon luo ja antaa käskyn jatkaa matkaa. Sanokaa muulinajajille, että jouduttavat eläimiensä kulkua niin paljon kuin mahdollista.«

»Niinkuin käskette, teidän armonne,« vastasi gambusino.

Hän tervehti kumpaistakin isäntäänsä vilkkaasti heiluttaen leveäreunaista hattuaan päänsä päällä.

Sen perästä kiiruhti hän hevostansa kannuksiensa pyörillä, jotka olivat enemmän kuin viisi senttimetriä läpileikkauksessa sekä ajoi täyttä neliä karavaanin jälkijoukkoon. Tuokiota ennen kuin oli ehtinyt vaunujen luo, nosti hän kunnioittaen hattuansa, ratsastaen pienen joukon ohitse, jota emme vielä ole lukijoillemme esittäneet, mutta jossa kumminkin oli matkueen miellyttävimmät henkilöt.

Kaksi näistä kuului heikompaan sukupuoleen. Toinen oli noin kolmenkymmenen viiden tai neljäkymmenen vuoden ikäinen nainen, jota vielä voi sanoa erittäin kauniiksi. Toinen, herttainen nuori tyttö, melkein vielä lapsi, oli niin hänen näköisensä, ettei voinut olla kukaan muu kuin hänen oma tyttärensä. Tyttären komeat mustat silmät loistivat kuin tähdet paksun, mustan tukan alta, joka vivahti sinertävältä, ja hänen pikku suunsa oli ikäänkuin puoleksi puhjennut granaatti-omena. Ei ollut vielä koskaan espanjalainen mantilja koristanut ihailtavampaa päätä. Nuoren tytön nimi oli Gertrudes ja hänen äitinsä oli sennora Villanneva. Tuskinpa näki enemmän kuin heidän päänsä tuossa meksikolaisessa kantotuolissa, *la litera*, jota tämän maan ylhäiset käyttävät matkoilla, joissa tiet ovat liian kapeat ja vaivaloiset vaunuille. Sentähden olikin valittu litera, koska se tarjosi mukavimman ja vähemmän väsyttävän keinon matkustaa. Sitä kantoi kaksi kaunista nuoren meksikolaisen ohjaamaa muulia, toinen edessä, toinen takana.

Neljäs henkilö oli Robert Tresillianin poika. Nimensä oli Henry ja hän oli äsken täyttänyt yhdeksäntoista vuotta. Henry oli heikkokasvuinen, kaunis, vaaleatukkainen poika, ja kasvonsa piirteet olivat hienosti muodostuneet, ehkei laisinkaan naiselliset. Kasvonsa ilmaisi-

vat rohkeutta ja päättäväisyyttä ja kookas vartalonsa harvinaista voimaa ja ketteryyttä. Hän kallistihe alas satulastansa ja keskusteli naisten kanssa, jotka olivat hiukan sysänneet kantotuolin verhot syrjään, ja heidän keskustelunsa näkyi olevan vilkasta. Nuorukainen kertoi epäilemättä sen hyvän uutisen, jonka Pedro Vicente oli ilmoittanut, sillä Gertrudes kuunteli ihastuksella ja hänen silmänsä osoittivat erinomaista iloa.

Vihdoin annettiin merkki, että Salaperäinen vuori oli lähellä. Janoa ei kauemmin tarvinnut peljätä, ja kullankaivajien kärsimykset lähenivät loppuansa.

Karavaani sai jälleen entisen rohkeutensa.

»*Anda! Adelante!*« (Eteenpäin) huusi Pedro.

Muulienajajat toistivat tämän huudon toinen toisensa perästä aina matkueen viimeisiin asti. Vankkurit natisivat ja läksivät jälleen liikkeelle ruoskien alituisesti roikkuessa ja pyörien puolapuitten naristessa.

Toinen luku.

Coyoteros.

Onnettomuudeksi Arispen kullankaivajille ei heidän matkueensa ollut ainoa, joka samana päivänä matkaili Sonoran erä-aavikossa, ja kun kullankaivajat pohjoisessa havaitsivat sen kukkulan, jota Pedro nimitti nimellä Salaperäinen vuori, läheni tavattoman sattumuksen johdosta myös muita inhimillisiä olentoja samaa kukkulaa, vaikka vastakkaiselta suunnalta. Edelliset eivät kumminkaan huomanneet mitään, osittain sentähden, että he olivat niin kovin pitkän matkan päässä ja osittain senkin tähden, että heitä esti siitä epätasaisuudet maanpinnassa.

Toisella matkueella ei ollut minkäänlaista yhtäläisyyttä sen kanssa, josta äskettäin olemme lukijoillemme kertoneet. Ensiksi oli se paljoa lukuisampi, vaikka se, katsottuna yhdessä ryhmässä ja matkan päästä näytti

vaativan paljoa vähemmän tilaa, sillä ei siinä ollut muu-
lia eikä sarvikarjaa, ei vaunuja eikä minkäänlaisia matka-
tavaroita. Äsken tulleet eivät olleet vastukseen otta-
neet mukaansa vaimoja ja lapsia, vielä vähemmän kanto-
tuoleja ja ylimyssukuisia naisia. Heidän joukossaan oli
ainoastaan ratsastajia, aseilla varustettuja hampaihin asti.
Jokaisella heistä oli takanaan poikkipuolin evässäkki ja
puinen vesileili. Heidän pukunsa oli yhtä alkuperäinen
eikä juuri monijaksoinen. Useimmilla ei ollut muita vaat-
teita kuin liinaiset housut, korkeat hirvennahkaiset sää-
rystimet ja mokkasiinit*) ynnä *serape* yön varaksi.

Serape ei ole muuta kuin villapeite.

Ne, jotka muodostivat poikkeuksen, eivät olleet yli
puolen tusinan. Heillä näkyi olevan suuri valta seuralai-
siensa ylitse, ja yksi heistä, jolla oli enemmän arvomer-
kkiä ja koristuksia kuin muilla, oli luultavasti heidän ylim-
mäinen päällikkönsä.

Hänen hallitsija-arvomerkkinsä olisivat tehneet pilaa
maailman kaikille vaakunakirjoille. Ne olivat ehkä aivan
ainoita laadultaan koko maailmassa, ja mikä kummalli-
sinta oli, niitten omistaja ei kantanut niitä kuvattuna kil-
peensä, vaan oli tatueerannut ne omaan ruumiisensa.
Kalkkalokäärme, maalattu tummanpunaisella, pää ja häntä
pystyssä, leuvat ammoltaan ja kieli ojossa, ikäänkuin pis-
täöksensä näkymätöntä vihollista, kiemurteli kiehkuroi-
tansa hänen paljaalla vaskenkarvaisella rinnallaan. Sen
pyöreän kehän sisällä, jonka käärme muodosti, nähtiin
vielä joukko muita samalla lystillisiä ja hirvittäviä vertaus-
kuvia. Inhottava sisilisko ja tiikerikissa olivat jotakuin-
kin kuvattuja, sekä vihdoin tämän kiehkuran keskellä ja
näkyvimmällä paikalla vertauskuva, joka on tunnettu yli
koko maailman: pääkallo ja kaksi ristiin pantua sääri-
luuta, kömpelösti piirrettyjä liidulla. Höyhentöyhtö liehui
tämän miehen päässä, jonka kasvot olivat yhtä raa'at piir-
teiltään kuin vastenmielisetkin.

Tuskin tarvinnee mainita, että tämä oli indiaani.
Hän ja hänen seuralaisensa kuuluivat heimoon, joka enin
kaikista on tullut kuuluksi villeydestänsä — Apachit eli
coyoteerot, jonka nimen olivat saaneet henkisen yhtäläi-

*) Indiaanein nahkaiset lapinkengän muotoiset jalkineet.

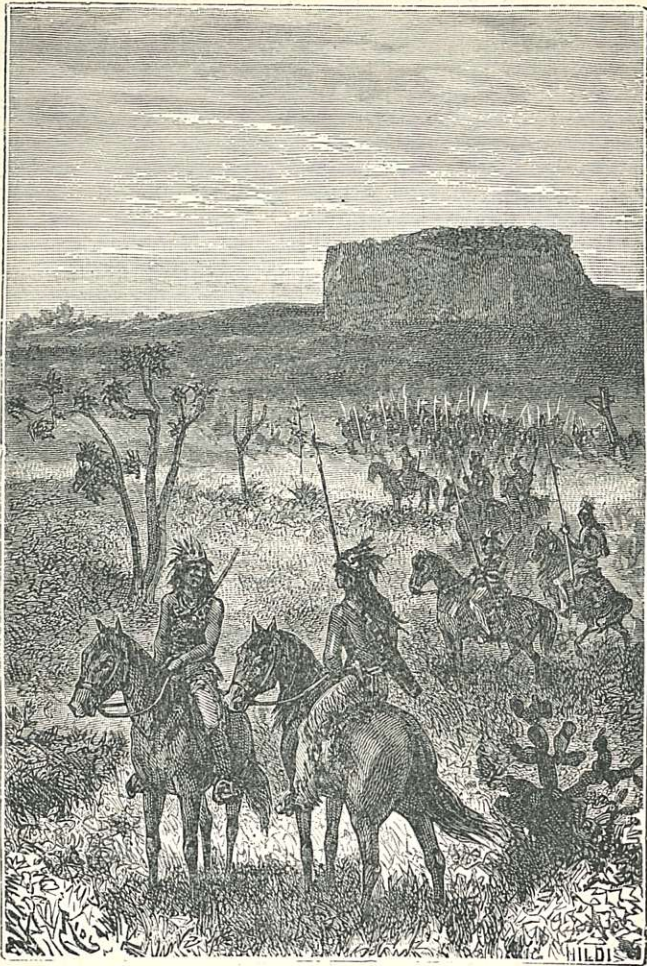
syytensä vuoksi uuden maailman sakaalin, *kojote'n* kanssa.

Koska naiset ja lapset olivat kotiin jätetyt, näytti tämä asianlaita viittaavan siihen, että kojoteerot olivat jollain sotaisella retkellä. Heidän varustuksensa ja sotakuvauksensa osoittivat tätä vielä selvemmin. He olivat varustetut pyssyillä, pistooleilla ja peitsillä. Olipa vielä muutamilla revolvereja ja karbiineja oivallisinta lajia, sillä sivistys on heille ainakin opettanut kaikenmoisia tappotapoja. Näitten lisäksi riippui vielä tuo kauhua tuottava skalppiveitsi heidän vyöstänsä.

He matkustivat järjestetyissä riveissä kaksittain, eikä »indiaanisessa linjassa.« On jo aikoja siitä kun indiaanit prerioilla ja pampailla oppivat arvossa pitämään vihollistensa kalpeakasvoisten käyttämää sotilaallista järjestystä sekä alkoivat panna sitä käytäntöön erittäinkin ratsujoukoissaan. Kaikki kansanheimot ovat ymmärtäneet hyödyksensä käyttäen sitä opetusta, jonka valkoihoiset ovat antaneet heille sotataidossa, ja Meksikon pohjoisissa valtioissa, Tamaulipaassa, Chihuahuassa ja Sonorassa, on uudistunein kerroin nähty, miten comanchit, navajit ja apachit ovat hyökänneet meksikolaisten kimppuun järjestetyissä taisteluriveissä ja siten tuhonneet lukuisia vastustajia. Mutta tällä avonaisella ruohotasangolla, jolla tämä coyoterosjoukkue nyt matkusti, ei ollut minkäänlaista pakkoa rientää eteenpäin järjestetyssä kolonnassa, minkä vuoksi olivat valinneet sen matkustustavan, jonka jo olemme maininneet.

Punaihoiset eivät olleet, niinkuin kullankaivajat vaeltaneet kolmea päivää perätysten kuumassa erä-aavikossa. He, jotka tarkoin tunsivat sen maan, jonka kautta oli kuljettava, tiesivät hyödykseen käyttää sen vähimmätkin edut, voidaan aina valita lepuusijoiksi kaikki pienemmätkin majapaikat, eivät ensinkään olleet kuumuudesta kärsineet. Yhtä vähän olivat he huolissansa retkensä jatkamisesta, sillä heidän tuli matkailla virtaa pitkin, jota kartoissa kutsutaan *Rio San-Miguel*, vaan meksikolaiset mainitsevat *Horcasitas*. Kaikki asianhaarat näkyivät siis olevan edullisia heidän yritykselleen.

Tuntia ennen auringon laskua huomasivat he vuoren taivaan rannalla. Indiaanit eivät tunne sitä nimeltä *Cerro Perdido*, vaan nimittävät sitä *Nauchampa-Tepetl*.

Kojoteerot eivät olleet täällä ensi kertaa.

Tämän yhteydessä on vallan merkillistä ottaa huomioon se heimolaisuus, joka on olemassa pohjois-Meksikon indiaanein ja etelässä asuvien azteekien välillä. Jälkimäisten kielessä on Perote-vuorella sama nimitys kuin Nauchampa-Tepetlillä. Sana *cofre*, joka tavallisesti nimeen liitetään, merkitsee niinkuin Nauchampakin kohverttia eli laatikkoa, joka nimitys on annettu niille niitten eräiltä tahoilta selvän yhtäläisyyden vuoksi äärettömän suora-kaiteen muotoisen kohvertin kanssa, missä ylimmäinen kansi muodostaa tasangon, jolla on jommoinenkin laajuus.

Mutta kojoteerot eivät paljon huolehtineet kielitieteestä, he ajattelivat vaan murhaa. Heidän retkensä ainoa tarkoitus oli hävittää muutama opatas-nimisen indiaaniheimon kylä tai muutamia valkoihoisten Horcasitaan rannoille perustamia uudisasutuksia. Kun tuo Salaperäinen vuori ilmestyi heidän silmiensä eteen, esiintyi toinen kysymys, joka tuokion ajaksi kiinnitti heidän ajatuksensa. Oli ratkaistava kysymys, oliko viisasta tai edes mahdollista ehtiä sinne yön kuluessa. Ajatukset menivät hajalle. Muutamat vastasivat myöntämällä, toiset kieltämällä. Niinkuin Pedro Vicente oli sanonut, ovat matkat täällä Sonoran läpikuultavassa ilmassa erehdyttäviä, ja vaikka Nauchampa-Tepetl ei näyttänyt olevan kauempana kuin kymmenen tai kahdentoista peninkulman päässä, sai samoella hyvinkin toisen verran ehtiäksensä järvelle. Mutta maassa syntyneet ja erittäinkin alkuasukkaat ovat tottuneet näihin harhanäkyihin ja tekevät laskunsa sen mukaan. Muuten eivät kojoteerot olleet täällä ensi kertaa ja tiesivät siis hyvästi, mitä oli tekeminen. Neuvottelunsa koski sentähden ainoastaan heidän hevosiensa toimeentuloa, sillä ne olivat jo juosseet viisikymmentä peninkulmaa ja olivat väsyksissä.

Nämä olivat *mustangia* eli villejä arohevosia, jotka ovat voimakkaita ja kestäviä, jos kohta ko'oltansa ovatkin vähäpätöisiä. Mutta he olivat jo juosseet tarpeeksi tälle päivälle ja olisivat ehkä tulleet ajetuksi pilalle, ennenkuin olisi ehditty vuoren juurelle. Oli siis parempi antaa niiden levätä ja pysähtyä Nauchampa-Tepetlin luona vasta seuraavana päivänä noin puolen päivän tienoilla.

Tämä ajatus oli epäilemättä myös päälliköllä, sillä hän hyppäsi hevosensa selästä ja valmistihe panemaan sitä liekaan. Kysymys oli siis ratkaistu ja kaikki »El

Cascabel'in« (kalkkalokäärmeen) sotilaat seurasivat heti hänen esimerkkiään.

Tapansa mukaan pitivät indiaanit ensin huolta hevosistansa, ennenkuin ajattelivat itseään. He kokoilivat polttoaineita ja sytyttivät suuren tulen ei lämmitelläkseen, koska oli kesä, vaan valmistakseen aterialla. Heidän puolisansa juoksi vielä neljällä jalalla hylyksi tuomittujen hevosten muodossa, joita kuljettivat mukanaan. Teurastus ei ottanut paljon aikaa. Puukon isku hevosen rintaan pudotti sen kuoliina maahan ja veri kuohui virtana sen ympärillä. Silmänräpäyksessä oli se paloteltu, suuret lihapalat seivästettiin puuvartaisiin ja kun niitä tulella oli kärvennetty hetkisen, oli indiaaneilla paisti valmis, joka ei ollut halveksittava.

Hevosensyöjät kokoilivat sitte läheisistä puista muita syötäviä esineitä, jotka eivät näyttäneet vähemmän herkullisilta. Ensiksi *algarobian* ja muitten kasvien terttuja, joita paistoivat tulella ja joista saivat vihanneksensa sekä niitten lisäksi monen kaktuskasvin hedelmiä. Paraimmat niistä olivat *pitahayan*, jonka rungot, tosin paljaita alapuoleltaan, olivat latvassa ympäröidyt sädekiekhuran muotoon istuvilla lehdillä, jotka pitkän matkan päässä sai ne muistuttamaan jättiläiskokoisia kandelaabereja. Tasanko oli täynnänsä sellaisia omituisia puuta. Sillä tavalla löysivät kojoteerot keinon hankkia itselleen jälkiruokaa itse aavikossa.

Kun olivat ateriansa lopettaneet, alkoivat he huomispäivän aamiaiseksi valmistaa ruokalajia, jota apachit pitivät niin suuressa arvossa, että vieläpä yksi heidän heimoistansa, *mezcaleros*, pitävät sitä yksinomaisena ruokana, joten ovat nimensäkin saaneet siitä, kasvia kun kutsutaan *mezcal*-kasviksi.

Valmistus oli hyvin yksinkertainen. Kojoteerot nyhtävät ensiksi ylös tarpeellisen määrän mezcalleja, leikkasivat pois kaikki karkeakarvaiset ja terävät lehdet niitten huipuista ja kuorivat pois hedelmää ympäröivän verhon. Siten saatiin syntymään munan muotoinen valkea aine, melkein niin suuri kuin ihmisen pää. Ainoastaan tämä aine syödään.

Sillä välin kuin osa indiaaneja oli näissä valmistuksissa, kaivoivat toiset kuopan, jonka pohjan ja seinät peittivät litteillä kivillä. Sinne heitettiin hehkuvia hiiliä, joi-

den annettiin palaa tuhkaksi, ja kun kuoppa oli oikein kuumennettu, pantiin mezcalt sinne alas varovasti, käärittyinä sen hevosen nahkaan, joka oli ateriaksi teuras-tettu. Punaihoiset olivat kääntäneet karvapuolen ulospäin ja kasvikiehkuroiden joukkoon sekoittaneet muutamia palasia raakaa lihaa. He sulkiivat tämän alkuperäisen uunin suun paksuilla turpeilla, säilyttääksensä haudan kaiken yötä kuumana ja poistuivat vakuutettuina seuraavana päivänä saavansa herkullisen aterian.

Nyt he kääriytyivät villasiin vaippoihinsa pelkäämättä mitään äkkiarvaamatonta hyökkäystä näissä erämaissa, jotka ainoastaan itse perinpohjin tunsivat ja nukkuivat rauhallisesti paljas tanner sänkynä ja tähtitaivas sängyn uutimena. Vähän voivat aavistaakaan, että muutamien tuntien hevosmatkan päässä heidän leiripaikastaan löytyi toinenkin leiri, johon oli majoittunut heidän heimonsa vihollisia, kumminkin liika harvalukuisina voidakseen heille tehdä kovempaa vastarintaa. Jos olisivat voineet tietää sen, eivät olisi ajatelleetkaan. He olisivat heittäytyneet villien hevosiensa selkään ja nuolen nopeudella rientäneet Salaperäiselle vuorelle.

Kolmas luku.

Vihdoinkin vettä.

Sillä aikaa ja suuria vastuksia kohdaten, monella ruoskan lyönnillä ja alituisilla huudoilla *Anda mula mal-dita!* (»Astu päälle, kirottu muuli!«) lähestyivät väsyneet kullankaivajat vuorta. He kulkivat enemmän matelemalla kuin astuen, sillä muulit, jotka olivat heikontuneet pitkällisestä veden puutteesta, eivät enää jaksaneet vetää raskaita vankkureja ja kuormajuhdat horjuivat kuormiensa alla.

Kun kullankaivajat näkivät vuoren siitä paikasta, johon Pedro oli pysähtynyt, oli heillä sama ajatus kuin

Robert Tresillianillakin. He luulivat, että oppaansa erehdyi, kun kahdeksikymmeneksi peninkulmaksi arvosteli jälellä olevaa matkaa. Miehet, jotka kuten kullankaivajat viettävät elämänsä maan alla, tai kuten merimiehet vessillä, ovat hyvin huonoja arvostelevaan kaikkea mitä tapahtuu maan pinnalla. Mutta ne, jotka johtivat matkuetta, muulin ajajat ja muut, tiesivät aivan hyvin, ettei gambusino heitä pettänyt.

Kaikki tulivat kohta samaan johtopäätökseen. Kun olivat tunnin verran matkailleet, eivät he arvelleet tulleensa vuorta lähemmäksi ja toisen tunnin kuluttua välimatka tuskin näkyi vähentyneen.

Päivä ei ollut vielä lopussa, kun he tulivat niin lähelle vuorta, että selvästi voivat huomata kaikki sen yksityiskohdat ja tarkoin eroittaa sen ulkopiirteet.

Tämä vuori esiyyttyy silmien eteen äärettömän suurena katafalkkina; se on muodoltansa pitkulainen, mutta huippu ei kule yhtenä ainoana suorana viivana, sillä tuota vaakasuoraa viivaa katkoo alituisesti puut, joitten varjokuvat kohoten milloin ylemmäs, milloin matalammaksi jääden, kuvastuvat taivaan sinistä taustaa vasten. Merkillistä kyllä näyttää se olevan leveämpi huipusta kuin juurelta. Sen ulkoasu ei tarjoo mitään synkkää, koska nuo lukemattomat rotkot sen sivuilla ovat peitetyt vihreydellä, missä vaan kämmenenkään ala maata on antanut kasvien juurille tilaa.

Salaperäinen vuori sijaitsee melkein pohjoisesta etelään. Se on vähilleen neljä peninkulmaa pitkä ja enemmän kuin peninkulman levyinen, jota vastoin sen korkeus on noin viisi sataa jalkaa. Se on tosin vähäinen korkeus vuorelle, mutta tarpeeksi korkeutta on sillä kumminkin, että saa kunnian kantaa vuoren nimeä näillä äärettömillä, avaroilla autoilla, joilla ei ole kilpailijana mikään *sierra* eikä edes minkäänlaista vaaraa, ja joilla se kohoaa aivan yksinäisenä, eksyneenä ja ikäänkuin *kadotettuna* eräaviikon keskelle.

»Millä puolella sijaitsee järvi, sennor Vicente?« kysyi Robert Tresillian, joka aina pysyi matkueen etupäässä don Estevanin ja gambusinon rinnalla. »Eteläisellä«, vastasi viimeksi mainittu, »ja se on meille onneksi, sillä muuten olisi meillä vähintään kymmenen peninkulmaa jälellä.«

»Mitenkä! Minä luulin, että koko vuori ei ollut neljää peninkulmaa pitempi.«

»Se on totta, sennor, mutta ala, joka ympäröi sitä, on peitetty kalliolohkareilla, joitten yli emme voisi ajaa vaunujamme. Minä otaksun, että nämä lohkareet ovat pudonneet alas vuoren huipulta, mutta en ole koskaan voinut ymmärtää, miten ne olisivat voineet vyöryä satoja metriä vuoren juurta ulommaksi. Ja kumminkin olen kaikesta elinaikani tutkinut vuoria, ennenkuin rupesin tätä erittäin tutkimaan.«

»Ja teillä on ollut hyvät edut tutkimuksistanne,« vastasi nopeasti don Estevan. »Mutta jättäkäämme nyt geologiset tuumailut sikseen. Minä olen hyvin levoton toisesta asiasta.«

»Mistä asiasta?« kysäsi Tresillian.

»Olen kuullut, että indiaanit välistä käyvät tällä vuorella. Ajatelkaas, jos kohtaisimme heitä täällä?«

»Se ei ole ensinkään mahdotonta,« mumisi gambusino.

»Vaikka minulla on kiikari,« jatkoi don Estevan, »en voi nähdä mitään merkkiä siinä suhteessa, mutta me näemme vuoren ainoastaan toiselta puolelta, kuka tietää, mitä voipi kätkeytyä sen toisella puolella. Pitää edellyttää kaikkea, vieläpä kovaa onneakin. Ehdotukseni on siis, että ne, joilla on paraimmat hevoset, lähtevät tutkimusretkelle saadaksensa selvyyttä tässä asiassa. Jos tuolla takana löytyisi punaihoisia suuremmissa määrin, niin voisimme ainakin puolustaa itseämme rakentamalla *korral*'in.«

Don Estevan oli vanha sotilas, ja ennenkuin hän alkoi toimia aarnioitten kanssa, hän oli tehnyt enemmän kuin yhden sotaretken noita kolmea suurta indiaaniheimoa, comanchia, apakeja ja navajeja vastaan. Gambusino ei sentähden vastustanutkaan hänen ehdotustaan. Hän hyväksyi sen kaikin puolin ja tarjoutui tutkijakunnan seuraan. Hänen seuralaisikseen määrättiin puoli tusinaa urhoollisia miehiä, joitten hevosilla vielä oli tarpeeksi voimaa voidaksensa päästä indiaanien käsistä, jos heitä ajettaisiin takaa.

Henry Tresillian oli mukana tässä joukossa. Hän oli tarjoutunut heti kuultuansa don Estevanin ehdotuksen, sillä hän ei pelännyt mitään hevosensa puolesta. Hän

tiesi, että *Krusader* — niin oli hevosen nimi — voi ylättää minkä vihollisen hyvänsä.

Krusader oli oivallinen araapialainen hevonen, jolla ei ollut vertaistansa maailmassa. Sen ebenholtsimustassa karvassa ei ollut valkeata pilkkuakaan, sen hienot ja suonikkaat jalat, älykkäisyyttä osoittava pään muoto sekä samalla sorea ja voimakas ruumis tekivät sen eläimeksi, jolle ei voinut kilpailijaa löytääkään. Henry rakasti sitä ikäänkuin ystävää. Kaikki matkueen hevoset näyttivät kipeiltä, rääkätyiltä ja puolikuolleilta janosta, mutta *Krusader* yksin ei näyttänyt kärsineen. Totta onkin, että nuori isäntänsä oli sen kanssa jakanut viimeisenkin vesiosinkonsa.

Muutamien minuuttien perästä läksi tutkijakunta saatuaan tarpeelliset ohjeet nelistäen liikkeelle.

Robert Tresillian ei ollut tehnyt mitään vastaväitettä, että poikansa yhtyisi tiedustelijakuntaan. Hän oli onnellinen nähdessään sitä urhoollisuutta, jota Henry osoitti kaikissa tilaisuuksissa, ja hän seurasi tätä kauvan lempein katsein.

Toisetkin silmäykset kuin hänen jäivät kauvaksi aikaa kiinnitetyiksi nuorukaiseen huolen ja ylpeyden sekoituksella. Ne olivat Gertrudes Villannevan. Hän ihaili sitä rohkeutta, mitä nuorukainen, jota hänen nuori sydämensä alkoi rakastaa, osoitti, mutta hänen naisellista hempeyttänsä vaivasivat ja tekivät rauhattomaksi ne vaarat, joiden alaiseksi Henry alati heittäytyi.

Kaksikymmentä minuuttia myöhemmin oli koko matkue muuttanut näköään. Eläimet kohottivat päätänsä väräjävin sieramin, ahmivat ilmaa keuhkoihinsa ja nostivat korvansa pystyyn liikutellen niitä suonenedon tapaisesti. Sarvikarjan mylvintään vastasivat hevoset ja muut hirnumalla. Mikä melu! Mikä korvia särkevä hälinä! Kaitsijan ääni, hänen, joka oli asetettu koko matkueesta huolta pitämään, kaikui korkeammalle kaikkien muitten.

»*Guarda la estampeda!*« (varokaa tallautumista) huusi hän keuhkojensa täydellä voimalla.

Janoiset eläimet vainusivat vettä. Ei tarvittu enää ruoskien roisketta ajaakseen niitä eteenpäin. Suurella vaivalla vaan voivat kuormarengit, ratsastajat ja ajajat hillitä niiden intoa.

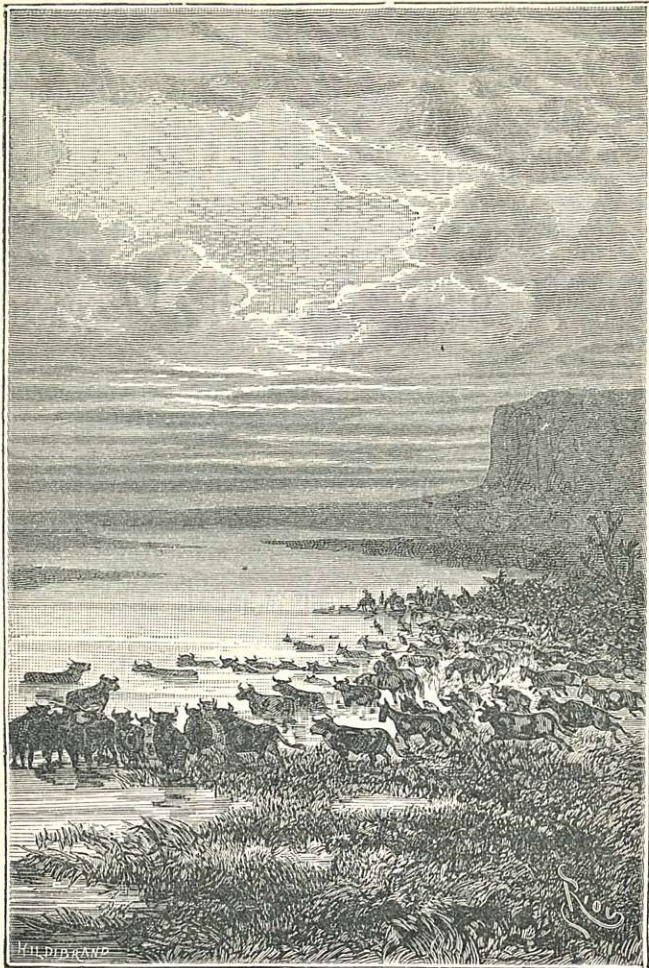
Kohta menivät kaikki eläimet täyttä laukkaa. Hurjasti syöksyivät ne järveä kohden. Muulit ja hevoset sokin sokin vaunujen kanssa ja sarvikarja nelistäen ja meluten tavalla, jota on vaikea sanoilla selittää. Raskaat ajopelit pyörivät nuolen nopeudella, ja kun vuorta lähemmäksi tultaessa maa oli peitetty kivillä kyllin suurilla kohottamaan pyörät ja kääntämään vaunut ylösalaisin, päästivät vaimot ja lapset, jotka niissä istuivat, läpituokevia huutoja ja odottivat joka silmänräpäys kaatuvansa kumoon.

Onneksi ja melkein ylikuonollisen sattumuksen kautta pysyivät vankkurit kumminkin tasapainossa tässä kalliolohkareitten sokkelossa. Ei kukaan kärsinyt suurempia vammoja, — päästiin vaan muutamilla aivan vähäpätöisillä.

Tällä vauhdilla kun kuljettiin, ei kestänyt paljoa aikaa ennenkuin saavuttiin järven rantaan. Matkustajat, joita laahattiin tämän pyörteen mukana, näkivät kohta edessään mahdollottoman suuren vesilammikon, jota laskevan auringon viimeiset säteet valaisivat ja viheriät nurmikot ympäröivät.

Tutkijakunta, joka ei ollut havainnut mitään epäluuloa herättävää, oli vielä ratsain vuoren juurella. He näkivät hämmästykseseen matkueen tulleen niin nopeasti, mutta toverit eivät olleet tilaisuudessa antamaan heille lähempiä selityksiä. Eläimet, jotka vetivät näitä muasansa, jatkoivat rajua vauhtiaan järven rannalle asti, eivätkä seisattuneet, ennenkuin vesi nousi yli turvan.

Nyt ei kuulunut enää rajua hirnuntaa ja ammumista. Kaikki olivat äänettämiä, tyytyväisiä ja ikäänkuin *juopuneita* pelkästä vedestä.

Eläimet eivät seisattuneet, ennenkuin vesi nousi yli turvan.

Neljäs luku.

El ojo de agua.

Seuraavana päivänä niin pian kuin aamurusko alkoi valaista sinistä taivasta, näkivät ne villit eläimet, jotka asustelivat Salaperäisellä vuorella, jalkojensa juurella näytelmän, jota eivät vielä koskaan olleet havainneet tällä yksinäisellä paikalla. Ensi kertaa näet vaunut tai jotkin sentapaiset ajoneuvot olivat seisahduneet näitten kallioitten läheisyyteen.

Ainoat valkoiset miehet, jotka joskus ennen olivat käyneet siellä, olivat metsästäjiä tai yksinäisiä kullanetsijöitä, ja nämäkin olivat harvoin ilmestyneet. Punaihoiset, erittäinkin apakit pysähtyivät siellä mielellään, sillä järvi oli melkein heidän tiensä äärellä, kun tekivät hyökkäykseen Horcasitas-joen rantoja pitkin.

Meksikolaiset, jotka edellisenä iltana oli lähetetty tutkimaan seutuja, olivat tosin löytäneet lukuisia, vaan aikaisempia indiaanein jälkiä, mutta eivät vereksiä, jotka olisivat todellista pelkoa aiheuttaneet. Tuo valkea hiekka, joka ikäänkuin hopeavyö ympäröi järven, ei kantanut muita jälkiä kuin niitten metsäneläinten, jotka olivat tulleet sinne janoansa sammuttamaan.

Kullankaivajat olivat siis pystyttäneet leirinsä kaikessa turvallisuudessa, kumminkaan eivät jättäneet tekemättä niitä varokeinoja, jotka ovat tarpeellisia erämaassa. Don Estevan oli ollut liian moneen sotaretkeen osallisena menetelläkseen millään tavalla epäviisaasti. Nuo kuusi vankkuria, jotka asetettiin perätysten kokoonkiinnitetyin aisoin, muodostivat munapyöreän *korral*'in eli tarpeeksi avaran alan antaaksensa tilaa matkueelle. Jos heidän päällensä hyökättäisiin, olisi helppo vahvistaa varustusta pakkilaatikoilla ja muilla muassa olevilla matkatavaroilla.

Mitä hevosiin ja muihin eläimiin tulee, olivat ne liekaan pantuina päästetty laitumelle korralin ulkopuolelle. Edellisten päivien rasiusten perästä ei niillä arveltu ole-

van vähintäkään halua jättämään näitä meheviä ruokamaita.

Tulet, jotka olivat sytytetyt edellisenä iltana, olivat sammuneet. Niitä ei oltu hoidettu. Mitä apua olisi siitä ollutkaan. Kesällähän ei ole mitään kylmää pelättävänä. Mutta kullankaivajien vaimot sytyttivät tulet uudelleen varhain aamusella valmistaa aamuruokaa.

Pedro Vicente nousi yötiloiltaan ennen kaikkia muita, mutta ei ottaakseen osaa näihin kyökkipuuhin, joita gambusinona ja retkikunnan johtajana syvästi halveksi. Hänen nousuunsa näin varhain oli kahdenlaiset syyt, joita ei pitänyt soveliaina ilmaista kenellekään. Hän oli ainoastaan sanonut tavalliselle metsästyskumppanilleen, Henry Tresillianille, että aikoi kiivetä vuorelle päivän valetessa etsiäkseen lintuja ja muita metsän otuksia.

Gambusino, joka oli taitava metsämies, oli jo retken alussa luvannut varustaa matkueen vereksellä lihalla, mutta ei ollut vielä päässyt tilaisuuteen täyttämään tätä lupautansa matkalla, oli kuivuuden vuoksi paennut muille seuduille. Kadotettu aika oli siis jälleen voitettava. Pedro tiesi kokemuksesta, että löytyi lintuja ja nelijalkaista riistaa reheväkasvuisella tasangolla, mistä se vesijakso alkoi, joka täytti järven vedellä. Hän oli antanut nuoren englantilaisen tietää, että siellä tapaisivat sekä lampaita että antiloopeja, ehkäpä karhujakin, mutta aivan varmaan kaikenlaisia kesyttämättömiä kalkkunoja, joita meksikolaiset niiden räikeän äänen vuoksi kutsuivat *guajalote*'iksi.

Vieläkö hän olisi tarvinnut useampia syitä selittääkseen haluunsa kiivetä vuorelle, ennenkuin kukaan muu olisi sen tehnyt. Henry Tresillian ei vähemmässäkään määrässä epäillyt tämän selityksen todellisuutta. Hän ei edes voinut aavistaakaan, että gambusinolla voi olla toinen vieläkin tärkeämpi syy. Hän itse oli metsästyksen ja luonnontieteen suuri ihailija ja suostui ihastuksella seuraamaan Pedroa tällä retkellä. Salaperäinen vuori tarjosi hänelle epäilemättä useamman kuin yhden merkillisen nähtävän, joka runsaasti palkitseisi ylöskiipeämisen vaivan.

Jos sanomme totuuden ja ilmaisemme nuoren englantilaisen salaiset ajatukset, niin täytyy meidän lisätä, että hän ryhtyi vuorelle nousuun sillä tarkoin punnitulla päätöksellä, että sennorita Gertrudelle toisi joko jonkun

harvinaisen kukan, jonkalaisia tämä kokoeli, tai jonkun linnun loistavalla höyhenpeitolta tai jotain muuta voitonmerkkiä, joka vastalahjaksi tuottaisi hänelle suloisen hymyilyn kauniin tytön puolelta.

Kaikki nämä yhdistyneet syyt vaikuttivat, että Henry Tresillian täysissä tamineissa eikä suinkaan vähemmin pirteänä kuin Pedro, jätti telttansa samassa tuokiossa kuin toinen kömpi ulos siitä vankkurista, jossa oli yönsä vietänyt. Henry oli puettuna englantilaiseen metsästyspukuun, joka soveltui hänelle oivallisesti, ja metsästyslaukku hartioilla sekä kaksipiippuinen pyssy kädessään hän näytti enemmän valmistuneelta ahdistamaan fasaaneja rajoitetulla metsästysalueella tai metsäkanoja eurooppalaisella arolla, kuin että olisi voinut vastustaa eläimiä, jotka kenties eivät olleet niinkään vaarattomia.

Mitä gambusinoon tuli, oli hän puettu niinkuin edellisenäkin päivänä ammattitoveriensa omituiseen pukuun, mutta oli varustanut itsensä oikein hyväpiippuisella tuli-luikulla ja jonkunlaisella pienellä lyhyellä miekalla, jota täällä kutsutaan *machete* tai joskus *cortante*.

Koska kaikesta jo edellisenä iltana oli sovittu, lausivat metsämiehet toisillensa ainoastaan »hyvän päivän« ja menivät sitte hankkimaan itsellensä vähän aamiaista. Kohta ojensi heille muutama kullankaivajan vaimo kupin suklaata sekä *tortilla enchiladan*, puhutellen heitä muutamilla ystävällisillä sanoilla. He joivat kiireesti suklaansa, haukkasivat muutaman suuntäyden äsken mainituita maissikakkuja, kuivia ja kovia kuin nahkaa, mutta välttämättömästi kuuluvia kaikkiin meksikolaisiin aterioihin, sekä hiipivät sen perästä äänettöminä korralin ulkopuolelle.

Pedroa vaivasi suurempi malttamattomuus päästä matkalle, kuin asianlaita vaatikaan. Aivan varmaan tosin löytyi tuolla Salaperäisellä vuorella hänen tähän saakka yksinänsä tuntema alkamiskohta siihen aarnioon, jonka edellisillä tutkimusretkillänsä oli löytänyt. Mutta aivan nähtävästi tuotti hänelle levottomuutta ja sielun häiriötä joku toinen ajatus. Hän oli synkkä ja hajamielinen sekä vaipui ajatuksiinsa ja oli ääneti. Henry seurasi häntä sanaa sanomatta.

Nouseminen Salaperäiselle vuorelle alkoi melkein heti, kun olivat leiristä lähteneet. Tämä oli ainoastaan mahdollista kiipeämällä ylös uomaan myöten, jonka oli

kovertanut vesi ylhäällä kukkulalla olevasta lähteestä, joka joskus myrskyisinä talvina sai aikaan varsinaisen vesiputouksen. Tämä oli kuivana vuoden aikana kivisenä juopana, jonkunlaisena halkeamana kalliassa ja nousi melkein kohtisuoraan tasangolta huipulle kahden mahdollotoman kivimuurin välitse. Sen keskessä juoksi puro, joka tätä nykyä ei ollut muuta kuin vesiviiru.

»Uh! Ennen tahtoisin kiivetä nuoraportaita ylös!« sanoi Henry.

»Kieltämättä on tuo rahtusen vaivaloista,« vastasi Pedro, »mutta se on ainoa keino, miten voi päästä tasangolle.«

»Eikö löydy mitään muuta tietä toisessa paikassa?«

»Ei vähintäkään. Kaikilta muilta puolilta ei vuori ole muuta kuin ääretön muuri, jonkunlainen linnoitus, joka on syntynyt jonkun luonnon oikun kautta, kaikilta tahoilta äkkijyrkän teitten puolustamana, joiden päälle ainoastaan linnut voivat päästä. Eivät edes antiloopitkaan voi niistä kiivetä ja jos tapaamme sellaisia tuolla ylhäällä, niin ovat ne joko siellä syntyneet, tai ovat tätä tietä kavunneet sinne.«

»Tämä on todellakin tie vuohille,« virkkoi Henry, joka oli huvitettu siitä, että kivet vyöryivät hänen jalkojensa alla. »On astuttava puolelle ja toiselle ja syrjäkäriin ettei vieri takaisin.«

»Varokaa itseänne, sennorito!«*) huusi Pedro, kun näki, että seuralaisensa varomatta astui pyöriville kiville. »Varokaa, pienemmänkin kiven vyöryminen voi saattaa suuremmankin liikkumaan paikoiltansa, ja jos nämä kivi-harkot vyöryisivät jalkojenne alta, voisivat ne kimmota alas leiriin saakka ja siellä mäsäksi murtaa jonkun.«

Nuori mies vaaleni, kun ajatteli mitä olisi voinut seurata hänen varomattomuudestaan.

»Rauhoittukaa,« sanoi gambusino. »Jos joku onnettomuus olisi tapahtunut, olisimme kyllä sen kuulleet.«

»Voi, kuinka te minua säikytitte,« sanoi Henry.

»Mutta teillä on oikein, pitää askeleitansa varoa.«

Nousemista jatkettiin siis verkemmin.

Verrattain lyhyen ajan kuluessa, sillä heillä oli tuskin enemmän kuin viidensadan jalan korkeus kiivettävänä, tulivat metsästäjät solatien yläpuolelle ja olivat silloin tasaisella alueella, jossa kasvoi puita.

*) Nuori herra.

Käveltyänsä tasangon halki noin kaksi tai kolmesataa metriä, tulivat he aukeaman suuhun metsässä. Kun meksikolainen kävi aukeamaan, huudahti hän: »*El ojo de agua!*«

Tätä nimitystä, »veden silmä,« käyttävät meksikolaiset lähteestä yleensä tai ainakin siitä paikasta, jossa lähde kuohuu ylös maasta. Henrylle oli tämä runollinen nimitys tuttu, ja hän ymmärsi heti mitä seuralaisensa tarkoitti. Metsäaukon keskeltä tuli vesi kihisten, kirkkaana kuin kristalli, kallion halkeamasta ja muodosti pienen ympyriäisen säiliön, mistä se puro alkoi, joka syöksyi järveen, ja jota metsästäjät olivat seuranneet tähän asti.

Gambusino otti härän sarven, joka hänellä oli mukanaan ja kumartui lähdeä kohden.

»Minun on mahdoton vastustaa kiusausta,« virkkoi hän. »Huolimatta siitä suuresta vesimäärästä, jonka eilen join, näyttää kuin en koskaan voisi janoani sammuttaa.«

Hän täytti ja tyhjensi sarven tuokiossa.

»*Delicioso!*« (suloista) huudahti Pedro ja täytti sen uudestaan.

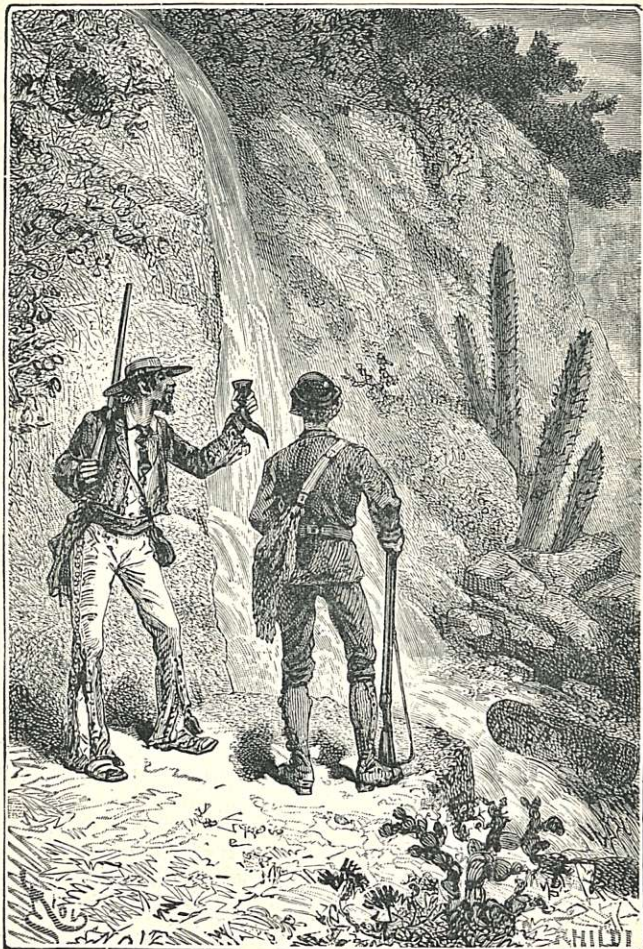
Henry seurasi hänen esimerkkiään, mutta se pikari, jonka hän kaivoi esille metsästyslaukustaan, oli puhdasta hopeaa. Juoma-astiat kullasta ja hopeasta eivät suinkaan ole harvinaisia Sonoran aarnion omistajille.

Siinä silmänräpäyksessä kuin aikoivat lähteä liikkeelle uudelleen, kuulivat he siipien suhinaa ja näkivät metsän avonaisen paikan reunassa joukon suuria höyhenillä varustettuja olentoja, jotka tallustelivat aivan rauhassa toinen toisensa perästä taivuttaen kaulojansa nielläkseen jonkun hyönteisen tai noukaistakseen heinän korren. Ne olivat *guajaloteja*, joista Pedro oli puhunut ja muistuttivat niin paljon sukulaisiansa kanatarhassa, että Henry ilman vaikeutta tunsu ne samalla kuin huomasi ne niiden heimolaisia paljoa kauniimmiksi.

Vanha kukko oli jonon etunenässä. Se ojentelihe juhallasesti hyvin ylpeänä komeasta ruumiinrakennuksestaan ja loistavasta höyhenpuvustaan, joka nousevan auringon säteitten valaisemana heijasti kaikkia sadekaaren värejä.

Äkkiä se kohotti päänsä ja päästi levottoman äänen. Liian myöhään. Neljä laukausta kuului melkein yhtä haavaa ja vanha kukko makasi ojona maassa kolmen seuralaisensa kanssa. Toiset lensivät hirveästi kirkuen ja

sellaisella siipien räminällä, että olisi luullut puimakoneen olleen käymässä. Ne luultavasti ensi kertaa olivat tekemisissä sellaisten murhakoneitten kanssa.

Hän täytti ja tyhjensi sarven tuokiassa.

»Emmehän ala niinkään huonosti, vai mikä on teidän mielenne, don Henrique,« virkkoi gambusino.

»Minä tahtoisin vaan jatkaa,« vastasi Henry, joka kyllä tiesi, että hänen ystävättärensä Gertrudes panisi korkeata arvoa guajalotein kauneille höyhenille. »Mutta mitä me niillä teemme. Emmehän voi niitä viedä mukamme.«

»Mihinkä ne veisimmekään?« vastasi meksikolainen. »Antaa niitten jäädä tantereelle, niin otamme ne takaisin tullessamme . . . Ooh! Ehkä löytyy täällä susia ja koojotteja, niin ettei meille jäisi muuta kuin höyheniä tuotavaksi. Pankaamme ne korjuuseen.

Tuokiassa olivat kalkkunoin kynnet sidotut yhteen, jonka perästä kaikki neljä lintua riippui pitahaya-puun korkeimmassa oksassa. »Se kojootti olisi todellakin aika viekas, joka voisi ne tavoittaa! Ja mikä eläin voisikaan kiivetä ylös tämän kaktuslajin ohkaista runkoa pitkin.«

»Niin ovat meillä linnut hyvässä turvassa,« sanoi gambusino ja latasi pyssynsä. »Eteenpäin! Minä toivon, että tavoitamme niin suuren nelijalkaisen otuksen, että se riittää verekseksi liharuoaksi meille kaikille tänä iltana. Mutta meidän on pakko astua kauvan, sillä laukauksemme ovat luultavasti säikyttäneet koko likitie-noon.«

»Tasanko ei ole erittäin suuri,« virkkoi Henry. »Emme tarvitse mennä hyvin etäälle.«

»Se on laajempi kuin aavistattekaan, sennorito, sillä se on jatkuva jono mäkiä ja laaksoja pienessä astemitassa. Kiiruhtakaamme, muchacho, (nuorukainen) minulla on syyni miksi tahtoisin niin pian kuin mahdollista tasangon toiseen päähän.«

»Mitkä syyt!« huudahti nuori englantilainen hämmästyneenä Pedron levottomasta katseesta, jota ei vastustanut se salaperäisyys, jolla tämä puhui. »Voinko saada ne tietää?«

»Luonnollisesti. Minä olisin jo ilmaissut ne teille, niinkuin muillekin, jos olisin ollut varma asioistani. Mutta en tahtonut synnyttää levottomuutta ilman riittäviä syitä. Kun kaikki selviää, niin olen ehkä erehtynyt. Ehkei se ollutkaan savua.«

»Savua,« toisti Henry. »Mitä te tarkoittatte?«

»Minä puhun siitä, mitä luulin havainneeni eilen juuri silloin kun tulimme järven rantaan.«

»Millä paikalla?«

»Koillisessa. Vielä hyvin kaukana täältä.«

»Mutta jos kohta se olikin savua — mitä meillä on sen kanssa tekemistä?«

»Te erehdytte, sennorito. Tässä maailman osassa sellainen merkitsee paljoa. Se voipi ennustaa vaaraa.«

»Lasketteko leikkiä kanssani, sennor Vicente.«

»En suinkaan, muchacho. Ei savua ilman tulta, vai kuinka?«

Henry nyökäytti pilkallisesti päätänsä myönnytykseksi muka tälle vanhalle sananparrelle.

»Kuulkaas,« jatkoi Pedro, »tuskinpa kukaan muut kuin indiaanit olisivat voineet laatia tulta llanoilla. Ymmärrättekö nyt?«

»Täydellisesti. Mutta minä luulin, että siinä osassa Sonoraa, jossa nyt olemme, ei löytyisi muita indiaaneja kuin opataita, jotka ovat mielialtaan hyvänsävyisiä ja joita aina on pidetty meidän ystävinämme aina siitä asti kun heidät käännytettiin kristinuskoon ja saivat sivistystä.«

»Opatasheimon kylät ovat hyvin kaukana täältä ja vastaisella suunnalla siitä, missä eilen savun havaitsin. Ellen erehdy, ovat sen tulen, josta savu nousi, sytyttäneet — ei suinkaan opatas — vaan ihmiset, joilla ei ole heidän kanssansa muuta yhteistä kuin ihoväri.«

»Indiaaneja siis nekin?«

»Apakeja.«

»Se olisi hirveätä,« mumisi nuori englantilainen, joka jo niin kauvan oli elänyt Arispessa tunteakseen tämän heimon verellä tahratun maineen. »Minä toivon, että ovat hyvin kaukana meistä,« lisäsi hän äänekkäästi.

»Siinä toivomus, johon yhdyn kaikesta sydämeistäni,« vastasi Pedro. »Jos he yllättäisivät meidät, niin moni meidän miehistämme olisi vaarassa kadottaa päänahkinsa. Mutta *muchacho mio*, älkäämme olko peloissamme, ennenkuin tiedämme, olemmeko todellakin hädässä. Niinkuin äsken sanoin, en ole aivan varma aavistuksistani. Kilpajuoksu järvelle alkoi melkein heti, kuin minä luulin näkeväni jotain, ja silloin en ajatellut enää mitään muuta kuin mitä matkueessa tapahtui. Kun minun piti tähys-

tellä uudelleen, ei ollut enää tarpeeksi selkeä voidakseni mitään eroittaa.»

»Savu olikin ehkä ainoastaan tomua, jota tuuli oli ajanut ylös.»

»Minä toivon niin. Minä olen monta kertaa tänä yönä tarkastellut taivaan rantaa ja joka kerta havaitsematta mitään epäluulon alaista. Mutta kaikesta huolimatta en voi olla rauhoitettu. En voi sitä auttaa! Kun on ollut apakilaisten vankina, jos kohta ainoastaan tunnin, ei suinkaan matkusta vapisematta niissä seuduissa, joissa voipi tulla tekemisiin heidän kanssaan. Omasta puolestani on minulla hyvät syyt aina muistella vankeutani heidän luonaan. Katsokaa itse!»

Meksikolainen avasi vaatteensa ja näytti rinnastaan siihen syvälle poltettua arpea, jonka piti kuvata ihmisen pääkalloa.

»Tuossa näette mitä apakilaiset ovat tehneet minulle. Se huvitti heitä paljon, ja he aikoivat hankkia itselleen vielä suuremman huvituksen käyttämällä minua ampumataulunansa siten osoittaaksensa ampumataitonsa tarkkuutta. Minun onnistui ajoissa pelastaa nahkani, mutta suurella tuskalla. Ymmärrättekö nyt, muchacho, miksi minä olen niin levoton pääsemään paikalle tällä tasangolla, josta voin saada varmuutta epäilyksilleni. Ooh noita helvetin henkiä! Jos vaan olisivat vallassani, millä innostuksella minä silloin kostaisin!»

Keskustellessaan vaelsivat metsämiehet yhä eteenpäin, mutta pensaat ja liaanit olivat joka paikassa esteenä. Kun he kulkivat hiekkaisen alueen yli, kiinnitti Pedro seuralaisensa huomion jälkiin, joitten väitti olevan jonkunlaisen villilampaan, jota kutsuttiin *carnero*.

»Ellei koko matkue tänä iltana syö lammaspaiastia, niin älköön minua enää kutsuttako Pedro Vincenteksi. Älkäämme kumminkaan tuhlatko aikaamme ajamalla niitä takaa. Meillä pitää ensiksi olla varmuus kohtalostamme. — Ooh, mitä se oli?»

Jonkun matkan päässä kuultiin kynsien rapinata kalliota vasten. Tämä ääni uudistui äkkiä monta kertaa. Sitä seurasi jonkunlainen kuorsaaminen.

Gambusino seisattui heti, pani kätensä Henryn olkapäälle estääkseen häntä liikkumasta ja kuiskasi hänen korvaansa:

»Siellä on carnero. Koska otus itse asettuu pyssynpiippujemme eteen, saanemmehan käyttää tilaisuutta eduksemme, etenkin kun se ei estä meitä matkustamasta.«

Henryllä ei ollutkaan sen hartaampaa toivomusta kuin saada laukaista kumpaisenkin latinkinsa.

Metsästäjät hiipivät hiljaa puitten alla ja saapuivat toisen aukon reunaan metsässä, missä lauma nelijalkaisia käveli laiumella — nelijalkaisia, joita ensi katsannolla olisi voinut otaksua saksan hirviksi. Henry Tresillian olisi ehkä tehnyt itsensä syypääksi tällaiseen erehdykseen, ellei olisi nähty, että eläimillä ei ollutkaan hirven haarukaisia sarvia, vaan käyräksi kiertyneet kuin pässillä.

Laumassa oli sekä urospuolia että naaraita. Eräällä edellä mainituita, ijältänsä kunnianarvoisella oinaksella, olivat sarvet kiertyneet kiehkuraan, paljoa suuremmat kuin kaikilla muilla ja niin pitkät, että välttämättömästi tuli arvelleeksi kuinka niitten omistaja menetteli pitääkseen päätään pystyssä sellaisen painon alla. Se kummin-kin kantoi ne koholla suurimmalla ylpeydellä, ja juuri sen oli Pedro kuullut polkevan jalkojansa ja äänekkäästi pullistavan sieramiensa. Se uudisti vielä kerran tämän tempunsa, mutta viimeisen kerran. Kuivuneitten lehtien välissä oli karbiiniippipu ojennettu sitä vastaan.

Kaksi tulenliekkiä, kaksi savupilveä, kaksi laukausta ja tuo vanha oinas syöksyi kuolijaana maahan. Sen seuralaiset olivat onnellisimpia. Henryn kaksi luotia soluivat niiden nahkan yli kuin teräshaarniskan ja eläimet pelastuivat tuoreina, terveinä.

»*Carrai!*« huudahti gambusino, kun hänen piti nostaa ylös saaliinsa, »me emme onnistuneet yhtä hyvin kuin edellisellä kerralla.«

»Miksi niin?« kysyi nuori englantilainen hämmästyneenä.

»Miten voitte kysyä sitä, sennorito? Nenännehän pitäisi sen teille ilmoittaa. Ettekö tunne tuota kauheata hajua?«

Henry lähestyi.

»Niin«, sanoi hän vuorostaan, »se on aivan kärsimättöntä!«

»Sellainen mielettömyys! Uhrata luoti eläimelle, joka ei kelpaa syötäväksi,« jatkoi gambusino. »Ja kaikki

tämä ainoastaan siitä syystä, että minulla on jotain aivan toista mielessäni.»

»No mitä teillä sitte on mielessänne!«

»Savu! No, mikä on tehty, se on tehty. Älkäämme sitte enempää puhuko koko asiasta, vaan jättäkäämme tuo elukka kojooteille. Huh! Lähtekäämme matkalle niin pian kuin mahdollista!«

Viides luku.

Indiaanein aamiainen.

Jos valkoihoiset olivat nousseet ylös aamuruskon kanssa, niin olivat punaihoiset olleet vielä pirakampia, sillä samalla tavalla kuin se eläin, josta ovat nimensä saaneet, hekin mieluummin lähtevät saaliille yöllä kuin päivällä. Toinenkin asia vielä oli syynä: toivo ehtiä Nauhampa-Tepetlille ennenkuin päivän kovin kuumuus alkoi. Villit ihmiset eivät suinkaan halveksi mukavuutta, ja kun vielä lisäksi retken menestys oli heidän hevosiensä voimien varassa, eivät he tahtoneet väsyttää niitä ratsastamalla juuri puolipäivän kuumuudessa. Kojoteerot olivat siis jalkeilla ennen päivän koittoa. He liikkuivat puoli hämärässä ikäänkuin punertavat haahmut ja toimien syvimessä hiljaisuudessa, ei sentähden että pelkäsivät ilmaista läsnäoloaan vihollisilleen, koska tiesivät olevansa yksin, vaan sentähden että niin oli heidän tapansa.

Ensimmäinen ajatuksensa oli muuttaa hevosensa, jotka olivat syöneet ruohon sen paikan ympäriltä, mihin ne olivat sidotut. Toinen oli itse syödä aamiaisensa. Kiittäen edellisen päivän valmistuksia eivät he tarvinneet muuta kuin nostaa kannen uudenaikuiselta paistinuunitansa nostaakseen ylös valmiiksi paistuneet metskalit.

Viisi, kuusi indiaania otti tehtäväkseen tämän vähemmän hauskan toimen. He nostivat ensiksi käsillensä höyryävät turpeet. Tuhkaksi muuttunut maa vaati suu-

rempaa varovaisuutta, sillä se oli tulikuumaa, mutta nuo villit ruuanlaatijat tiesivät miten asiassa oli menettelemisen ja kohta nähtiin hevosenahka, joka, vaikka hiiltyneenä, kumminkin oli niin luja, että se voitiin kantaa keskelle leiriä. Ympäryys avattiin veitsellä ja mehukas ruokalaji levitti oitis ruokahalua kiihoittavan lemunsa, joka su-loisesti kohtasi punanahkaisten hajuaistia ja antoi heidän aavistaa odotettavaa nautintoa.

Siinä oli todellakin herkullinen ruoka myös muille kuin villeille. Puhumattakaan hevosen lihasta, jota muutamamat herkuttelijat pitävät erinomaisena, kun sitä tällä tavalla valmistetaan, ovat metskalit yhtä hyvä kuin omi-tuinenkin ravintoaine. Se ei muistuta mitään muuta, jota tunnemme.

Metskalit ovat apakilaisten herkkuruokaa. Siispä, niin pian kuin kyökkimestarit olivat lausuneet sanansa »valmis,« heittäytyi kojoteerolauma ahneesti räiskyvän pasteijan kimppuun ja kävi kiinni sormin ja hampain huolimatta siitä, että se heiltä polttikin sormet. Kohta ei löytynyt mitään jälellä ja jos hevosenahkainen kuori ei mennyt samaa tietä, niin siihen oli syynä se, että raakalaiset olivat saaneet kyllänsä, sillä muun syötävän puuteessa syövät he hevosen nahkankin pitemmittä mutkitta ja on se heistä hyvinkin hyvää. Tänä päivänä jättivät he sen nelijalkaisille kaimoillensa, kajooteille.

Tämän oivallisen aterian perästä asettuivat he tupakoimaan. Tupakoivat kaikessa hiljaisuudessa, niinkuin ainakin, ja kun heidän piippunsa olivat tyhjäksi poltetut ja takaisin asetetut säilytyspaikkaansa, nousivat he ylös, päästivät hevosen irti, käärivät huolellisesti kokoon ne nuorat, joilla hevoset olivat olleet sidotut, ottivat vähäiset matkatavaransa ja heittäyivät satulaan yht'aikaisella tempulla. Nyt he asettuivat niinkuin edellisenäkin päivänä kaksittain pitkään riviin ja katosivat nelistään.

Tuskin olivat viimeiset punaihoiset jättäneet leirin, ennenkuin toiset elävät olennot hyökkäsivät esille joukot-tain anastaakseen heidän paikkansa. Nämä viimeksi tulleet olivat susia, jotka olivat viettäneet koko yön hirveästi ulvoen. Kuolleen hevosen haju oli ne sinne viekoitellut ja nyt ne odottivat ainoastaan raakalaisten lähtöä pääs-täkseen osalliseksi kestiin.

Hetki tämän perästä kojoteerot eivät enää voineet

Tämän oivallisen aterian perästä asettuivat he tupakoimaan.

nähdäkään tuota Salaperäistä vuotta. Syynä siihen oli maanpinnan muuttuminen, jota kesti monta peninkulmaa, mutta matka oli heille kumminkin niin tuttua, etteivät ensinkään tulleet huolelliseksi tässä suhteessa.

Säästääkseen mustangejansa ratsastivat he kohtuullisen nopeasti. Muuten heillä ei ollut minkäänlaista syytä kiirehtimiseen, sillä heillä oli hyvä aika joutua perille, ennenkuin kova kuumuus alkoi rasittaa. Eivätkä he enää vaeltaneet hiljaa, vaan rupattivat meluten ja täyttä kurkua. He olivat nukkuneet hyvästi, murkinoineet vieläkin paremmin eivätkä pelänneet mitään hyökkäystä selkeällä päivällä. Kaikesta huolimatta ja tottumuksen mukaan katselivat he koneentapaisesti ympärillensä ja kiinnittivät huomionsa vähäpätöisimpiinkin seikkoihin.

Äkkiä älysivät he jotain, joka suuressa määrässä antoi heille ajattelemista. Tämä ei ollut taivaan rannalla eikä aavikollakaan; olipahan jono mustia lintuja sinitai-vaalla. Mitäpä kummia siinä olikaan ja mitenkä voi näitten lintujen näkeminen saattaa indiaanit levottomiksi. Niin, asianlaita oli se, että linnut olivat korppikotkia kahta lajia *gallinazos* ja *zapilotes*, näitä Meksikon katujen puhtaanapitäjöitä, sekä että ne sen sijaan että tapansa mukaan liitelivät kiinteissä ympyröissä tai kiehkuroissa, ohjasivatkin kulkuaan suoraan määrättyä paikkaa kohden, jossa joku haaska luultavasti heitä odotti.

Lintuja löytyi lukematon lauma ja kaikki seurasivat ne samaa suuntaa, juuri sitä, jota indiaanitkin, nimittäin Nauchampa-Tepetliä kohti.

»Mikä kiihoittaa korppikotkia Salaperäiselle vuorelle?»

Tästä kysymyksestä keskustelivat kojoteerot nyt keskenänsä. He voivat sen ratkaista ainoastaan arvaamalla. Tuolla kaukana piti löytyä joku antiloopin tai villilampaan raato, koska noin suuri parvi kotkia kiiruhti sinne niin pitkän matkan päästä! Tekemättä heitä millään tavalla rauhottomiksi, kiihoitti tämä seikka heidän uteliaisuuttaan ja he lisäsivät vauhtiaan.

Kun nyt uudelleen näkivät vuoren, pysähtyivät he äkkiä. Mikä veti nyt heidän huomionsa puoleensa? Punertava pilvi kohosi vuoren eteläiseltä puolelta. Voiko tuo olla sumua järvestä? Ei! Heidän tottuneet silmänsä tunsivat melkein heti tulen tuottaman savun ja samalla

he ymmärsivät, että toisia matkalaisia oli ennättänyt sinne ennen heitä sekä asettaneet leirinsä Nauchampa-Tepetlin juurelle.

Mutta mitä matkalaisia? Opataita? Tuskin luultavaa. Opataita, joita apakit, erämään sakaalit, halveksivat. Opataat ovat työtä tekevää kansaa, joka ei jätä kyliänsä eikä ajattele muuta kuin viljellä maataan ja elättää karjaansa. Ei löytynyt minkäänlaista syytä, miksi nämä rauhalliset olennot olisivat häipyneet niin pitkän matkan päähän asunnoistaan. Ne olivat luultavammin joukkio valkoihoisia sen kiiltävän metallin haussa, jota etsivät kaikkialla, aina indiaanein alueilla asti erämaassa, jossa yhtä usein löytävät hirveimmän kuoleman.

»Jos tulemme tekemisiin kalpeakasvoisten kanssa, niin kyllä rankaisemme heidän rohkeutensa.«

Tämän päätöksen kojoteerot tekivät.

Heidän tarkastaessaan savupatsasta koettaakseen sen mukaan laskea tulien määrää ja siitä johtua siihen ihmislukuun, joka oli ne sytyttänyt, kohosi toinen pienempi ja ja paljoa valkeampi savu vuoren huipulta ja katosi melkein silmänräpäyksessä. Vaikk'eivät villit olleet mitään kuulleet, tekivät he kumminkin sen johtopäätöksen, että tämä savu johtui pyssystä.

He tuumivat vielä, kun toinen savuntupraus tuli vuoren toiselta puolelta ja katosi niinkuin edellinenkin. Tällä kertaa tiesivät jo punanahkaiset, mitä heidän piti ajatella. Löytyi leiri valkoisia järven rannalla ja metsästäjiä oli kiivennyt ylös vuoritasangolle. Mutta mitä ihmisiä olivat nämä valkoiset? Voivat olla seurue kalkan-kaivajia, mutta yhtä hyvin voivat olla meksikolainen rykmentti ja se muutti hiukan asiata? Eipä sillä, että olisivat tunteneet mitään pelkoa tulla taisteluun, sotamiesten kanssa, eipä läheskään. Heidän heimollansa ja erittäinkin tällä joukolla oli vanha tili selvittämättä meksikolaisten sotilaitten kanssa, mutta heidän menettelynsä oli riippuva tästä kaksoiskysymyksestä. Jos olisivat olleet vakuutetut ensimmäisen arvelunsa oikeudesta, olisivat he suoraan tehneet rynnäkön leiriä vastaan ja ahdistaneet sitä urheasti, mutta toisessa tapauksessa tarvitsivat käyttää viekkautta.

Sen sijaan, että olisivat jatkaneet marssiansa kokoon-tuneessa joukossa, jakoutuivat he kahteen parveen, joista

toinen kääntyi oikealle ja toinen vasemmalle, tarkoituksessa että siten voisivat saarrokseseen panna kalpeakasvoisten leirin.

Jos nuo suuret korppikotkat, jotka pimittävät taivaan, ohjasivat kulkunsa Salaperäiselle vuorelle saadakseen siellä hyvän aterian, niin ei niiden huolinut olla rauhattomia. Moinen toivo ei tulisi häpeään!

Kuudes luku.

Los Indios.

Me jätimme lukijamme viimein siinä silmänräpäyksessä, jolloin metsästäjät poistuivat sen vanhan oinaan luota, joka putosi maahan Pedron luodin lävistämänä.

Henry ei jakanut kumppalinsa mielipidettä. Hänen mielestään karneron kierukanmuotoiset sarvet ansaitsivat päästä mukaan. Ja sentähden, vaikkei tämä voitonmerkki juuri ollut hänen omansa voittajan oikeudella, päätti hän kumminkin anastaa merkin takaisin tullessaan. Minkä kauniin vaikutuksen nämä jättiläissarvet tekisivätkään jollakin seinällä vanhassa Englannissa.

Silmäys gambusinoon karkoitti kaikki nämät ajatukset. Meksikolainen näytti yhä enemmän rauhattomalta ja Henryä, joka ymmärsi hänen pelkonsa koko totisuuden, alkoi myös levottomuus vaivata. Ei kumpikaan sanonut sanaakaan. Heillä oli tarpeeksi puuhaa raivatakseen itselleen tietä lianein ja oksien läpitse. Nämät esteet viivyttivät heidän matkaansa ja joka kerta kuin Pedro oli pakoitettu käyttämään lyhyttä miekkaansa, päästi hän mukaan aina »joukon pieniä piruja.«

Sillä tavalla estettynä joka askeleelta metsästäjät tarvitsivat enemmän kuin tunnin samotakseen lyhyen peninkulman. Kohta saavuttivat he viidakon ulkoreunan ja tulivat ylätasangon rajalle. Siellä ulottui heidän katseensa rajaton pohjoiseen, länteen ja itään sekä käsitti

vähintään kaksikymmentä tuhatta peninkulmaa aavikon pintaa. He eivät tarvinneet katsoa niin kauas löytääksensä mitä etsivät. Puoli tiessä tätä matkaa näkivät he paksun kellertävän sekasotkon, jonka alimmainen osa oli tasangolla.

»Tuo ei ole savua,« virkkoi gambusino, »vaan tomua suuren hevosjoukon jälissä. Siellä on varmaankin monta sataa.«

»Ne ovat ehkä villejä mustangia,« sanoi Henry.

»Ei, sennorito, niillä on ratsastajat selässä. Muuten tomupilvi jakautuisi aivan toisella tavalla. Ne ovat indiaaneja.«

Pedro kääntyi äkkiä leiriin päin.

»*Caramba!*« huusi hän. »Kylläpä oli varomatonta sytyttää tulet! Parempi olisi ollut olla ilman aamiaista! Minähän olenkin enin syypää, minun olisi pitänyt varoittaa heitä. Nyt on se liian myöhäistä. Indiaanit ovat tietenkin huomanneet tämän savun, vieläpä savun meidän laukauksistammekin,« jatkoi hän ja pudisti päätänsä. »Oi, muchacho! Olemme tehneet senkin seitsemän tyhmyyttä Levottomuuteni, kun kiipesin tasangolle, olisi pitänyt valita kaikkea mitä tein!«

Henry ei vastannut. Kukapahan olisi voinut vastatakaan.

»Mikä onnettomuus, etten pyytänyt don Estevania lainaamaan minulle kiikariansa! Mutta minä näen tarpeeksi hyvin aseettomallakin silmällä ollakseni varma, että minun hätäilemiseni valitettavasti kyllä olivat hyvinkin perustettuja. Meidän metsästyksemme on loppunut, sennorito, ja me tulemme tappelemaan ennen auringon nousua, ehkäpä erenen puolta päivää! Katsokaas! He jatkautuvat nyt.«

Kuten mainitsimme edellisessä luvussa, oli gambusino oikeassa.

»He ovat indiaani-*bravoja*,« (ryövärejä) virkkoi hän totisella äänellä. »Jos ovat apakeja, niinkuin pelkään, silloin taivas meitä varjelkoon! Aivan hyvin ymmärrän, mitä tuo tempu merkitsee. He ovat äkänneet meidän savumme ja luulevat nyt voivansa yht'aikaa yllättää meidän vuoren kummaltakin puolelta. Palatkaamme leiriin niin pian kuin jalat meitä voivat kantaa. Me emme saa kadottaa sekuntiakaan!«

Tällä kerralla eivät metsämiehet viipyneet matkalla. Juoksivat niin, että olivat lähellä hengästyä, koko sen matkan, jonka olivat raivanneet itsellensä viidakossa. Rienivät sekä karneron että kaktuksen oksassa riippuvien kalkkunain ohitse, eivätkä ajatelleetkaan pysähtyä otta-
maan saalistansa.

Koko kullankaivajaleiri oli jalkeilla. Miehet, vaimot ja lapset olivat heränneet ja työssä. Muutamat viruttivat kuivuneita pyöriä vedellä estääkseen niitä karsinoitumasta. Toiset korjasivat siloja ja satuloita, toiset etsivät ympäristöllä verestä laidunta elukoille ja toiset nylkivät ja paloittelivat teurastettua härkää.

Naisia ja tyttöjä seiso i jokaisen tulen ympärillä, jonka päällä valmistivat ruokaansa. Muutamat vispilöivät vaahdoksi suklaata, joka kiehui saviastioissa. Toiset alustivat sitä keitettyä maissia, josta nuo ijankaikkiset *tortillas* (kakat) leivottiin.

Kolme telttaa oli pystytetty korralliin, yksi neliskulmainen, hyvin suuri, ja kaksi pyöreäkartion muotoista pienempää. Tuo suuri keskustassa oli don Estevania ja sennora Villannevaa varten. Oikeanpuoleisessa asuivat Gertrudes ja hänen kamarineitsyensä, vasemmanpuoleisessa Henry Tresillian ja hänen isänsä. Kaikki kolme olivat nyt tyhjiä. Robert Tresillian tarkasteli telttaa kait-sijan kanssa ja Villannevan koko perhe käveli järven rannalla.

Kävelijät olivat juuri aikeessa palata, kun huuto vuoren solan huipulta täytti koko leirin kauhulla.

»*Los indios!*« (Indiaanit!)

Kaikki kohottivat päänsä säikähtäen. Pedro ja Henry seisoivat kallionlohkareella, joka ulkoni kalliosta leirin ylitse. He uudistivat varoituksensa ja syöksyivät alas vuorta myöten joka hetki vaarassa taittaa niskansa. Solatien suussa he tapasivat joukon säikähtyneitä ihmisiä, jotka ahdistivat heitä kysymyksillä, joihin vastasivat ainoastaan pari sanaa: »*los indios!*« Kohta ehtivät he sysäten syrjään tiellä seisojat siihen paikkaan, jossa don Estevan ja hänen kumppalinsa odottivat.

»Missä olette nähneet indiaaneja, don Pedro?« kysyi Tresillian.

»Llanolla, koillisessa.«

»Tiedättekö varmaan, että ne ovat indiaaneja?«

»Tiedämme, sennor. Me olemme nähneet aseellisia ratsumiehiä, jotka eivät voi olla muita kuin punanahkoja.«

»Kuinka kaukana voinevat he olla?« kysäsi don Estevan.

»Noin kymmenen peninkulman päässä olivat, kun heidät näimme, ehkäpä kauempanakin, eivätkä he nytkään liene paljoa lähempänä, sillä soluimme alas vajaassa puolessa tunnissa.«

Metsästäjien lähättävä hengenveto ja purppuranpunaiset kasvot todistivat heidän kulkunsa nopeutta.

»Onnipa oli, että näitte heidät niin pitkän matkan päästä,« pitkitti don Estevan.

»Oj, sennor, ei siitä taikaa, että ovat kaukana, kohta ovat he täällä. He ovat aavistaneet täällä olomme ja varustautuneet kiertämään meidät. Kepeä ratsujoukko, sellainen kuin heidän, ei tarvitse pitkää aikaa taivaltaakseen peninkulman niin tasasella alalla.«

»Mitä neuvotte meitä tekemään, don Pedro?« kysyi vanha sotilas ja kiersi viiksiänsä levottomin katsein.

»Ennen kaikkea ei kelpaa jäädä tänne. Lähtekäämme liikkeelle niin pian kuin mahdollista. Tunnin kuluttua voipi jo olla myöhäistä.«

»Mutta selittäkää tarkemmin, Pedro! Lähteä liikkeelle? Minnekä sitte lähtisimme?«

»Tuonne ylös,« sanoi gambusino ja osoitti Salaperäistä vuorta.

»Mutta meille on mahdotonta saada elukoitamme sinne ylös, eikä meillä ole aikaa kulettaa matkatavaroitamme sinne.«

»Hyvin mahdollista, valitettavasti, mutta saamme olla tyytyväisiä, jos pelastamme omat henkemme.«

»Teidän neuvonne olisi siis jättää kaikki vihollisen valtaan?«

»Niin, sennor, kaikki, jos tarvitaan, ja niin vähän kuin mahdollista, jos meille jääpi aikaa. Ikäväkseni ei minulla ole parempaa ehdotettavaa, mutta muuta neuvoa ei löydy, emmekä saa epäröidä, jos tahdomme pelastaa nahkamme.«

»Jättää kaikki mitä meillä on!« virkkoi äkkiä Robert Tresillian. »Siinäpä olisi kauhea onnettomuus! Vä-

kemme on urhoollista ja hyvissä aseissa. Me voisimme aivan varmaan puolustaa itseämme.«

»Mahdotonta, don Roberto, vaikka olisivatkin vielä urhoollisempia ja paremmissa aseissa. Sen mukaan mitä olen nähnyt, ovat punaihoiset kymmenen yhtä vastaan ja me joutuisimme varmaankin tappiolle. Ja muutenkin, jos voisimme pitää puoliamme päivän valossa, niin keksisivät he kyllä keinon yöllä polttaa leirimme. Kaikki on kuivaa ja syttyisi tuleen vähäisemmästäkin kipunasta. Meillä on vaimoja ja lapsia puolustettavana. Ainoastaan tuolla voivat he olla ja ovatkin turvassa.«

»Mutta kuka tietää, ovatko nuo indiaanit vihollis-mielisiääkään meitä kohtaan? Ehkä ainoastaan ovat parvi opatas-indiaaneja?«

»Ei, he ovat bravoita, minä olen melkein varma, että he ovat apakeja,« pitkitti gambusino levottomana.

»Apakeja!« ärjähti joukko, joka ympäröi heidät, äänellä, joka osoitti sitä kauhua, minkä nämä raakalaiset herättivät kaikissa Sonoran asukkaissa.

»He tulevat apakien maan ääristä,« jatkoi Pedro. »Heillä ei ole mukanaan vaimoja eikä lapsia ja minä tahdoisin panna vetoa, että ovat aseissa hampaita myöten sotaista retkeä varten.«

»Siinä tapauksessa,« sanoi don Estevan synkällä katseella, »ei meillä ole mitään hyvää odotettavissa.«

»Meillä ei ole edes oikeutta odottaa heiltä lempeyttä muistaessamme katteini Gil Perezin ja hänen väkensä menettelyä heitä kohtaan,« jatkoi gambusino.

Hän tarkoitti erästä yleisesti tunnettua ja äskettäin toimitettua verilöylyä apakeja vastaan, joita oli petollisesti viekoteltu rauhantarjousilla.

»Olisi hulluus odottaa heitä,« pitkitti Pedro. »Kii- vetkäämme ylös ylätasangolle, kuljettakaamme sinne kaikki, minkä voimme kantaa ja jättäkäämme jällelle lo-puskat.«

»Olemmeko sittä turvassa tuolla ylhäällä?« kysyi Tresillian.

»Niinkuin linnoituksessa. Se on lujempi kuin ihmis-kätten rakentama. Parikymmentä sotamiestä voisi tuolla vastustaa satoja, jopa tuhansia miehiä. *Caramba!* Voimme kiittää Jumalaa, että olemme löytäneet niin läheisen ja lujan turvapaikan.«

»Emme saa epäillä,« sanoi don Estevan vaihdettuaan muutamia sanoja asiakumppalinsa kanssa. »Me kadotamme kaikki mitä meillä on, mutta muuta neuvoa ei ole. Käskekää, sennor Vicente, me noudatamme teidän käskyjänne kaikessa!«

»Minulla on ainoastaan yksi käsky annettavana«, huusi gambusino. »*Arriba!* (Jok'ainoa tuonne ylös!) Alkäämme jättäkö vuoren juurelle muuta kuin mitä emme voi kuljettaa!«

Pedron lausussa tämän sanan *arriba!* — joutui koko leiri sellaiseen touhuun, jota on mahdoton kuvata. Kaikki syöksyivät välistä sinne, välistä tänne, kysyen, kirkuen ja valittaen. Äidit huusivat lapsiaan ja painoivat heitä nyyhkien rintojansa vasten. He olivat jo näkevinään indiaanien peitsen tai skalppiveitsen kohotettuna heidän ylitensä.

Tämä kaikki oli niin kiireellistä ja äkkiarvaamatonta, että oli vaikea käsittää mitä kaikkea se tiesi. Mutta kun tämä oli käsitetty, järjestyivät kaikki niin hyvin kuin voivat ja riensivät laumoissa solatietä kohden, joka johti vuoren huipulle.

Kohta oli tämä äkkijyrkkä nousu alhaalta ylös saakka täynnänsä inhimillisiä olentoja aivan kuin muurahaisia muurahaiskeossa.

Tavallisella ritarillisuudellaan koettivat kaivostyömiehet ensi kädessä saada vaimot ja lapset hyvään turvaan. He pitivät kaikenmoisia varokeinoja saadakseen heidät niin mukavasti kuin suinkin ylös tasangolle. Kiireessä tapahtui kumminkin toinen jos toinenkin onnettomuus tällä kivisellä tiellä; moni käsi ja polvi loukkaantui ja haavoittui. Mutta ne, joita tämä kova onni kohtasi, eivät siitä paljoa huolineet, niin kiire oli kaikilla päästä pakoon ennenkuin indiaanit voisivat heitä tavoittaa.

Kun kaikki olivat päässeet ylös varsinaista tapaturmaa kärsimättä, palasivat miehet heti korralliin pelastaakseen niin paljon kuin mahdollista vihatun vihollisten käsistä.

Ensi tuokiossa olivat he ainoastaan ajatelleet henkensä pelastamista, mutta sitte kun lähetetty tiedustelija oli palannut ja ilmoittanut, ettei punaihoisia vieläkään näkynyt sekä että heillä vielä oli aikaa, näkivät kullankaivajat mahdolliseksi pelastaa ainakin osan omaisuutensa.

»Ensin ampumavarat ja elatustarpeet!« huusi Pedro Vicente. »Ne ovat välttämättömiä, jos piiritykseen joudumme. Ja sitte saamme ottaa mitä voimme.«

Oli kuin muurahaisia muurahaispesässä.

Hänen käskyjään toteltiin huolellisesti. Kohta sen perästä tarjosi solatie vielä omituisemman näyn. Eikä kauvan viipynyt, ennenkuin korralissa ei ollut muuta jällellä kuin työaseita, koneita ja huonekaluja, jotka painonsa vuoksi olivat mahdottomia käsivoimalla kulettaa ylös ta-sangolle.

Jos El Cascabel ja hänen seurueensa olisivat voineet aavistaa, että leirin asukkaat sillä tavalla tuhoaisivat sitä, niin he olisivat ratsastaneet hevosensa turmiolle tullakseen aikaisemmin. He lähestyivät kumminkin kyllin nopeasti, sillä ei viipynyt kauvan, ennenkuin etuvartijat antoivat merkin, että viholliset olivat tulossa.

Sitte vielä koottiin vihoviimeiset kapineet, niitten joukossa nuo kaksi pientä telttaa ja valmistuksia tehtiin lopulliseen nousemiseen.

Monet miehistä myöhästyivät preriillä. Ei löytynyt mitään keinoa, millä saada hevosia korjuuseen. Ja suru sydämissä erosivat isännät niistä. Millaisiin käsiin joutuivatkaan nyt eläinparat? Tämä ajatus lisäsi surkeutta.

Mutta meksikolaisilla ei ollut aikaa kadottaa; piti jouduttaa jäähyväisiä. Kaikki puhuttelivat eläimiänsä ikäänkuin älyllisiä olentoja ja käyttivät lempeimpiä sanoja: *Caballo, caballito mio!* — *Mula, mulita guerida!* — *Pobrecita. Dios te guarda!* Mutta lempisanoihin liit-tyi tuhansia sadatuksia niitä vastaan, jotka olivat olleet syyllisiä tähän eroamiseen heidän rakkaista eläimistään.

Pedro oli enimmin liikutettu. Koko hänen tulevai-suutensa riippui työn menestymisestä siinä kaivoksessa, jonka oli löytänyt ja nyt oli yritys joutunut vaaranalaiseksi. Sillä jos kohta kullankaivajat pelastaisivatkin henkensä, niin hävittäisivät viholliset heidän kallisarvoiset koneensa ja kukapa tiesi jaksoiko kauppatalo Villanneva ja Tresillian kärsiä tätä vastoinkäymistä?

Hän valmistautui kumminkin seuraamaan muita, jotka jo olivat kaukana ruohotasangosta paitsi Henry Tresillian. Tämän oli vaikeata tehdä eroa Krusaderistaan. Raivon kyyneleet vierivät hänen poskiansa myöten. Oi, olihan viimeinen kerta kuin hyväilisi hevostaan, jota ei enää koskaan saisi nähdä!

Tuo jalo eläin näkyi ymmärtävän isäntäänsä; se kat-seli häntä herttaisilla, älykkäillä silmäyksillä ja syvät huokaukset pääsivät sen rinnasta.

»Minun kaunis Krusaderini,« mumisi Henry, »minun ystävä parkani! Sinut pitää jättää. Sinä joudut kurjan punanahkaisen saaliiksi! . . . Oi, se on kauheata, hyvin kauheata!«

Krusader vastasi yhä selvemmin valittaen. Epäilemättä otti se osaa isäntänsä valitukseen.

»Meidän viimeinen jäähyväisemme olkoon suutelo,« sanoi Henry ja painoi huulensa Krusaderin silkin pehmoista turpaa vasten.

Sen perästä poistui hän pitkällä askeleilla, koettaen hillitä liikutustaan.

Kullankaivajat olivat jo kadonneet näkyvistä, kun Henry saapui solatielle. Aikaa ei saanut hukata. Mutta nuorukainen oli tuskin ottanut sataa askelta, ennenkuin hän äkkiä kääntyi ja kuunteli. Hän kuuli hevosen nelistävän. Olisikohan tuo joku yksinäinen indiaani? Ei, se oli Krusader, joka koetteli päästä isäntänsä jälessä. Kun tuo urhokas hevonen oli tullut vuoren juurelle, koetti se kiivetä ylös. Kaikki ponnistukset olivat turhia. Joka kerta kuin se asetti jalkansa tuota jyrkkää rinnettä kohden, vyöryivät kivet sen alta ja hevonen kaatui taapäin takajaloilleen. Monta kertaa alkoi se uudelleen, mutta ilman menestystä, ja jokaista sen ponnistusta seurasi valittava kiljunta, joka vihloi Henry Tresillianin sydäntä.

Henry kiiruhti kiipeämistään, mutta seisattui puoli-tiessä heittääkseen viimeisen katseen uskolliseen ystävänsä. Krusader seiso i liikkumattomana samassa paikassa. Se oli luopunut yrityksestään seurata nuorta heransa ja päästi lyhyillä väliajoilla surunvoittoisen hirnunnan, joka tulkitsi sen mieliharmia ja epätoivoa.

Seitsemäs luku.

El Cascabel.

Solatieen äärimmäisessä osassa tapasi Henry isänsä ja don Estevanin, joka johti puolustustoimia. Miehet kokoilivat niitä mahdottoman suuria kivilohkareita, jotka peittivät tien, ja hinasivat niitä ylös kullankaivajille, jotka olivat jääneet ylätasangolle. Että työ sujuisi nopeammin, asettuivat he jonoon. Kivilohkareita ei tarkoitettu barrikaadeiksi eikä niitä semmoiseksi tarvittukaan, kun vuori melkein puolusti itseänsä. Ei, niitä arveltiin käyttää puolustustarpeeksi siinä tapauksessa, että punanahkaiset tekisivät hyökkäyksen.

Muut kullankaivajat auttoivat vaimoineen, lapsineen asettamaan metsän aukeamassa *Ojo de Aguan* vieressä järjestykseen kaiken sen, mikä oli voitu kulettaa pois leiristä. Muutamat vielä ymmällään olijat kulkivat edes takaisin ja keskustelivat kiivaasti asemasta. Toiset, jotka olivat urhokkaampia ja rauhallisempia, järjestivät järjestettäviään pakkilaatikkojen ja myttyjen keskellä, jotka makasivat maassa hujan hajan sekä odottivat mitä tapahtuman piti.

Sennor Villanneva ja hänen tyttärensä, palvelijoitien ympäröiminä, muodostivat erityisen ryhmän. Nuori Gertrudes piti silmänsä käännettyinä metsänaukeaman äärimmäiseen osaan ja tarkasteli katseillaan kaikkia tulijoita. Hän näytti levottomalta. Hänelle oli sanottu, että Henry Tresillian ei ollut jättänyt korrallia vielä silloin kuin hänen muut toverinsa, ja Gertrudes oikein vapisi pelosta, että tämä myöhästyisi ja joutuisi jonkun vaaran alaiseksi.

Vielä ei kukaan ajatellutkaan pystyttää majoja ja asettaa asuntoansa reilaan, sillä vielähän toivottiin, että kaikki voi olla tyhjää hälytystä vaan. Don Estevan lähetti gambusinon vielä kerran tähystykselle. Tällä kertaa jätti hän tälle kiikarinsa ja suostuttiin, että gambusino antaisi merkkejä. *Yksi* laukaus merkitseisi, ettei viholli-

nen enää ohjannut kulkuansa vuotta kohden; *kaksi* laukausta, että ne olivat läheisyydessä; *kolme* laukausta, ettei tarvinnut pelätä mitään, mutta *neljä* sitä vastoin, että vihollismielinen ryövärijoukkio marssi leiriä kohden. Pedrolla oli ainoastaan kaksi pistoolia, mutta Henry, joka vihdoinkin oli tullut ylös solatieltä, liittyi hänelle kumpaliksi ja oli valmis lisäämään ne kaksi laukausta, jos niin tarvittiin.

Kun Pedro ja Henry kulkevat sen paikan ohitse, jossa Gertrudes ja hänen äitinsä olivat, seisattui nuori mies vaihtamaan paria sanaa naisten kanssa.

»Rauhoittukaa,« sanoi hän, »täällä olemme aivan täydessä turvassa; meillä ei ole mitään todellista vaaraa pelättävänä.«

Sen perästä hän kiiruhti Gambusinon jälkeen.

Gertrudes ihaili teeskentelemättä ystävänsä rohkeutta. Hänen mielestään oli tämä osoittanut urhoollisuutta, kun viimeiseksi jäi leiriin ja Krusaderin käytös oli hänen arvelunsa mukaan aivan luonnollinen. Hän tiesi paremmin kuin kukaan muu, kuinka paljon nuorukainen rakasti hevostansa ja mitenkä hellästi tämä oli siitä huolta pitänyt. Itsekin oli hän kovasti mieltynyt kauniiseen Krusaderiin, joka niin soreasti tuli syömään sokeria hänen kädestään, ja joka tanssi yhtä ylpeänä aavalla llanolla kuin Arispen kaduillakin. Ja hän olisi mielellään antanut kaiken mitä hänellä oli, jos olisi estää sitä joutumasta punanahkaisten käsiin.

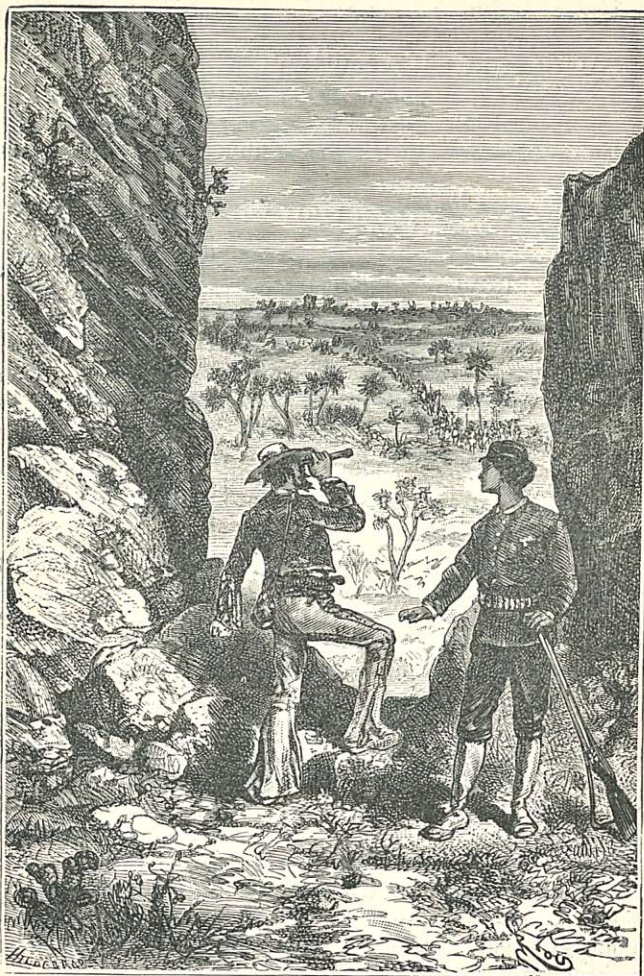
Pedro ja Henry tulivat muutamien minuuttien perästä sille paikalle, joka tulisi olemaan heillä tähytyspaikana. He näkivät heti, että indiaanit olivat jo hyvin lähellä.

»Lauaiskaa kumpainenkin latinkinne, sennorito,« sanoi gambusino nostaen kaukoputken silmiensä eteen. »Jättäkää loma-aikaa kumpaisenkin laukauksen väliin, niin ettei niistä voi erehtyä.«

Kai'ut Henryn laukauksista olivat tuskin haihtuneet, ennenkuin Pedro hyvin painavalla äänellä huudahti:

»*Caramba!* Enpä erehtynytäkään! He ovat apa-keja . . . ja mikä vielä pahempaa on: *kojoteeroja*, jotka ovat hirveimmät ja verenhimoisimmat kaikista indiaaneista! Vilkkaat liikkeet, muchacho,« lisäsi hän ottamatta

kaukoputkea silmiensä edestä, »ota minun pistoolini ja laukase toisetkin kaksi laukausta!»

Pedro keksi jotakin, mikä saattoi hänet päästämään huudahduksen vihan raivossa

Kaksi uutta pamausta paukahti toinen toisensa perästä.

Villit seisahtuivat, kohottivat silmänsä Pedroa ja Henryä kohti ja näkyivät ryhtyvän neuvotteluun. Heidän liikkeitänsä voitiin jo nähdä aseettomalla silmällä, mutta kiittäen kaukoputkeaan keksi Pedro jotakin, mikä saattoi hänet päästämään huudahduksen vihan raivossa.

»Kaikkien manalan mahtien kautta! Se on Cascabel!«

»El Cascabel!« toisti Henry, nämmästyksissään gambusinon kauhistuneesta katseesta. »Tunnetteko häntä, Pedro?«

Tämä, jolla edelleenkin oli kaukoputki silmiensä edessä, virkkoi:

»Niin, kyllä se on *hän!* Minä huomaan selvästi hänen rinnassansa tuon kauhean pääkallon, jonka hän on antanut piirtää minuunkin! Kauhistus meille, jos joudumme hänen käsiinsä! Me olemme vihityt hirmuisimpaan kuolemaan. El Cascabel piirittää meitä väsymättä, hän saattaa meidät nälkään kuolemaan, jos niikseen on.«

»Jos antautuisimme heti.« sanoi Henry hieman leikkillisesti, »ehkä hän silloin olisi lempeämpi.«

»Lempeä hän! . . . Te ette tarkoittane totta, senno-rito? Oletteko unhoittaneet Gil Perez'in verilöylyä?«

»En suinkaan!«

»No, kuulkaa, nuo kojoteerot, jotka katteini Gil Perez niin petollisesti surmasi -- se on myönnettävä -- olivat juuri osa tästä joukkiosta, joka meillä nyt on edessämme. El Cascabelilla on hyvä muisti, olkaa siitä huolehti, ja jos se ainoastaan on hänen vallassaan, niin saamme kärsiä syyllisten edestä.«

Gambusino vaikenä. Hän jätti kaukoputken Henrylle ja seisoj muutamia hetkiä ajatuksiinsa vaipuneena. Hän mietti kaikkia niitä mahdollisia keinoja, millä voisi päästä näin vaikeasta asemasta, jonka moni muu olisi pitänyt aivan toivottomana. Mutta yhtä hyvin kuin Pedro Vicenten raivo oli tunnettu, yhtä hyvin myöskin tunnettiin, ettei hän antanut rohkeutensa masentua.

Cascabelin johtamat indiaanit jatkoivat marssiansa koillista kohden. Toinen lauma villedä ohjasi tiensä luodetta kohden.

»Apaceja näyttää olevan vähintäänkin viisi sataa,« sanoi Henry.

»Se käy melkein yhteen minunkin laskuni kanssa,« vastasi Pedro. »Mitä voimme tehdä sellaista hyökkäystä vastaan?«

»Odottaa yötä, käydä äkkiarvaamatta heidän kimpuunsa ja lyöttäytyä läpi,« sanoi Henry nuoruuden koko innostuksella.

»Se olisi mielettömyyttä, sennor. Ensiksi koska indiaanit eivät niinkään helposti anna itseänsä yllättää. Ja sitten sentähden, että meitä, joitten täytyy puolustaa vaimoja ja lapsia, ei likimäärinkään ole niin monta, että voisimme koettaa taistelua.«

»Neuvotteko meitä ehkä pakenemaan?«

»Miksi en, jos pako olisi mahdollista! Ei ole mikään häpeä paeta niin ylivoimaisen vihollisen tieltä. Kumminkin on pako yhtä mahdoton kuin taistelu.«

»Mahdotonko? Miksi?«

»Sennor«, vastasi Pedro ärtyisän tuulen ilmeellä, »unhotatteko siis, että olemme päästäneet hevosemme irtalleen ja ettei jalkasin voi pelastua erämaassa?«

»Silloin,« sanoi Henry, »ei meillä ole muuta neuvoa kuin puolustaa itseämme täällä ylätasangolla!«

»Aivan niin. Ja se täytyy noitten tuolla alhaalla saada tietää niin pian kuin suinkin.«

Kahdeksas luku.

Indiaanit leirin ulkopuolella.

Don Estevan ei ollut pysynyt toimeettomana. Tuo vanha sotilas oli ilman vastaväitettä ottanut päällikkyuden ja hänen tunnustettu arvonsa ei voinut nykyisessä asemassa muuta kuin vaikuttaa hyvää.

Määrättyänsä vaimoille ja lapsille enin suojatun paikan, oli hän suurella kylmäverisyydellä järjestänyt puolustuspalveluksen, antanut ladata ampuma-aseet, jaellut ampumavaroja ja perustanut jonkinmoisen arsenaalin,

jossa ruudit ja luodit säilytettiin niin, etteivät ne kostu-
neet eivätkä olleet tuhlattavina. Sen perästä määräsi
hän toimimiehet ja toimitukset älyllä ja viisaudella.

Hänen mielipiteensä mukaan ei indiaanein monilu-
kuisuus tarvinnut herättää varsinaista levottomuutta, jos
kohta odotettiin hyökkäystä heidän puoleltaan. Kah-
deksalla kymmenellä hyvillä aseilla varustetulla ja roh-
kealla miehellä, — ja niin monta heitä likimäärin oli —
ei ollut mitään peljättävää tässä luonnollisessa linnoituk-
sessa, joka oli aivan luokse pääsemätön ja helppo puo-
lustaa suurempaakin mieslukua vastaan kuin kojoteero-
rojen oli.

Seikkailijamme, suurimmaksi osaksi tottuneet vaaroi-
hin kaikissa muodoissa, olivat itse tunteneet tarvetta us-
koa kohtalonsa yhden ainoan miehen käsiin, jolla oli selvä
ajatuksen juoksu, kokemusta ja älyä. He tunnustivat
että sotakuri oli välttämätön, kun vihollisena oli sellainen
joukko, jolla oli samallaiset aseet ja asetelmataito kuin
järjestetyllä armeijalla. Ja don Estevanin päällikkyyteen
oli suostuttu ikäänkuin vastustamattomaan välttämättö-
myyteen.

Kullankaivajat olivat täydellisesti valmistaneet sen
vankan kivibarraadin, joka oli oleva samalla suojelus-
muurina ja varastopaikkana heidän heittokoneillensa. Siis
ei heillä olisi pitänyt olla muuta tehtävää kuin kärsiväl-
lisesti odottaa gambusinon merkin antoja, mutta kärsiväl-
lisyyks oli vaikea sellaisessa tilaisuudessa.

Hetket, jotka kuluivat kahden viimeisen pamauksen
välillä, olivat täynnänsä levottomuutta. Olivatko indiaa-
nit ystäviä vai vihollisia? . . . Silloin neljäs laukaus poisti
kaiken epävarmuuden. Kysymys oli ratkaistu.

»Mikä kovan onnen kohtalo! Ne ovat apakeja,« sa-
noi don Estevan asioimiskumppanilleen. Vaara oli vielä
suurempi kuin aavistinkaan. Sen hän heti saisi tietää gam-
businolta.

»Kojoteerot!« huusi tämä hänelle niin pian kuin toi-
nen läheni kuuluville. »El Cascabelin joukkio!« lisäsi hän
hiljemmin tultuaan lähemmäksi.

Mutta huonoja uutisia tajutaan aina. Läsnaolijat kat-
selivat häntä hämmästyksellä. Nämä sanat eivät selitystä
kaivanneet.

Todellisuudessa ei voitu mitään armahtamista odot-

taa katteini Perezin uhrien sukulaisilta ja ystävilä. Mitäpä arvoa panivat kojoteerot sille, että Arispen asukkaat, vieläpä kullankaivajatkin mitä kiivaimmin olivat moittineet maamiestensä julmuutta. Aina tästä ilkityöstä asti olivat kaikki kalpeakasvoiset kiroituja vihollisia, joita piti ilman armotta hävittää viimeiseen asti.

Don Estevanin katse synkistyi, vaikka hän lujana pysyikin.

»Te olette siis vakuutettu siitä, don Pedro, että meillä on El Cascabelin joukkio edessämme?« sanoi hän.

»Olen,« vastasi tämä, »minä olen nähnyt tuon konnan liika läheltä, etten häntä tuntisi tuhansien joukosta ja kaukoputken avulla erittäin myöskin hänen *toteminsa*, tuon kauniin kuvan, jota kantaa rinnassaan ja jonka on kuvannut minunkin rintaani.«

Pedro avasi paitansa ja antoi kaikkien kumppalien nähdä sen taideteoksen, jonka jo oli näyttänyt Henry Tresillianille. Nyt ei kukaan enää epäillyt, että El Cascabel oli läheisyydessä.

Kun kullankaivajat olivat ennättäneet tointua aivan luonnollisesta hämmästyksestään, selitti don Estevan heille asioitten tilan tavallisella levollisuudellaan. Päällikkö ymmärsi, että ennen kaikkea oli välttämätöntä estää kaikkea hätäilevää pelkoa. Sentähden hän oli olevinaan järkähtämättömästi levollinen, vaikkei hän tahtonut salata piirityksen mahdollista, jopa luultavaakin pituutta sekä sen kanssa yhdistyneitä vaaroja.

Sanoaksemme totuuden, oli se luonnollinen linnoitus, jonka he omasivat, niin luja, että voitiin luulla, jopa uskoakin, ettei El Cascabel, otettuansa selkoa asemasta, koettaisi tehdä hyökkäystä asevoimalla. Jos hän hyökkäykseen kumminkin ryhtyisi, kyllä valmistettaisiin hänelle »lämpimät tervetuliaiset.«

Heittäytymättä turhiin haaveiluihin, toivottiin kumminkin piiritettyjen kesken, että jos kohta heidän lukunsa oli vähäisempi, joku onnellinen sattuma sallisi heidän yllättää villit tai oikeammin sanoen pelastua näiden kynsistä.

Toivo on niin lujasti juurtunut ihmissydämmeeseen, vieläpä arveluttavimmissakin tuokioissa, että useammat kullankaivajista jo odottivat pelastusta. Vaikkeivät käsittäneetkään asemansa vaaranalaisuutta, olivat he kumminkin

kaikki vakavasti päättäneet asettua vastarintaan ja toivoivat saavuttavansa voiton.

Tarkastaakseen vihollisen liikkeitä, mutta pysyen itse salassa, kätkeytyivät rotkotien puolustajat rintavarustuksen taakse.

Heillä oli silmiensä edessä osa llanoa, kolmion muodossa, sillä heidän näköalaansa rajoitti kummaltakin puolelta ne esiinristävät kalliot, jotka olivat rotkotien seinänä. Mutta melkein koko leiri oli tämän näköpiirin sisällä.

Vieläkin kului tunti ennenkuin indiaaneja näkyi.

Hevoset ja muulit, jotka olivat jätetyt irralleen vuoren juurelle, eivät tehneetkään lähtöä. Tietämättä mikä niitä odotti, kävelivät ne levollisina laitumella tai uiskentelivat joessa.

Vähän etemmäksi oli lauma antiloopeja asettunut juomaan ja kylpemään. Peljästyneinä nähdessään vaunuja paikalla, jossa edellisenä päivänä ei ollut löytynyt mitään, pysyttelivät ne liikkumattomina, valmiina vähimmänskin metelin havaittuaan lähtemään pakosalle.

Korppikotkat eivät olleet yhtä varovaisia. Päinvas-toin vaikuttivat niihin suuret, valkeat vaunut jonkinmoi-sella vetovoimalla, ja kokoontuneina suureksi parveksi olivat ne sijoittuneet vaunuaitauksen sisälle. Muutamat tappelivat aamupuolella teurastetun härän jäännöksistä. Toiset hyppivät suuren teltan ympärillä, tarkastivat uteliaasti maahan heitettyjä tavaroita ja näyttivät ikäänkuin olisivat olleet leirin varsinaiset omistajat.

Äkkiä ja yht'aikaa tapahtui muutos kaikissa eläimissä, sekä siivellisissä että nelijalkaisissa, sekä kesyissä että kesyttämättömissä. Antilooptit vetivät ilmaa sieramiinsa ja pakenivat kuin nuolituisku. Korppikotkat lensivät, mutta eivät poistuneet; ne kohosivat ainoastaan määrättyyn korkeuteen, jossa liitelivät leirin ympäri laajoissa kiehkuroissa. Hevoset, muulit ja sarvikarja raivos-tuivat äkkiä, syöksyivät sinne tänne, hirnuivat, ammuivat, kiljuivat jokainen omalla tavallaan, ikäänkuin olisivat aikoneet alkaa eilispäivän estampedan uudelleen.

»Mikä niitä vaivaa?» kysyi Henry.

»Niille käy vainu punanahkoista,» vastasi gambusino.
»Nyt ei enää kauvan viivy, ennenkuin saamme nähdä nuo kirottut sikiöt.«

Ratsastava indiaani, monen muun seuraamana, seu-

raajat tällä kertaa indiaanein käyttämässä jonossa, ilmes-
tyikin sen kolmion toisessa reunassa, joka voitiin suoje-
lusmuurilta nähdä, ja heti sen perästä nähtiin toinen jono
vastakkaisella puolella. Nuo kaksi joukkoa hajaantuivat
hyvän matkan päässä vuoresta, ikäänkuin heillä ei olisi-
kaan ollut aikomusta seisattua vuoren kohdalle. Mutta
meksikolaiset tiesivät, että tämä vaan oli temppu näiden
puolelta, että siten voisivat helpommin tarkastaa leiriä.

»Jos aavistaisivat missä olemme,« mumisi Pedro, »he
eivät itseään niin paljoa vaivaisi. Luulevat varmaankin,
että voimme vastustaa heitä avonaisella kentällä ja tah-
tovat sentähden kiertää meidät sotataidon kaikkien sään-
töjen mukaan.«

Kukaan ei vastannut hänelle. Tekeillä olevat tapah-
tumat vetivät puoleensa kaiken hänen kumppaliensa huo-
mion. Nämät eivät kadottaneet huomiostansa ainoatakaan
vihollisen liikettä. Ääretön jono ratsastajia asettui ver-
kalleen Salaperäisen vuoren ympärille. Saaliinsa ei voi-
nut päästä heidän käsistään, kojoteerot eivät siis osoitta-
neet mitään kiirettä.

Kojoteerot muodostivat rintaman samalla tarkkuu-
della kuin rykmentti kenraalinsa edessä. Sen perästä he
tekivät seisahdustempun, ja viisi tai kuusi indiaania, jotka
ratsastivat ulos rintamasta, alkoivat keskustella ja viittailla.

»El Cascabel neuvottelee luutnanttiensa kanssa,«
sanoi gambusino, joka oli saanut lainata don Estevanin
kaukoputken. »Meidän vaunumme ovat luultavasti pan-
neet heidät miettimään. Luulevat aivan varmaan, että
ovat tekemisissä sotamiesten kanssa.«

Gambusino oli oikeassa. Nämä erämaan herrat ei-
vät aina vaella rajojensa kautta vaaroitta ja vaikeuksista
ja heidän rotunsa kavaluus on tullutkin sananparreksi.
He toimivat aina suurimmalla varovaisuudella. Nämä
vaunut, joitten läsnäolo niin suuresti hämmästytti heitä,
voisivat olla tavallisten matkustajien, kauppamiesten tai
siirtolaisten omia, mutta myöskin sotilaiten ja onhan
epäiltävissä tapauksissa aina parasta olla varoillansa.

El Cascabel antoi joukkonsa tehdä pysähdyksen ja
kutsui kokoon alapäällikkönsä neuvotellakseen heidän
kanssaan paraimmasta keinosta millä käydä kalpeakas-
voisten kimppuun. Kojoteerot ratkaisivat helposti kysy-
myksen, joka koski meksikolaisten sotamiesten läsnäoloa.

He lausuivat ajatuksensa julki ilman epäilystä: ei nähty missään vahtimiehiä eikä huomattu missään sotilaspukujakaan. Sotilaat olisivat vahtineet paremmin. Tosituudessa näytti kaikki niin hyljättyltä, ja hevoset, muulit ja sarvikarja kuljeksivat itseksensä ympärinsä mielivalloin niinkuin karkuriraavaat.

Tämä viimeinen asianhaara olisi ollut jotakin tava-tonta kaikille muille paitsi kojoteeroille, jotka hyvin tiesivät että heidän lähestymisensä säilyttää valkoisten eläimiä, niin että katkovat kaiken, joka pitää niitä paikkaansa sidottuina. Miksi he kummeksuisivat jotain niin tavallista seikkaa. He tulivatkin siitä ainoastaan sitä varmemmin vakuutetuiksi etteivät erehtyneet, kun luulivat tavallisten ihmisten olevan leirin omistajia, sillä vastaisessa tapauksessa olisivat eläimet olleet paremmin totutetuita järjes-tykseen ja sotamiehet jo aseissa.

Ei ollut siis muuta tarvis kuin käydä vihollisen kimppuun.

Merkin annettua jatkoivat punanahkaiset marssiaan. Heidän rivinsä taajenivat sitä myöten kuin ympyränsä supistui, mutta he eivät vauhtiaan lisänneet enemmän kuin ennenkään, tarkoitus kun oli siten sulkea kaikki eläimet piirinsä sisälle. Siinä oli liian kaunis saalis heidän pääs-tää käsistään.

Käydä leirin kimppuun selkeällä päivällä, siitä ei voinut olla puhettakaan. Kalpeakasvoiset olivat jo aikoja sitten huomanneet heidät ja odottivat heitä aivan varmaan vakavalla aikomuksella ryhtyä vastarintaan. Ei havaittu tosin jälkeäkään heistä, mutta oliko tämä niin kummal-lista. He kätkeytyivät vaunujen taakse ja eläinten juokseminen edes ja takaisin esti heitä näkymästä.

Tämä valkoihoisten asema osoitti heidän aijettansa puolustaa itseään. Siis syy muiden lisäksi, miksi piti edistyä hyvin varovasti. Oli ehkä parasta luopua koko varsinaisesta hyökkäyksestä! Pimeässä, yön hiljaisuudessa oli helpompi voittaa vihollinen, jonka lukua ei tunnettu.

Mutta kun indiaanit vielä olivat samonneet jonkun matkaa eteenpäin ja terävillä silmillään eivät onnistuneet havaitsemaan vihollisia ei vaunujen takana, eikä muualla leirissä, kävi tämä heille selittämättömäksi. Oliko heillä siis tekemistä näkymättömien vihollisten kanssa?

Nauchampa-Tepetlistä oli puhe useimmassakin indiaanein tarussa. Oliko kaikki vaan loihdittua?

Tuokion he näkyivät olevan valmiina peräytymään tämän hiljaisuuden takia. Mutta päällikkö ei kauvan yhtynyt heidän pelkoonsa. Hän ei ollut taikauskoinen, hän. Jos valkoisia ei näkynyt, niin tuli se siitä, että jossain olivat väijyksissä ja sitä vastaan piti oltaman varoillaan.

Hän kokosi sotilaansa, puhui heille muutamia rohkeisia sanoja, käski heidän astumaan muutamia askelia eteenpäin ja ampumaan yhden laukauksen leiriä vastaan. He tottelivat. Mutta ei laukaustakaan, ei ainoatakaan huutoa! Ei vähintäkään ääntä he vastaukseksi saaneet.

Ja ikäänkuin pilalla vastasi vuoren seinien kaiku pamauksiin.

Yhdeksäs luku.

Kiihko-ajo.

Kojoteerot olisivat luulleet itseänsä puijatuiksi, elleivät vihdoin olisi tulleet ajatelleeksi, että kalpeakasvoiset, saatuansa jollain heille tuntemattomalla tavalla vihiä heidän tulostaan, olivat kiivenneet Nauchampa-Tepetlin lakeudelle turviin. Muutamat indiaanit, jotka tunsivat paikan, huusivat heti, ettei se suinkaan ollut mahdotonta, että kalpeakasvoisten oli onnistunut kiivetä vuoren huipulle. Muulla tavalla ei voinut tätä täydellistä ka toamista selittää.

Löydettyänsä ratkaisun tälle ongelmalle, joka oli heitä niin vaivannut, käänsivät kojoteerot katseensa vuoren lakeutta kohden. Mutta eivät sittekään tulleet viisaammaksi. Siellä eivät nähneet ainoatakaan ihmistä. Don Estevan oli kieltänyt kullankaivajia näyttäytymästä. El Cascabel, joka oli liian viekas joutuakseen satimeen, pysyi sitä enemmän varuillansa. Mitä olisikaan tointanut alkaa taistelua? Valkoiset, jotka olivat suljetut tuonne ylös, eivät voineet päästä hänen käsistään.

Kaikessa tapauksessa oli punaihoisten päällikkö kauheimmassa vihanvimmassa itseään kohtaan, omaa hitautaan, tarpeetonta varovaisuuttaan ja edellä kaikkea niitä ihmisiä kohtaan, jotka olivat tehneet hänen aikeensa mättömiksi. Hänen piti panna toimeen piiritys, retkensä Horcasitaalle lykkäytyisi, ehkäpä piti hänen luopua koko tuumastaan. Mutta leirin ryöstö tarjosi hänelle runsaan korvauksen. Matkustajilla, joilla oli mukanaan kuusi suurta vaunua, *litera*, suuri telta ja niin monta eläintä, piti arvatenkin oleman joukko kallisarvoistakin tavaraa!

Mutta Cascabel ei käskenyt anastamaan saalista, vaan toimi sitä vastoin yhä suuremmalla viisaudella ja maltilla. Hänellä ei ollut enää mitään pelkäämistä, jos ryöstö lykkäytyikin tuonemmaksi, ja liiallinen kiire voisi olla vahingollinen, kun eläimetkin olivat ensin saatavat kiinni. Nämä, jotka olivat vetäytyneet alueelle kahden kallion väliin ja olivat valmiit lähtemään pakosalle ensimmäisen vaaran uhatessa, hirnuivat, mylvivät ja kirkuivat kilvan.

»Pitäkää ainoastaan *lassonne!*« huusi El Cascabel sotilailleen.

Kojoteerot tottelivat tätä käskyä. Ne, joilla oli peitset, sysäsivät ne maahan kiinni; ne, joilla oli pyssyt, panivat ne heinikkoon ja niin he irroitivat itsensä ja hevonsensa kaikesta, joka oli heille esteeksi. Kun jälleen istuivat satulassa, oli heillä ainoastaan vasemman käsivarren ympärille kääritty nuora, jota käyttivät supunkina eli lämsänä. Peljäten ylläkköä, jäi toinen puoli indiaaneja toistaiseksi vartioimaan riisuttuja aseita.

Toiset liittivät yhteen rivinsä, mutta hirveästi peläten töytäsi kullankaivajain kaikki eläimet yht'aikaa samaa suuntaa kohden ja kaiku kajahti ikäänkuin ukkosen jyrynänä satojen kavioiden ja sorkkien töminästä. Punaihoisten hevoset säikähtivät puolestaan ja nousivat pystyyn. Kiittäen tätä onnellista sattumaa syöksyi joukko ahdistetuista eläimistä, Krusader etunenässä, indiaanein edelle ja pakenivat raivoisasti ulos aavikolle.

Kojoteerot olivat jo huomanneet tämän komean hevosen. He heittivät sen perästä monta lämsää, mutta kaikki menivät ne harhaan ja Krusader, joka näki edessään kentän vapaana, kiiti ulos preiille päästään rajun

hinnunnan voiton merkiksi. Pettyneitten toiveitten huu-
dahtuksia seurasi sitä pakomatkalta.

Indiaanein temput olivat kumminkin ainoastaan osaksi menneet myttyyn. Heidän onnistui vihdoon taivuttaa mustanginsa ja ottivat ilman vaikeutta kiinni ne eläimet, jotka olivat heidän piirinsä sisällä. Kun tämä oli tehty, ajoivat he toisia takaa ja koska ne jo olivat väsyneitä, ei vaiva tullut suureksi. Kaikki eläimet saatiin kiinni, paitsi yhtä — Krusaderia. Villit ajoivat sitä kauvan, mutta Henryn hevonen ennemmin lensi kuin nelisti, pää ylpeästi pystyssä, häntä ja harja tuulessa. Jokainen sen hyppäys lisäsi matkaa, joka erotti sen vihollisista ja Krusaderin herra, joka ei kadottanut hevostansa silmistään, alkoi jo toivoa, että se pääsisi punaihoisten kynsistä.

Tuo jalo eläin ei kumminkaan vielä ollut voittanut tarkoitustaan. Kojoteerot eivät millään muotoa tahtoneet luopua kauniista arapialaisesta, joka niin selvästi osoitti kuntoansa. He kiirehtivät mustangiansa kaikilla mahdollisilla keinoilla, potkivat niitä ja pieksivät lassoilla, mutta turhaan. Krusaderia ei voitu saavuttaa, ja kohta hämmöitti se ainoastaan mustana pilkkuna taivaan rannalla.

Villit väsyivät toinen toisensa perästä tähän turhaan ajoon. El Cascabel oli viimeinen, joka luopui koetuksesta ja teki täyden käännöksen harmi kuvattuna kasvoihinsa.

Henry Tresillian, yhtä onnellinen kuin ylpeä tästä odottamattomasta tuloksesta, päästi riemuten ilohuudon.

»Voi kuin olen tyytyväinen!« sanoi hän Pedrolle. »Nyt on Krusaderia aivan mahdoton saada kiinni. Minä en pyydäkään enempää, mitä ikinä tapahtuneekin. Oi, uljas Krusaderini, sinulla on enemmän älyä kuin kaikilla vainoojillasi!«

»Se on uskomatonta!« vastasi Gambusino, joka yhtyi nuoren englantilaisen ihmettelyyn. »Minä en ole elämänsäni nähnyt moista. Krusader ei ole hevonen, vaan lintu, henki-olento.

Indiaanit ottivat jälleen aseensa valloittaakseen leirin. Mikä pettymys! Se oli tyhjä kaikesta omaisuudesta, niinkuin asukkaistakin, läpeensä ryöstetty! Puoleksi avatut laatikot, levälleen jätetyt vaatepankot ja kaisellaiset muut merkit osoittivat, että kaikki kallisarvoisin

Krusaderia ei voitu saavuttaa.

tavara oli viety pois. Jällellä oli ainoastaan koneita, kairovostyöaseita ynnä muita, jota he syvästi halveksivat.

He katuivat enemmän kuin koskaan onnetonta hitaisuuttaan ja vannoiivat kosta vihollisilleen. Heidän kostotuumansa uhkasi kumminkin lykkäytyä tuonnemmaksi, sillä tapa, jolla valkoiset olivat ryhtyneet pelastusmatkallensa, osoitti että matka oli tehty tarkasti punniten ja että he aikoivat urhokkaasti pysyä valloittamattomassa linnoituksessaan, mutta ne aarteet, joita tuonne ylös oli koottu, eivät voineet sieltä kadota, vaan oli niitten ennemmin tai myöhemmin joutuminen piirittäjien käsiin.

Tällä lohduttavalla vakaumuksella asettuivat punaishoiset leiriin. Hevoset, jotka olivat anastaneet, panivat he liekaan omiensa kanssa. He kokoilivat uutta sytykettä tulin, jotka vielä hehkuivat ja laativat sanalla sanoen kaiken niin mukavasti kuin ihmiset ainakin, jotka olivat päättäneet sitkeästi jatkaa piiritystä, kestopä se kuinka kauvan tahansa.

Sinä päivänä he saivat härän lihaa iltaseksi, heille harvinaista herkkua, minkä heidän eläimellinen ahneutensa selvästi osoittikin. Nuuskittuaan vaunuissa he löysivät ankkurin *chingaritaa*, jonkunlaista väkijuomaa, jota destiloidaan juuri niistä metskaleista, joihin he ovat niin mieltyneet. Väkijuoma-astia vyörytettiin nyt leirin keskelle, ja villit rupesivat mitä kauheimmissa määrin viinaa nauttimaan.

Kymmenes luku.

Pedron Kosto.

Oli keski-yö. Paksu pilvi, joka ennusti myrskyä, tuli Kalifornian puolelta ja peitti kuun tumman harsonsa taakse. Oli pilkko pimeä yö vuorella ja aavikolla.

Indiaanit lepäsivät tai olivat ainakin lopettaneet meluavan juominkinsa, sillä heidän epäsointuvia ääniään ei

enää kuulunut. Kaikkialla vallitsi hiljaisuus, jota ainoastaan silloin tällöin lintujen siiven räpytykset, yölintujen viheltelyt ja kojootin eli preriikoiran ulvonta keskeytti. Ilmoittivatpa myös kullankaivajien hevoset levottomasti kaviollaan kaapien tyytymättömyyttään uusiin naapureihinsa.

Kumminkaan eivät kaikki nukkuneet ei puna- eikä valkoihoisten leirissä.

Kymmenen kullankaivajaa valvoi rintavarustuksen luona ja jono punasia vahtimiehiä vartioi aluetta solatien aukon ulkopuolella. Heidän läheisyydessään, mutta lähempänä vuorta käveli kaksi miestä edestakaisin puhellen keskenään. Toinen oli El Cascabel, toinen hänen ensimmäinen luutnanttinsa, El Zopilote. Kumpainenkin oli ahkerassa toimessa tarkastaessaan aluetta siten tullakseen vakuutetuiksi siitä, etteivät piiritetyt pimeässä voisi astua alas ja yllättää heitä.

El Cascabel, joka kauvan oli tuumailnut, ei ollut ilman huolia. Ei sentähden, että olisi millään tavalla katunut, että tähän toimitukseen oli ryhdytty; saalis, jonka odotti saavuttavansa Nauchampa-Tepetlillä, maksaisi kyllä piirityksen vaivan. Leirin tarkastus saattoi hänet olettamaan, että karavaanissa oli noin sata henkeä, niitten joukossa vaimoja ja lapsia. Litera todisti, että mukana oli myös ylhäisempiä ihmisiä. Mikä ääretön rikkaus löytyisikään tuolla yihäällä! Ja mikä kosto! Kuolema miehille, vankeus naisille; siinä oli jotain, joka El Cascabelia voi miellyttää!

»Mutta,« ajattelivat vielä kojoteerot, »olihan otaksuttava, että kullankaivajat olivat olleet niin varovaisia, että olivat lähettäneet sanansaattajat maahansa, ilmoittaneet että olivat joutuneet vaaraan, sekä ettei heillä ollut muuta keinoa kuin apua odottaessaan kestää piirityksen Salaperäisellä vuorella?« Päättää jos sai kaikista heidän valmistuksistaan, olivat he nähneet indiaanit jo joltisenkin matkan päästä ja oli heillä siis ollut hyvin runsaasti aikaa. Siinä tapauksessa voisi apu meksikolaisista linnoituksista tulla ennenkuin El Cascabel oli voinut kukistaa valkoiset. Jos he sitävastoin eivät olleet apua pyytäneet, tulisi piiritys kestäämään kauvan, sitä ei päällikkö hetkeäkään epäillyt.

Päättää jos sai niistä vähäisistä elintarpeista, jotka

vielä löytyivät leirissä, olivat kullankaivajat vieneet mukaansa runsaasti ruokavaroja ylös vuoritasangolle. Lähde turvasi heidät vedenpuutetta vastaan ja riistaa oli runsaasti. Koko kysymys oli siis: olivatko lähettäneet sanna-aattajan?

Me tiedämme että kumma kyllä oli se unhotettu. Mutta El Cascabel ei sitä tietänyt.

Sillä välin kun nuo kaksi punaihoista keskustelivat tästä kysymyksestä, muutettiin vartijoita heidän päittänsä yläpuolella. Don Estevan, joka kokemuksesta tiesi, että indiaanit eivät hyökkää koskaan vihollistensa kimppuun ennenkuin keskellä yötä, oli säästänyt paraimmat miehensä tätä hetkeä varten. Ne, jotka nyt saapuivat, olivat Pedron ja Henryn johdannon alla.

Oli tuskin luultavaa, että indiaanit jo ensi öitten aikana tekisivät hyökkäystä.

»He eivät pidä sitä edullisena,« sanoi gambusino. »Käsityksensä mukaan olemme muka ikäänkuin hiiren pyydyksessä, ja he eivät ole sellaisia miehiä, että heittäytyvät veteen kalaa saavuttaakseen, kun tietävät ettei se voi heidän verkostansa päästä. Oi!« jatkoi hän pannen kätensä suuren kiven päälle, joka oli hänen edessään, »olisipa aika halu nähdä heidän alkavan hyökkäyksen »Kalkkalokäärme« etunenässä! Se antaisi minulle oivalisen tilaisuuden kostamiseen. Valitettavasti hän ei sitä tee! On tuskin luultavaa, että saan hänet niin lähelle että voisin häneen osata.«

»Tarkastakaamme, mitä heillä nyt on tekeillä,« sanoi Henry.

»Olkoon, mutta me emme saa näyttäytyä. Jos kuu pilkistäisi, niin he ampuisivat meitä. Emme tiedä kuinka tarkasti ja kuinka pitkälle heidän pyssynsä kantavat, emmekä saa turhaan asettua heidän ampumamaalikseen.«

Nuo kolme miestä laskeutuivat vatsallensa ja pistivät ainoastaan päänsä esille kallion reunasta. Ei eroitettu mitään, niin pilkkosen pimeä oli. Ei ääntä, ei liikettä korralissa.

Gambusino otti esille paperossin, jonka sytytti. Hänen seuralaisensa teki samoin.

Muutamia tuokioita myöhemmin nosti Pedro silmänsä sattumalta ylöspäin havaiten jotain, jonka johdosta nakasi paperossinsa pois huudahtaen puoliääneen:

»Kuu!»

Heti sen perästä siirtyi kuu näkyville pilvistä ja paistoi kaikessa loistossaan. Se tapahtui silmänräpäyk-

Pedron laukaus oli sattunut.

sessä ja heti muutti kaikki muotoa, ikäänkuin olisi ollut äkillinen näyttämön vaihdos teatterissa. Kullankaivajat voivat aivan selvästi erottaa indiaanein vartijatkin.

Ainoastaan yksi seikka hämmästytti Pedroa; kaksi miestä hiipi syrjään solatien aukolta aivan hänen allansa. Ihmisen pääkallo välähti aivan selkeästi valkeavärisenä toisen villin kuparinkarvaisella rinnalla.

»Mikä onni! El Cascabel!« mutisi gambusino riemuiten.

Ja sen enempää ajattelematta asetti hän tuliluikun olkapäätänsä vastaan, tähtäsi kojoteerojen päällikköä kädellä, joka ei vapissut, jos kohta ampuja olikin kiihoittuneessa mielen tilassa ja painoi liipasinta.

Salama välähti ja pamaus kajahti vuoren huipulta. Tuskan ja raivon huuto todisti, että Pedron luoti oli sattunut tarkoitettuun esineeseen. Hän ei ollutkaan erehtynyt oivallisen aseensa kantomatkasta.

Piiritetyt voivat nähdä El Cascabelin tekevän hypäyksen taaksepäin ja sen perästä kaatuvan hengettömänä hämmästyneen kumppalinsa syliin. Mutta siinä olikin kaikki. Kuu katosi uuden pilven taakse yhtä äkkiä kuin oli ilmestynytkin ja pimeys voitti jälleen täydellisesti.

Don Estevan miehineen riensi sinne suurimmassa kiireessä. He varoivat jo hyökkäystä.

»Uskotteko todellakin, että El Cascabel on kuollut?« kysyi don Estevan, kun oli saanut tietää mitä oli tapahtunut.

»Se on ainakin hyvin luultavaa,« vastasi Pedro rauhallisesti.

»Me näimme hänet kaatuvan. Luultavasti kuoli hän siihen paikkaansa,« lisäsi Henry.

»Jos hänen kurja elämänsä ei ole lopussa,« jatkoi Pedro, »niin lienee mahdollista elää luoti rinnassa, sillä erehtyisin paljon, ellen olisi saanut sattumaan keskelle tuota ilkeätä pääkalloa, joka oli parain tähtäyspaikka, minkä vaatia voi.«

»Eikö siis ole millään ehdolla epäiltävä, ettei se ollutkaan El Cascabel?« sanoi don Estevan.

»Ellei se olisi ollut hän, en olisi ampunutkaan.«

»Näyttää aivan varmalta, että olette saanut sattumaan häneen,« jatkoi don Estevan. »Henry ja te ette ole voineet

molemmat erehtyä. Mutta kuka tietää, oletteko saaneet hänet hengiltä? Kenties hän ainoastaan on kovasti haavoitettu?»

»Teidän armonne,« sanoi Pedro, »minä uskallan panna sata yhtä vastaan, että kalkkalokäärme nyt on kiemuroinut viimeisen kerran.«

Ja ennenkuin kukaan oli saanut aikaa vastataksaan, jatkoi hän kiireesti: »Älkää panko vetoa, teidän armonne, se on liian myöhään. Pedro Vicente ei olekaan se mies, että panee veikan siitä minkä varmaan tietää.«

Raivon ja valituksen huutoja kuului leiristä. Puna-ihoiset valittivat aivan varmaan päällikkönsä kuolemaa. Välistä kuului kimakoita parkaisuja ja rajuja huutoja, joita kyynleet keskeyttivät. Ne olivat apakien sotahuutoja.

Tätä hirmuista melua, jota kaiku enensi ja uudisti, kesti enemmän kuin tunnin ajan. Sitte seurasi onnettomuutta ennustava hiljaisuus.

Kullankaivajat kysyivät itseltänsä, eivätkö indiaanit raivon vimmassa uskaltaisi hyökätä?

Don Estevan vei kumppalinsa Henryn ja Pedron erilleen muista.

»Jos El Cascabel on kuollut tai ainoastaan niinkin pahasti haavoitettu, ettei voi joukkoansa johdattaa, niin on Pedron kepponen kaikessa tapauksessa mestarikepponen. Se jättää meille odottamattomia keinoja pelastumiseen. Sellaista päällikköä kuin häntä ei saada sijaan ensi tuokiassa. Mihin toimiin meidän vihollisemme ryhtynevätkin, niin on nyt kumminkin olemassa yksi voima vähemmän. Raivo ei voi kokemusta korvata, mutta se voi antaa aihetta säännöttömiin hyökkäyksiin. Sentähden pitää ollaksemme valppaampia kuin koskaan. — Henry, aseta kolminkertaiset vartijat rintavarustukselle ja sano kaikille, että merkisyvät valmiina milloin hyvänsä.«

Niin merkillisen tapauksen perästä olivat kaikki valkoiset jalkeilla. He kuuntelivat niin hartaasti kuin voivat eivätkä rauhoittuneet vaikeivät kuulleetkaan mitään epäilyn alaista. He tiesivät aivan hyvin, että indiaani voi juosta, käydä ja kiivetä yhtä hiljaa kuin kissa. Vihollinen voi siis aivan äkkiä sukeltaa näkyviin täällä vuoren lakeudella. Ja vaikka Pedro vakuutti ettei ollut mitään pelkäämistä, että vuoren lakeus oli luoksepääsemätöntä muualta paitsi tuolta huolellisesti vartioidulta ahdetieltä, ajattelivat valkoiset, että heidän oli pysyminen valmiina.

vastustamaan kaikkia yrityksiä. He heittivät kivilohka-reen rintavarustuksesta alas. Se törmäsi kaikkea vastaan tiellensä, mutta ei sattunut mihinkään elävään olentoon. Don Estevanin käskystä uudistettiin tätä monta kertaa, mutta aivan samalla seurauksella.

Kun nämä varokeinot olivat toimitetut, lähetti Don Estevan osan miehistään takaisin vartiotulelle, ettei heitä turhaan väsyttäisi. Itse hän vetäytyi takaisin teltaansa rauhoitettuaan naisia ja tehtyään heille selkoa asemasta.

Kun päivänkoiton ensimmäisessä valossa jotain voitiin erottaa, eivät valkoiset nähneet mitään muuta ahdetien pohjassa kuin nuo alas vyörytetyt kiviharkot. Tämä uudentapainen kanoonan pauke oli tietysti pitänyt vihollisen koko yön aisoissaan.

Kauvempana tasangolla valvoivat kojoteerojen vahtimiehet yhä, liikkumattomina kuin pronssipatsaat, mutta korralissa ei löytynyt ketään. El Cascabel oli kuollut. Hänen sotilaansa olivat kantaneet hänet kalpeakasvoisten teltaan. Ovi oli selko selällään. Kalkkalokäärmeen ruumis makasi näytteillä kasvot käännettyinä nousevaa aurinkoa kohden, suuren peitteen verhoimana. Luodin suuruinen pieni pilkku ja punanen ympyrä, mustempi keskeltä kuin reunoilta, osoitti, että gambusino oli tavannut vanhaa kiusaajahenkeänsä keskelle sydäntä.

Kun aurinko näyttäytyi taivaan rannalla, alkoivat kojoteerot jälleen kuolonlauluansa, mutta säännöllisemmin kuin yön kuluessa.

He kokoontuivat leiriin. Rohdosmiehen johdannolla tarttuivat he toisiansa käsistä ja toimittivat sen teltan ympärillä, jossa El Cascabel viimeistä untansa nukkui, salaperäisen tanssin verkallisilla ja tarkoin punnituilla askeleilla kirkuen ja apua huutaen. Se oli *kuolleitten tanssi*.

Kun viimeinen näytelmä tässä pitkäveteisessä seremoniassa oli näytelty, kääntyivät he vuoren huippua kohden, nostivat käsivartensa ja uhkailivat näkymättömiä vihollisiansa. Heidän huutonsa kuului selkeästi vuoren lakeudelle.

Kuin turhamainen tämä temppu olikaan, teki se kumminkin syvän vaikutuksen niihin, joille se oli tarkoitettu. Sillä se osoitti, että jos vaan jättivät vuorensa, olivat he armotta hukassa.

Yhdestoista luku.

Krusader ei ole hukassa.

Suuren apakilaismaan erämailla on eroitus kojoteerojen ja kojoteerojen välillä. Toinen laji kuuluu ihmiskunnan halveksittavimpaan rupaan. Toinen laji —, ihmisiä ylpeällä katseella ja kookaskasvuisia, täynnänsä urhoollisuutta ja voimaa, on indiaanilaisia sotureita. El Cascabelin joukko kuului näihin jälkimäisiin. Heidän usein uudistetut hyökkäyksensä levittivät kauhua sivistyneitten heimojen kesken ja niihin meksikolaisiin, jotka olivat asettuneet niihin seutuihin, eivätkä he peljänneet pitkää piiritystäkin, jos vaan saivat tyydyttää kostonhimoansa.

Jos kullankaivajat ennen kuolleitten tanssia olivat luulleet että El Cascabelin kuolema muuttaisi jotain näiden aikeissa, niin hälveni heidän epäilyksensä tässä suhteessa punanahkaisten uhkaavan käytöksen kautta tämän kamalan seremonian aikana. Piiritys jatkuisi sitkeämmin kuin koskaan, ja jo samana päivänä saivat kullankaivajat varman todisteen siitä.

Kun kojoteerot olivat lopettaneet hautausjuhlallisuudet, kokosivat he kaikki muullit ja hevoset paitsi omat mustanginsa, panivat niille kuormaksi sen vähäisen saaliin, jonka leirissä olivat löytäneet ja sitoivat ne toisiinsa, niin että lauma oli helpompi ajaa. Joukko aseellisia indiaaneja ratsain poistui siihen suuntaan, jossa heidän maansa oli ja ajoi edessään tätä suurta eläimien joukkoa. Muista eläimistä, jotka piirittäjät olivat ottaneet, pitivät he ainoastaan sarvikarjan. Luultavasti he arvelivat saavansa liian monta suuta elätettäväksi.

Niin pian kuin don Estevan piti itsensä varmana siitä, ettei tarvinnut peljätä punaihoisten ryntäystä, ryhtyi hän järjestämään vahdinpitoa.

Pitkä piiritys oli kestettävä ja piti siis koettaa väsyttää piirittäjiä, kun ei heitä voitu asevoimalla kukistaa.

Kymmenkunta huolella valittua miestä oli kylläksi pitämään vahtia „valleilla“. Muut, jaettuina ruotuihin, me-

nivät toimiinsa hehkuvalla innolla. Kiire olikin tarpeen, sillä se paksu pilvi, joka peitti kuun edellisenä yönä, oli noussut ylemmäksi ja seisattui lepäämään vuoren ylitse. Raudan harmaa sumu kokoontui taivaan rannalle, ja lyijynraskas ilma ennusti lähestyvää myrskyä.

Metsän-aukeama *Ojo de Agua* tarjosi kohta maalatavaksi erittäin sopivan ulkonäön. Niitten teltojen ympärille, joita edellisenä päivänä oli pystytetty, kohosi ikäänkuin taikaiskun kautta joukko majoja ja suojuksia. Kullankaivajat tapasivat vuorelta kaikki tarpeelliset rakennusaineet, hirsistä aina kattamistarpeihin saakka. Jokainen teki työtä voimiensa mukaan ja kohta kohosi kokonainen kylä siellä ylhäällä.

Myrsky alkoi raivota seuraavana päivänä illemmalla. Ikäänkuin korvataksensa pitkälististä poutaa, tuli nyt kokonainen vedenpaisumus. Taivas oli aivan täynnänsä mustia sakeita pilviä, joita jokaisessa silmänräpäyksessä hirveät salamet halkasivat. Ukkonen jyrisi lakkaamatta, välistä kumeasti kaukana, välistä hirveällä pauhinalla, ikäänkuin tahtoen murskaksi murentaa vuoren. Leimauksien häikäisevässä valossa näytti järvi maljalta sulatettua kultaa, ja raskaat sadepisarot kimmelsivät korkealla sen pinnan yläpuolella kullankarvaisessa välkkeessä.

Puro tasangolla muuttui melkein siinä hetkessään rajusti kohisevaksi virraksi, joka murti kaikki esteet ja lakaisi pois kaiken tieltänsä. Vesijuopa solassa vaihtui yhtämittäiseksi jonoksi toisiansa seuraavia vaahtoavia vesiputouksia.

Ja kaiken tämän kestäessä ei tuulenpuuskaakaan. Tämä oli onneksi kullankaivajille, jotka todella olisivat olleet vaarassa vuoren lakeudella, jos heitä olisi kohdannut joku niistä hirtävistä hirmumyrskyistä, jotka niin usein raivoavat trooppisissa maissa.

Myrskyn lähestyminen oli pakoittanut kojoteeroja pitämään vaunut luonaan silloin kun kotia lähettivät useimmat eläimensä. He päättivät käyttää niitä samalla tavalla kuin kalpeakasvoiset olisivat käyttäneet kovan myrskyn raivotessa, joka voi kestää monta päivää. He tunsivat jonkun verran levottomuutta siitä, mitä myrsky voi vaikeuttaa heidän saaliiseensa. Mutta heillä oli ollut omat erityiset syynsä sen matkalle lähettämiseen. Kun myrsky rämähti riehumaan aavikon yli, etsivät punanahkat turvaa

vaunujen suurten purjevaatekattojen suojassa. He likistyivät kokoon niin paljon kuin mahdollista ja täyttivät teltan aivan suuta myöten onnistumatta kumminkaan kaikki saamaan katosta päänsä päälle. Moni heistä oli pakotettu konttaamaan kalliolohkareitten alle ulkona aavikolla.

Mitä kullankaivajiin tuli, ei heillä ollut minkäänlaista hätää. He olivat tottuneita kaikenlaiseen työhön, eivätkä tarvinneet pitkää aikaa valmistukseen itsellensä mukavia suojuksia. Ensimmäiset vesipisarat tapasivat heidät hyvin varustettuina uusissa kodeissaan. He olivat alkaneet rakentamalla vajoja säilyttääksensä omaisuuttaan ja elintarpeitansa, jotka olivat yhtä tärkeät kuin ampumavaratkin.

Toinen molemmista teltoista oli valaistu. Siellä oli paljon ihmisiä koolla, Villanneva, hänen vaimonsa ja tyttärensä, Robert ja Henry Tresillian, Pedro, talouden kaittaja sekä insinöörit ja päällysmiehet olivat siellä vilkkaassa keskustelussa. Don Estevan selitti toiveitaan. Pedron kosto oli asettanut paraimmat edut heidän puolelleen. Epäilemättä oli El Cascabelin ensimmäinen luutnantti El Zopilote — „Musta korppikotka“ — oivallinen ja urhollinen sotilas, jonka don Estevan tiesi persoonallisesta kokemuksestaan sotaretkiensä ajoilta, mutta hänellä ei ollut samaa vaikutusta miehiinsä kuin El Cascabelilla, joka niin usein oli johdattanut heitä voittoon ja saaliiseen.

Eilispäivän voimain ponnistusten ja mielenliikutusten perästä olikin lepo tarpeellinen kaikille, ja ajatuksien vaihtoa ei pitkitetty kauemmin kuin tarvis vaati.

Kohta, niin pian kuin myrsky oli tauonnut, unhotti jokainen rauhallisessa unessa päivän surkeuksien todellisuuden.

Vartijat yksin valvoivat niin kuin edellisenäkin yönä, ja vähimmin kokeneet kävivät vahdissa ensimmäisinä tuntina. *Serapeihin*sa käärittyinä he kuljeksivat pitkillä askeleilla rintavarustuksen edessä sateen tulviessa.

Vuoren juurella olivat punaset vahtimiehet paikoilansa, hekin, mutta enemmän alttiina myrskyn raivolle. He pysyivät pitemmän matkan päässä vuoresta — kolme tai neljä heistä oli jo myrsky murskannut.

Vasta aamupuolella hiljeni myrskyn raivo, ukkosen iskut kävivät harvemmiksi, ja sade lakkasi.

Henry Tresillian oli itsepintaisesti vaatinut saadaksen olla vartijamiehenä samaan aikaan kuin edellisenäkin

päivänä, vaikkei ollutkaan vuorossansa. Mutta hän oli ulkona llanolla luullut havaitsevansa mustan pilkun, mikä hämärästi muistutti hevosta, joka myrskyn alkaessa oli

Myrsky oli jo murskannut useita vahtimiehiä.

näyttäytynyt ja heti sen perästä kadonnut. Voiko se mahdollisesti olla Krusader? Henry tahtoi saada selvää asiasta. Pitkien vartiotuntien aikana piti hän kaukoputkensa kiinteästi ohjattuna sitä paikkaa kohden, jossa luuli nähneensä rakkaan hevosesä. Vasta viimeisen salaman leimahtaessa huomasi hän, ettei ollut erehtynyt. Krusader ei ollut joutunut vankeuteen eikä ollut kadotettu. Sillä oli ollut älyä palata järvelle, ja seisoi siellä liikkumattomana ja ulkopuolella indiaanein tavoitteluneuvojen kantomatkaa.

Henry oli ainoastaan vilahdukselta nähnyt Krusaderin siinä tuokiassa kuin leimausta kesti. Mutta siinä hiljaisuudessa, joka seurasi Jumalanilmaa, kuuli hän uudistunein kerroin hirnumisen, jonka kyllä tunsii, ja kun aamurusko koitti, näki hän järven rannalla vastapäätä indiaanein leiriä kauniin Krusaderinsa, joka pää käännettynä solaa kohden näytti sanovan «hyvää huomenta» isännälensä.

Kahdestoista luku.

Odottamaton vihollinen!

Henry Tresillian päästi riemuhuudon kun auringon ensi valossa huomasi uskollisen eläimensä asennossa, joka ikäänkuin mieli sanoa: «Näetkös, isäntä; en ole sinua jättänyt!»

Hänen riemunsa ei kumminkaan ollut ilman levottomuuden sekoitusta. Jokaisessa tuokiassa hän odotti että joukkio punasia ratsumiehiä lähtisi liikkeelle uudelle kiihkoajolle Krusaderin perään. Tämäkin oli epäilemättä saman pelon alainen, kuin herransakin, sillä se näkyi olevan levoton ja liikutettu sekä katseli epäilevillä katseilla vuoroin vuorta, vuoroin vaunuja, joihin indiaanit olivat sitoneet mustanginsa kiinni. Ehkäpä se myös kummasteli itsekseen, minne kumppalinsa, matkueen muut hevoset, olivat viedyt? Kaikessa tapauksessa kielsi sitä sen vaisto lähestymästä korralia.

Koko vasen ranta oli reunustettu ruohikolla ja tuuheilla pensailla, jotka peittivät Krusaderin punaihoisten katseilta. Mutta niinpian kuin he läksivät ulos juottamaan ja uittamaan hevosiaan, joutuisi se epäilemättä heidän huomioonsa. Mitä silloin tapahtuisi? Krusaderilla oli ollut onni ensimmäisellä kerralla; pääsikö se voitolle myöskin toisella?

Henry Tresilliana häiritsi äkkiä näissä mietteissä melu, joka kuului leiripaikan äärimäisestä päästä, juuri siltä taholta, missä naisten teltat olivat. Kuului miesten ääniä, jotka puhuivat yht'aikaa, ja vielä lisäksi naisten ja lasten ääniä. Tämä osoitti että jotain tavatonta oli tapahtunut.

Henryn ja vartijoitten ensimmäinen ajatus oli, että indiaanit olivat onnistuneet kiipeämään vuorelle toiselta puolelta. Ainoastaan nämä voivat sellaisen häiriön matkaansaattaa. Huudot osoittivat tavatonta pelkoa. Tämän häiriön keskeltä luuli Henry kuulevansa äänen, Gertrudeen äänen, joka huusi hänen apuansa:

«Henry! Henry!»

Pedro ja hän kiirehtivät matkaan. Heti ennenkuin joutuivat *Ojo de Agualle*, huomasi gambusino että kullankaivajien lapset koettelivat kiivetä ylös puihin, ja hän sai kohta tietää syyn tähän voimisteluun.

«Siellä on harmaita karhuja!» hän huusi Henrylle.

Hän ei erehtynytäkään. Metsäaukon takaosalla istui kaksi jättiläisen kokoista karhua, toinen neljällä jalalla, toinen kahdella. Ne olivat todellakin harmaita karhuja, Amerikan enin peljätyitä eläimiä, *ursus ferox*, *grizzly bear*, mitä lajia ei ole sekoitettava *ursus americanus* nimeeseen eli mustaan karhuun, joka enemmän haluaa hunajaa kuin ihmisen lihaa. Indian tiikerit ja Saharan jalopeurat eivät ole hirvittävämpiä kuin Amerikan harmaat karhut.

Nämä eläimet pelkäävät niin vähän vihollisiansa, että arastelematta käyvät ihmisjoukkojen ja hevosten kimppuun. Ei ollut siis ihme että kullankaivajat olivat peloissaan.

Kummallista kyllä eivät karhut näkyneet aikovankaan tunkeutua majapaikkaan ja hyökätä sen asukasten kimppuun. Niitä näytti huvittavan katsella sitä häiriötä, jonka olivat matkaan saattaneet tulollaan, sekä näyttivät tahtovan huvitella vastustajiansakin.

Uros, joka istui pystyssä takajaloillaan, huiskutti kämmenillänsä. Naaras nousi pystyyn ja laskeutui istualleen vuoron perään, ikäänkuin leikitelläkseen toisen kanssa. Tämä näytelmä olisi ollut lystillinen, ellei sen pian olisi täytynyt väistyä surullisen tieltä.

Sennora Villanneva oli paennut telttaansa. Hän huusi tyttärensä parkuen, mutta Gertrudes jäi urhokkaasti seisomaan oven ulkopuolelle isänsä ja Robert Tresillianin luo. Ja monen häntä vanhemman henkilön paetessa oli hän tuskin tavallista kalpeampi.*

Henry Tresillian syöksyi hänen eteensä puolustaaksensa häntä.

«Kätkeytykää, Gertrudes, minä rukoilen hartaasti», sanoi hän.

Wastauksen asemesta näytti Gertrudes korsikalaista tikariansa, jota ei koskaan jättänyt luotaan. Kumminkin onnistui Henryn pakoittaa hänet menemään teltaan sekä lupaamaan ettei sieltä lähtisi.

Sillä välin olivat muutamat miehistä saaneet pyssyt käsiinsä.

«Älkää ampuko!» sanoi gambusino, kun näki heidät valmiina laukaisemaan. «Ne voivat...»

Oli liika myöhään! Pedron viimeisiä sanoja esti pyssyn laukaus kuulumasta.

Uros, joka istui pystyssä, putosi neljälle jalalleen. Siihen oli sattunut, vaan se ei ollut vaarallisesti haavoitettu. Se käänsi päätänsä levottomalla liikkeellä ja alkoi nuolla haavaa. Kun siten oli hoitanut itseään, asettui se entiseen asemaansa ja nyökyttäen päätänsä, mörisi se tuskasta ja raivosta.

Ei sinnepäinkään, että olisivat näyttäneet halua poistumaan, päinvastoin jätti kumpainenkin karhu äkkiä ja yht'aikaa paikkansa sekä heittäytyi raivokkaasti keskelle majapaikkaa.

Tämä hyökkäys tapahtui niin rajusti, että eräs lapsi raukka, joka kauheassa säikähdyksessään oli pudonnut alas puusta, ei enää ehtinytkään päästä pakoon. Naaras lyödä läimähytti häntä kämmenellensä niin että poika kuolleena makasi maassa. Onneksi ei karhu enää saanut aikaa lisätäkseen uhriensa lukua. Kullankaivajat, jotka olivat kuuroja kaikelle muulle paitsi raivollensa, kiersivät sen niin ahtaalle että heidän pyssynpiippunsa katosivat

sen tuuheakarvaiseen turkkiinsa. Kymmenkunta laukausta kajahti yht'aikaa ja naaras makasi kuolleena maassa.

Toinen vihollisista oli voitettu, mutta vielä oli kaikkein kauhein hengiltä saamatta.

Se meni suoraa tietä Sennora Villannevan telttaa kohti, jota don Estevan, Robert Tresillian, Henry ja gambusino puolustivat. Vaikka harvalukuiset, olivat nämä taistelijat pelotta, ja heillä oli, paitsi pyssyjänsä, puukkoja ja pistoolejakin. He odottivat vihollista vankassa asennossa. Pedro huusi vilkkaasti:

«Antakaa minun ampua ensiksi, sennores, ja kun karhu kääntyy nuolemaan haavaansa, täytyy teidän kaikkien tähdätä sen vasempaan lapaan».

Gambusino notkisti toisen polvensa maata vasten ja asetti pyssyn olkapäänsä nojaan. Olipa jo aikakin. Tuo mahdollottoman suuri eläin oli jo vähemmän kuin kymmenen askeleen päässä teltasta, kun Pedro laukasi. Kuten hän ennakoita oli sanonut, kääntyi haavoitettu karhu, niinkuin edelliselläkin kerralla nuolemaan haavaansa, ja tämä liike jätti vasemman olkapään nähtäväksi. Neljä pyssyä lähetti nyt isku iskultaan kahdeksan luotiansa tuohon tavattomaan maalitauluun, eikä mikään niistä mennyt harhaan. Karhu heitti henkensä, ennenkuin kaiku oli ehtinyt vastata kaikkiin näihin pämauksiin.

Nyt kuvattu tapahtuma kehittyi lyhyemmässä ajassa, kuin on mennyt sen kertomiseen — ainoastaan muutamissa minuuteissa. Tulos olisi voinut käydä aivan toisenlaiseksi. Useimmat taistelut harmaan karhun kanssa ovat vähemmän onnellisia, ja luetellaan monta sellaista, jossa puolet ovat joutuneet uhriksi yhden ainoan sellaisen eläimen rajulle raivolle.

Kaikki kokoontuivat sen onnettoman lapsen ympärille, jonka naaras oli tappanut. Poika oli hirveästi runeltu.

»Se on Pablito Rojas,« virkkoi naisääni.

Ja kaikki alkoivat säälitellen surkutella:

»*Pobre! Pobre Pablito!*«

Äidin toivottomuus oli sydäntä särkevä. Häntä ei voitu saada irtautumaan poikansa ruumiista, hän repi tukkansa irti, täytti ilman huudoillansa ja soimaili naaras-karhua, ettei se ollut tappanut häntäkin samalla kertaa kuin hänen lastansa.

Gambusino notkisti toisen polvensa maata vasten ja asetti pyssyn olkapäänsä nojaan.

Tämän sattuman aikana ei ollut mitään uutta tapahtunut perillä. Indiaanit olivat epäilemättä arvanneet syyt niihin laukauksiin, jotka he tietenkin kuulivat. Henry voi vakuuttaa, että Krusader yhä edelleen kulki laiturilla samalla paikallaan. Siinä oli enemmän kuin hän uskalsi toivoakaan. Epäilemättä punanahkaiset eivät vielä olleet huomanneet sitä. Mutta niin ei voinut kauvan kestää. Krusaderin hirtuminen onnettomalla hetkellä pani heidän korvansa pystyyn, eivätkä he nyt vitkastelleetkaan laittautuessaan valmiiksi. Henry sai kohta suruksensa nähdä viisikymmenisen punaisia ratsumiehiä jättävän leirinsä hyvässä järjestyksessä ja asettuvan ulkona llaanolla indialaiseen jonoon kiertääkseen ympyrään tuon jalon eläimen.

Krusader näki heidät hyvin hyvästi, mutta se jäi vaan syömään, ikäänkuin vaarasta huolimatta ja ainoastaan ahnehtien saadakseen korvausta monen päivän paastoamisen jälkeen. Muutamia askelia siitä oli puro. Ruohoa ja vettä — mitä enempää voi se toivoakaan?

Kojoteerot lähenivät yhä lähemmäksi. Krusader ei liikahtanut paikaltaan. Henryn sydäntä kouristi.

»Tällä kerralla tulee nyt loppu,« sanoi hän muutamalle vahtikumppanilleen.

»Kuka ties,« sanoi Pedro, joka palasi majapaikasta. »Minua suuresti kummastuttaisi, jos Krusader tarttuisi noin suurisilmäiseen verkkoon. Kyllä se vielä puolestaan tekee punanahkoille kepposen . . . Odottakaa vaan!

Villit, jotka eivät enää olleet kaukana purosta, huomasivat riemukseen, että myrsky oli sen muuttanut kohisevaksi koskeksi.

Ahtaammalle supistettaessa piiriä olisi Krusader varmasti vangittuna heidän ja puron väliin. Vielä muutamia askelia vaan ja Krusader olisi heidän vallassaan. He olivat vakuutetut siitä, että mikä eläin hyvänsä, jolla oli vähääkään vaistoa, ei koskaan voinut saada päähänsä uhkaellen heittäytyä virran kuohuviin laineisiin välttääksensä paljoa vähäisempää vaaraa, että joutuisi kiinni.

Mutta juuri siinä seikassa olivatkin he iskeneet kirveensä kiveen. Kun Krusader näki itsensä melkein sen indiaanin saavuttamaksi, joka johti ajoa, teki se uskaliaan hyppäyksen, syöksyi keskelle laineita, katosi tuokiossa vaahtoon ja sukelsi kohta sen perästä näkyviin toisella

rannalla, missä seisattui tuokioksi pudistaakseen veden harjastaan, jonka perästä se ohjasi matkansa suureen lähellä olevaan metsään, jonne vihdoinakin katosi.

»Mitäs minä sanoin,« virkahti Pedro. »Krusader on vetänyt heitä nenästä. Tuo hevonen ei ole sen ala-arvoisempi kuin itse pähöläinen. Se ei olisi koskaan seisahnut sinne niin rauhallisena, ellei olisi tietänyt, että puro nyt sateen perästä oli mahdoton kulkea kaikille muille paitsi sille itselleen.«

Henry Tresillian ei ollut liikkunut paikaltaan. Sykkivin sydämmin ja täynnänsä mielenliikutusta oli hän todistanut sen uuden voiton, minkä hänen hevosensa oli saavuttanut. Kun hän näki pettyneitten indiaanien surkeilevin mielin kääntyvän takaisin leiriinsä, pääsi syvä huokaus hänen rinnastaan.

Kolmastoista luku.

Elämä Salaperäisellä vuorella.

Niitä tapahtumia, joita nyt olemme kertoneet, seurasi verrattain hiljainen ajanjakso, jonka kuluessa kummaltakin puolin ainoastaan toisiansa täyhysteltiin.

Piirittäjät eivät näyttäneet ajattelevankaan hyökkäystä, mutta eivät he sentään jääneet toimeettomiksikaan Lakeuden huipulta nähtiin heidän tulevan, menevän ja katoavan ilmestyöksensä jälleen uudelleen. Näytti siltä kuin he vaan huviksensa tekisivät matkoja vuoren ympärillä. Missäpä tarkoituksessa? Juuri sitä piiritetyt koettivat saada selville.

Nämät edestakaisin vaeltamiset tapahtuivat pääasiallisesti ja lakkaamatta. Don Estevan ja hänen seuralaisensa pitivät silmällä vuoren huipulta näitä hiljaisia tempuja niin usein kuin pimeys ei asettanut esteitä.

Indiaanit täyhystelivät vuorta kaikilta puolin omituisella huomiolla. Eräänä iltana sanoi don Estevan:

»Ellemme olisi vakuutetut siitä, että linnamme on luoksepääsemätön kaikilta puolin, paitsi solasta, niin voisi uskoa että nuo herjat eivät ole luopuneet toivostaan ottaa meidät kiinni itse pesässämme.«

»Heidän tempuillansa vuoren ympärillä on kahtalainen tarkoitus,« sanoi gambusino, »saada tietää olisiko heille mahdollista, vaikka kyllä mahdottomalta näyttää, kiivetä tänne ylös, vai voisimmeko päästä täältä pois pujahtamaan. Pitkän piirityksen mahdollisuus tekee heidätkin levottomiksi; mutta kestäkööt vaan. Omasta puolestani en pyydä muuta paremman puutteessa kuin että joku herroista kojoteeroista onnettomuudekseen tulisi minun tuliluikkuni kantomatkalle.«

»Se on tuskin luultavaa,« sanoi Henry, »päällikkönsä kuolema antoi heille hyvän läksyn.«

»Kukapa tietää,« vastasi gambusino hymyillen. »Kun he näkevät meidät niin levollisina, voipi kyllä hyvinkin tapahtua, että jonakuna päivänä tai jonakin toisena rohkeavat itsensä ja uskaltavat lähemmäksi, ellei muuta varuten, niin ainakin sentähden, että paremmin voisimme kuulla heidän hävyttömiä puheitaan. Juuri sellainen hetki on valittava, jos mieli hävittää heistä muutamia kappaleita.«

Ikäänkuin vahvistaaksensa Pedro Vicenten sanoja lähenei juuri samana hetkenä pari kolme indiaania hölkkäjuoksussa, jonka perästä pysähtyivät sopivan matkan päähän vuoresta. Nähtävästi he eivät olleet sovussa, vaan kiistelivät vilkkaasti keskenään, sillä heidän äänensä kuului aina vuoren lakeudelle saakka.

Gambusino, joka tunsi kaikki erämaan kielet, kuunteli viitaten toisille olemaan ääneti. Muutamien hetkien perästä ilmoitti hän heille mistä kysymys oli:

»Nuo koirat tuolla tuntevat vuoren yhtä hyvin kuin teidän nöyrin palvelijanne, mutta arvelevat kumminkin, eikö löytyisi mitään muuta tietä tänne kuin veden uurtama solatie. Juuri sentähden ovatkin nämä viimeisinä päivinä meitä vakoilleet ja pitäneet silmällä niin sitkeästi. Mutta katso, tuossa on meillä kaksi, jotka ovat niin kiihvaasti kiintyneet keskusteluunsa, että näyttävät unhottaneen kaiken varovaisuuden. Don Henry, tuopa on sopiva tilaisuus koettaa kuinka etäälle pyssymme kantavat. Ot-

takaa te osallenne tuo oikeanpuolinen, « jatkoi hän, » niin koettelen minä onneani tuohon vasemmanpuoliseen. »

Kohta keskeytti kaksi pyssyn laukausta hiljaisuuden ja kaksi indiaania keikahti alas hevosensa selästä. Sen perästä kuului pelästyneitten hevosten nelistäminen, jota seurasi samat huudot kuin päällikönkin kuolemaa.

«Ulvokaa vaan», sanoi gambusino viisastellen, «koteerojen ulvonta ei herätä jälleen kuolleista».

Pedron selitys oli oikea. Pääasiallinen tarkoitus villien tarkastusretkillä vuoren ympärillä oli tulla varmuuteen siitä, ettei piiritetyillä ollut mitään muuta pakotietä ja että siis oli turhaa hajoittaa ja uuvuttaa niitä voimia, joita heillä itsellensä oli.

Muuten saatiin kohta todisteita tähän. Sitte kun indiaanit olivat vieneet pois noiden kahden ammutun kumppalinsa ruumiit, eivät he enää asettaneet muualle vahtimiehiä kuin vesikuurnan suuhun.

Seuraavana aamuna, syötyänsä aamiaiseksi karhun paistia ja säilykkeitä, piti don Estevan sopivana tutkia koko lakeuden saadaksensa tietää, löytyikö vielä useampia karhuja siellä ylhäällä ja oliko siis vielä kerran pelätävä yhtä vastenmielisiä vierailuja kuin edellisellä kerralla.

Ensimmäisen insinöörin käskystä raivasivat meksikolaiset polkuja tiheimpien viidakkojen läpi kirveillä ja macheteilla ja tallasivat jaloin paikkoja, joita ei vielä koskaan ihmisjalat olleet tallanneet.

Tuntemattomia lintuja pakeni pelästyneinä; kummallisia eläimiä läksi liaaneista ja kokoon kietoutuneilta oksilta. Ruoho ja sammal kätkivät enimmiten matelijoita, *armadillos*, kauhean suuria sisiliskoja, kummallisilla sarvilla varustettuja rupisammakoita — niitten tieteellinen nimi on *agama cornuta* -- ja melkoisen määrän kalkkalokäärmeitä.

Nämä viimeksi mainitut koettivat turhaan karttaa huomiota ja saada kalkkaloitansa vaikenemaan. Niitten kaliseminen ilmaisi ne ja kullankaivajat tappoivat niitä säälimättä. Pedro päästi pilansa niin pitkälle, että heitelti tapetut käärmeet indiaanein leiriä kohden muistuttaakseen viljelä heidän entisestä päälliköstään ja hänen odottamattomasta kuolemastaan. Hän pahoitteli ainoastaan sitä, ettei voinut viskata sinne niitä elävänä.

Ei ollut nelijalkaisistakaan puutetta. Kerta toisensa perästä metsästäjät tuhosivat yleisen hyvän eduksi niin hyvin antiloopeja kuin *carnerojakin*, kaikkia jäniksiä ja kaniinia lukuunottamatta.

Suuria susia ja niiden arkoja heimolaisiaan kojooteja löytyi myöskin suurin määrin, ja tuskin tarvinnee lisätä, ettei heillekään armoa annettu. Siis saivat korppikotkat pitkiksi ajoiksi runsaita aterioita.

Mutta kuinka ahkeraan etsittiinkin, ei nähty yhtäkään karhua, ei mustaa eikä harmaata, kömpivän esille luolastaan.

Olivatko siis nuo kaksi hirviötä, jotka olivat ahdistaneet kullankaivajia, ainoat lajiaan koko vuorella?

Tämä etsiminen kesti, muutamien pienien seikkailujen keskeyttämänä, kokonaisen päivän. Aiottiinpa juuri palata leiripaikkaan ennen yötä, kun kaksinkertainen huuto gambusinon ja Henryn suusta, jotka kaiken aikaa olivat kulkeneet metsästäjien etunenässä, ilmaisi että jotain vakavata oli tulossa.

Kaikki kiiruhtivat sille taholle, jossa nämät kaksi seisovivat, ja pienessä metsän aukeamassa nähtiin taas pariskunta karhuja istuvan takajaloillaan ja huitovan kämmenillään eriskummallisella tavalla.

Alituiset pyssynlaukaukset olivat häirinneet niitä. Kumminkaan eivät ne osoittaneet minkäänlaisia vihamielisiä aikeita ja poistuiivatpa tuskin luolansa suulta, johon voivat turvautua, jos tämä vaaraksi koituisi.

Ainakin oli se Pedro Vicenten ajatus, sillä hän pyysi don Estevania kieltämään väkeänsä ampumasta.

He laskivat jo ojennetut pyssyt olkapäiltänsä ja ja kaikki katselivat gambusinoa ikäänkuin vaatiaksensa selitystä.

»Nuo ovat vaarallisia naapureja, jotka olisivat hävitettävät mitä pikemmin,« sanoi don Estevan. »Tieto, että näitä löytyy läheisyydessämme, ei turvallisuuttamme lisää, ja ellemme nyt heti paikalla saata niitä päiviltä, seisomme kahden vaaran keskellä. Ettekö todellakin arvele, Pedro, että laukaus . . .«

»Se voisi kyllä onnistuakin,« keskeytti gambusino, »mutta otaksukaa, sennor, ettei se tuota mitään kuolettavaa haavaa, joka kyllä on mahdollista, kun niillä on niin läpituunkeumattomat turkit — kuka silloin voi taata, ettei

ainakin toinen heistä karkaa suoraa päätä majapaikkaamme, jossa ei sellaista vierailua odoteta?»

»Te olette oikeassa,« sanoi don Estevan, »mutta me emme voi missään tapauksessa poistua täältä tietäessämme, että nuo molemmat yhä edelleenkin ovat elossa.«

»Emmepä tietenkään,« vastasi Pedro. »Kyllä ne ovat päiviltä päästettävät, mutta vähimmällä vaaralla ja vaivalla. Teidän luvallanne tahdon tällä kertaa saada yksin hoitaa asiata. Kaikki, minkä pyydän, on, että jokainen kiipeää ylös puuhun. Kun tämä on tehty, ei kukaan teistä saa päästää hiiskahdustakaan, vaan antaa minun toimia.«

Se paikka vuoren lakeudella, jossa nyt oltiin, oli tuskin enemmän kuin neljän sadan metrin päässä suoraa tietä siitä vuoren reunasta, joka oli lähinnä apakilaisten leiriä. Vuori oli täällä alas lakeudelle asti hiukan kalteapintainen ja sileä kuin metallilaatta. Vuoren seinä ylhäältä alas oli melkein tasaista, kallio ilman vähintäkään halkeamaa.

Ainoastaan yläreunassa, jossa vähän multaa oli koontunut syvennykseen, kasvoi puu, joka ojensi itsensä reunasta ulospäin. Suurin oksa, kuusi jalkaa pitkä, oli siksi vahva, että se hyvin hyvästi voi kannattaa täysikasvuisen ihmisen.

Kun kaikki metsästäjät olivat saadut korjuuseen karhujen tavoteltavista ja levottomina istuivat ylhäällä puissa, lähestyi gambusino, joka oli ladannut pyssynsä kumpaisenkin piipun, tasaisilla askelilla noita kauheita hirviöitä.

Hyvästi voi kyllä mielessänsä kuvitella miten kaikkien silmät olivat kiinnitetyt tuohon rohkeaan metsästäjään, joka silminnähtävästi uskalsi henkensä toimittaakseen urostyön, jonka laadusta ei ollut aavistustakaan.

Nuo kaksi karhua, jotka yhä istuivat takajaloillaan, näyttivät itsekkin hämmästyneiltä niin suuresta uskaliaisuudesta ja astuivat lyhyillä askelilla taaksepäin, möristen kumeasti vihasina sekä yhä enemmän paljastaen armotomia kynsiään.

Pedro Vicente kulki eteenpäin yhä tyynenä ja tarkoin punnituilla askelilla. Kun oli noin viidenkymmenen askeleen päässä karhuista, alkoi hän pilkata niitä herjaus-

sanoilla, joihin karhut vastasivat vielä selvemmin uhkaavalla mörinällä.

Pedro tuli vielä lähemmäksi ja huvitti itseään heittämällä kiviä petojen päälle.

Se oli liikaa. Vimmastuneet hirviöt asettuivat kömpelösti neljälle jalalle ja paisuttivat sieramiaan muutamia sekuntia, jonka perästä gambusinon ärsyttämä takaa-ajo alkoi, niin että roikkui.

Vaikka hän juoksi kaikin voimin, ennättivät kumminkin nämä ulkomuodosta päättäen niin kömpelöt eläimet alituisen hänen kintereilleen, ja mikä enimmin sai puihin kiivenneet meksikolaiset levottomiksi, oli se seikka, että Pedro ajattelemtakaan hakeakseen tilaisuutta pakenemiseen, ohjasi juoksunsa suoraan jyrkännettä kohti.

Juosten miten kintuista kerkesi, riisui hän samalla vähitellen päältänsä vaatekappaleen toisensa perästä, jotka heitti taaksensa siten antaakseen karhuille tehtävää, ja pääsi sillä tavalla aina kulloinkin vähän matkaa edelle. Pedot seisattuivat aina muutamia sekuntia nuuskiakseen esineitä, läksivät sen perästä matkaan kiihtyneellä vauhdilla ja mörisivät yhä raivokkaammin.

Kun Pedro Vicente oli ennättänyt viiden tai kuuden metrin päähän lakeuden äyrästä, pysähtyi hän, kääntyi, pani pyssyn olkapäättänsä vasten ja ampui kaksi laukausta perätysten.

Kaksinkertainen tuskan kiljunta vastasi näihin kahteen laukaukseen.

Pedot, jotka kumpikin olivat haavoittuneet, syöksyivät häntä vastaan kauhealla raivolla, ja meksikolaiset näkivät tuossa tuokiossa, lyhyessä kuin salaman välähdys, gambusinon heittävän luotaan pyssynsä ja klovnin ketteryydellä hyppäävän ylös suurelle oksalle tuossa yllämainitussa puussa, joka ojensi oksansa ilmaan jyrkänteen reunan yli. Hän iski oksaan kiinni apinan notkeudella ja istui siellä ylhäällä kaksin reisin, sillä välin kuin nuo kaksi karhua kiihkostansa raivostuneina katosivat hänen allensa vuoren seinän jyrkännettä myöten.

Innostunut riemuhuuto kaikui. Tuokiossa oli Pedro taas laskeutunut maahan ja kumartui alas ottaakseen ylös pyssynsä.

Hetkeä myöhemmin makasivat kaikki meksikolaiset

ynnä gambusino eteenpäin kyyristyneinä vuoren seinämän reunan yli ja tirkistelivät alaspäin.

Heidän kummastukseksensa olivat nuo kaksi petoa, vaikka kumpikin gambusinon pyssyn haavoittamina, ainoastaan pyörtyneet hirvittävästä hyppäyksestään. Ne pudistelivat nahkaansa tuolla alhaalla kuin kastuneet koirat. Heti kadotettuaan jalansijan olivat ne pää etukoipien välissä ikäänkuin kaksi mahdottoman suurta palloa ja melkein vahingoittumatta vyöryneet vuoren jyrkännettä alas. Tultuansa maahan seisoivat ne taas jaloillaan pää pystyssä ylöspäin ikäänkuin heillä olisi ollut aikomus alkaa takaperin sama kuperkeikka, jonka he äsken olivat tahtomattansa tehneet.

Meksikolaiset olivat hämmästyksestä tyrmistystä. Don Estevan puristi voimakkaasti gambusinon kättä ja lausui pilkallisesti vihastuneella äänellä, kääntyen llanoa kohden:

»Odottakaa vähän, tämä on vasta leikin alkua, eikä ole pimeämpi kuin että voimme nähdä näytelmän lopunkin. Tuhat tulimaista,« jatkoi hän ja osoitti hirviötä, — »nuo pojat ovat jo niin paljon tointuneet putoamisensa perästä, että ne tuntevat tuoreen lihan hajua! Näyttää siltä kuin tahtoisivat päästä laiturille kojoteerojen metsästyksmailla!«

Don Estevan oli oikeassa. Nuo kaksi karhua, jotka olivat vihan vimmassa, saivat näköpiiriinsä indiaanein leirin, läksivät sinnepäin kauheilla harppauksilla ja melkein tuokiossa oli matka tehty.

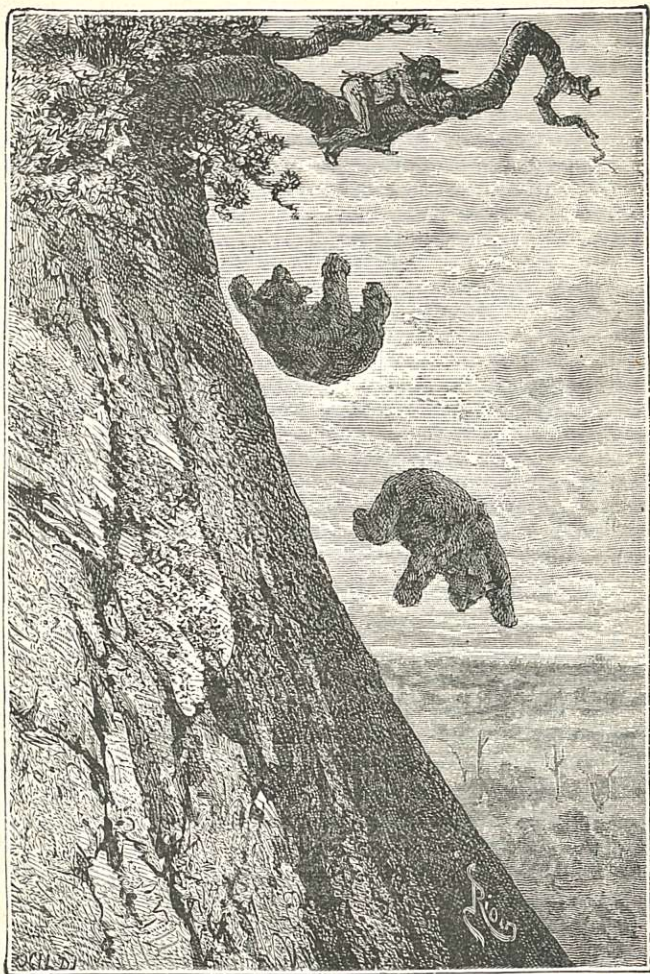
Aurinko, joka nopeasti vaipui taivaanrantaan kohti, katosi heti sen perästä troopillismaiden yöhön, jonka edellä ei koskaan hämärää käy.

Siis eivät piiritetyt enää saaneet nähdä muuta kuin alun sille näytelmälle, joka nyt seurasi. Ainoastaan taa-jojen pyssynlaukauksien kautta, joihin sekoittui kauhistuksen huudahduksia, tuskan kirkumisia ja hirveätä kiljuntaa, voivat he saada käsityksen siitä näytöksestä, jota vuoren juurella näyteltiin.

Kun hiljaisuus jälleen vallitsi, palasivat meksikolaiset leiriin, jossa gambusinon urostyö tuli yön ainoaksi keskusteluaineeksi.

Don Estevan tarkasti tavallisuuden mukaan vahtipaikat, ja muutamia minuuttia myöhemmin ei olisi kukaan voinut sanoa, että tässä erämaassa lepäsi ihmisiä, jotka

olivat valmiit tappamaan toisensa ensimmäisellä viit-
tauksella.

Nuo kaksi karhua katosivat hänen allensa vuoren seinän jyrkännettä
myöten.

Kun Pedro Vicente nukkui, ajatteli hän, että karhut luultavasti olivat tehneet hyvän päivätyön ja että, jos kohta niiden uhrit ainoastaan olivatkin puolen tusinaa, kummin-kin teki siinä tapauksessa, että taistelu vielä tulisi nis-koille, punanahkaisten luvun yhtä monta lurjusta pienem-mäksi.

Neljästoista luku.

Keitä?

Seuraavana aamuna hyvissä ajoin lähdettiin taas matkalle päättämään alkuun pantua tutkimusta. Oli en-siksikin saatava varmuutta siihen, oliko vuoren lakeus tästä lähtien vapaa kaikista vaarallisista asukkaista ja toi-seksi oli saatava selkoa kaikista niistä apulähteistä, joita se tarjoaisi sitä tapausta varten, että tulisi pakko kauvem-min oleskella siellä ylhäällä.

Joukon etunenässä kulkevat tavallisuuden mukaan don Estevan, Henry ja gambusino.

Tämä viimeksi mainittu, joka ulkokäytökseltään näytti huolettomalta, mutta toden teolla pani tarkoin sil-mälle pienimmätkin pikku seikat, ei koettanutkaan rau-hoittaa don Estevania, joka oli kaikelle pelolle mahdoton, mutta koetteli sen sijaan kasvattaa hänessä uusia toiveita.

Tavallisella älynsä terävyydellä oli hän huomannut, että kullankaivajien tunnustettu päällikkö, joka nyt johti piiritettyjä sotamiehiä, kerta toisensa perästä heitti toivot-tomia katseita sitä telttaa kohden, jossa hänen vaimonsa ja tyttärensä asuivat.

Omasta puolestaan tämä ei pelännyt mitään, vaan oli varustautunut kaikkea vastaan. Kumminkin kadotti Estevan de Villanneva kaiken tavallisen kylmäverisyy-tensä, kun ajatteli vaimoa ja lasta ja sitä kauheata koh-taloa, joka ehkä odotti heitä ei niinkään kaukaisessa tule-

vaisuudessa, ellei onnistunut pakoittaa piirittäjiä luopumaan aikeistaan.

Gambusino koetteli nyt rauhoittaa häntä osoittamalla vuoren kaikkia apulähteitä, jotka panisivat heidät tilaisuuteen oleskelemaan siellä kauvemman aikaa.

Vuorella ei puuttunut vielä metsän riistaa eikä ravintoaineita kasvikunnasta, — näitten viime mainittujen seassa indiaanein jo mainittua metskalia, jonka ominaisuudet Pedro tunsi, sekä erään havupuun pähkinöitä, jotka eivät ole halveksittavia, kun niitä hiilillä paistetaan.

Mitä hedelmiin tulee, löytyi vuoren lakeudella monta kaktuslajia, muitten muassa pitahaya, jonka päärynän muotoiset hedelmät makunsa puolesta muistuttavat europalaisia päärynöitä.

Henry Tresillian poimi ohitse kulkiessaan muutamia sellaisia, voidakseen tarjota jotain harvinaista sennora Villannevalle ja hänen ihastuttavalle tyttärelleen.

Don Estevan, joka ei voinut karkoittaa huoliensa, oli siinä yhtä mieltä kuin gambusino, että oli kyllä mahdollista kestää pitkääkin piiritystä. Mutta mitä väkensä puolesta pelkäsi, niin pelkäsi toimettomuutta.

Ei ole niinkään harvinaista, että työmiehet, jotka ovat tottuneet liikkuvaan elämään ja rutosti suljetaan ahtaaseen tilaan ilman mahdollisuutta pääsemään sieltä, äkkiä tulevat mielen vikaan. Tämä pelko ahdisti don Estevania, joka, kun taas tultiin majapaikkaa lähemmäksi, lausui ilmi sen mikä hänen sydäntänsä raskautti.

»Ylipäänsä,« sanoi hän, »ei ole hyvä antautua petolisten toiveitten valtaan, ja minä luovun mielelläni aivan empimättä kaikesta avun mahdollisuudesta ulkoapäin, ainoa mistä voisi olla jotain hyötyä. Siinä asemassa, jossa me nyt olemme, voipi apu saapua ainoastaan sattumalta, ja sattuma ei saa toimenpiteisiimme vaikuttaa. Ettekö ole samaa mieltä, Pedro Vicente? Me teimme itsemme syypäiksi mitä suurimpaan erehdykseen, kun emme samalla, kun apakilaiset yllättivät meidät, lähettäneet muutamia miehistämme Arispeen ilmoittamaan virastoille siitä asemasta, joka uhkasi meitä.«

»Sennor,« vastasi gambusino vilkkaasti, »älkää puhuko minulle siitä erehdyksestä. Emme olleet vielä kahatakaan tuntia suljettuina tälle vuoritasangolle, ennenkuin älysin sekä erehdyksemme, että kaikki sen seuraukset,

joita emme voi korjata. Siitä on minulla hirvuisen oman-tunnon vaiva, joka alituisesti minua ahdistaa. Minulle on käsittämätöntä, ettemme etusijassa ajatelleet niin yksin-kertaista ja välttämätöntä toimenpidettä. Minä olen jo parikymmentä kertaa ollut valmis sanomaan teille sen, minkä äsken itse lausuite. Etten ole sanonut sitä, tulee ainoastaan siitä, etten ole löytänyt keinoa, millä parantaa anteeksi antamatonta laiminlyöntiämme. Kaikessa tapauksessa ei todellakaan ole mahdotonta, että ihmiset Aris-pessa itse rupeavat hankkimaan tietoja meistä. Teillä on siellä hyödyn ja ystävyys-suhteita, jotka vihdoinkin tulevat heräämään uudelleen. Vuori sijaitsee kieltämättä hyvin pois kadonneena erämaahan. Mutta jos kohta onnellinen sattuma onkin jätettävä laskuistamme pois, niin olisi väärin, ettemme ainakin koettelisimme auttaa sen syntymistä esimerkiksi nostamalla Meksikon lipun liehumaan vuorilakeuden korkeimmalta paikalta. Niinkuin äsken sanoin, voipi olla mahdollista, että kaupungissa herättää huomiota se seikka, etteivät asukkaat ole saaneet mitään tietoja meistä ja silloin tulevat he vihdoinkin uteliaiksi saadakseen tietää missä oleskelemme. Myönnän, että tämä olettelu on hyvinkin uskallettu, sillä eihän lähties-sämme kukaan voinut aavistaakaan mitä meille voisi tapahtua. Mutta jos kansallislippumme liehuisi täällä ylhäällä, herättäisi se huomiota Arispen varustusväen tiedustelijoissa, jos sattumalta se ajatus pääsisi vallalle, että olemme vaarassa.»

»Olette oikeassa, Pedro,« sanoi don Estevan. »Meidän lippumme pitää liehuman, kun tulemme takaisin leiri-paikallemme. Mutta eikö ole häpeällistä, että uskaliasten miesten täytyy jäädä toimettomuuteen näitten vaskenkarvaisten roistojen edessä?«

»Te ette kumminkaan voi ajatellakaan toimimista, sennor. Jos vain olisimme miehiä täällä ylhäällä, niin sanoisin: koetelkaamme! Mutta minä olen varma, että seikka jäisikin vaan koettelemiseen. Konnat tuolla alhaalla ovat yhtä hyvissä aseissa kuin mekin, ja ovat yhtä hyviä ampujia kuin useimmat meidänkin miehistä. Sen lisäksi ja sepä vasta heidän etunsa onkin, ovat he ratsain, toisin sanoin tilaisuudessa jokaisessa tuokiossa pääsemään ampumamatkamme ulkopuolelle. Jos me solan suussa voisimme löytää viisikään kymmentä hevoista, sellaista kuin Krusader,

tai vielä paremmin, hevosen kutakin miestä kohden, niin olisin ensimmäinen kehoittamaan hyökkäykseen ja uskaltaisain sata yhtä vastaan, että tekisimme aukon näitten lurjuksien riveissä. Mutta juuri hevosia meiltä puuttuu ja siitä kaikki riippuu. Te olette tehnyt sotaretkiä apakeja vastaan, don Estevan, ja muutenkin tiedätte, että eräaavikossa mies hevoseton on hukassa.»

»Luulin,« keskeytti Henry nuoruutensa koko innolla, »että rohkea valkoinen vastaa kymmentä noita parkittuja koiria.«

»Ennen maailmassa kyllä,« sanoi gambusino, »mutta ei tätä nykyä. Meidän onnettomuudeksemme ja meidän esimerkistämme he ovat tottuneet sotaan ja melkein saavuttaneet sotaisen järjestyksen. Olkaa kumminkin rauhoitettuna, don Henry, kuinka itsepintaisia he lienevätkin, kyllä me annamme heille monta kovaa koeteltavaksi.«

»Uskotteko, että he viimeinkin luopuvat piirityksestä?« kysäsi don Estevan.

»Siihen en uskalla luottaa,« vastasi gambusino. »Kojoteerot ovat kärsivällisiä kuin korppikotkat. He kuolevat nälkään odottaessaan saaliinsa viimeistä hengenvetoa.«

»Jos oikein teitä käsittänen, Pedro Vicente, ei olisi meillä siis mitään muuta jälellä kuin alistua kuoleman alle, tosin niin myöhäisen kuoleman kuin mahdollista, mutta kuoleman alle kumminkin.«

»Ei toki,« vastasi gambusino vilkkaasti, »ja varokaa ettette anna aavistaa, että haudotte sellaisia ajatuksia. Te seisotte urhoollisten miesten etunenässä, don Estevan, he uskovat että te päästätte heidät tästä pälkähästä. He eivät tuokioksikaan saa lakata sitä uskomasta, ja olkoot he vihdoinkin oikeassa siinä, että ovat luottaneet teihin!«

»Mutta mitä on minun tehtävä pitääkseni yllä tätä luottamusta ja sitä toteuttaakseni,« väitti don Estevan vastaan.

»Niin,« virkkoi tähän gambusino ja löi otsaansa, juuri sitä hän minä mietiskelen, enkä vielä kukaan ole löytänyt. Mutta minun täytyy löytää, sennor, minun aivojeni pitää selvittää tämän ongelman. Ainahan voipi jotain tapahtua, mikä antaa meille sellaisen aatteen, joka vihdoinkin johtaa pelastukseen.«

Tultuansa tämän keskustelun kestäessä leiripaikal-

lensa, oli heidän ensimmäinen tehtävänsä nostaa pystyyn Meksikon lippu, jonka keskellä oli kaktuskasvin päällä istuva kotka.

Tästä lähtien piti jokaisen etelästä päin tulevan matkalaisen huomata tämän lipputangon ja siitä havaita, että jotain tavatonta oli tekeillä vuoritasangolla.

Aivan varmaan olisivat piiritetyt olleet väärässä toivoessaan pikaista apua, mutta yhtä vähän tahtoivat he jättäytyä epätoivoonkaan. Sillä välin ja kun vihollinen ei voinut raivata itsellensä tietä heidän luokseen muuten kuin veden uurtaman kautta, voi ainakin olla mahdollista äkkiarvaamatta hyökätä heidän vartijainsa kimppuun ja koettaa toisen tai toisen uskaliaan kepposen avulla ajaa taikauskoista säikähdystä villien joukkoon.

Don Estevan, joka pelkäsi pitkällisen piirityksen vaikutusta väkensä ajatuksen juoksuun, tuumaili epäilemättä täydellä syyllä, että oli hyvä jos tämän linnoitetun aseman puolustajat eivät jättäisi piirittäjille tuokionkaan rauhaa.

Mutta pitkä on matka ajatuksesta toimintaan ja tuumista niiden toteuttamiseen. Kun tahdottiin harventaa vihollisten lukua, eiköhän sen sijaan harvennettaisi omaa ja ilman vähintäkään hyötyä?

Henry Tresillian, joka oli nuori ja tulinen, olisi mielellään uudistettujen hyökkäyksien kautta ja toisella onnellisella kepposella toisensa perästä tahtonut uuvuttaa vihollisia ja saada heidät aikeissansa horjumaan.

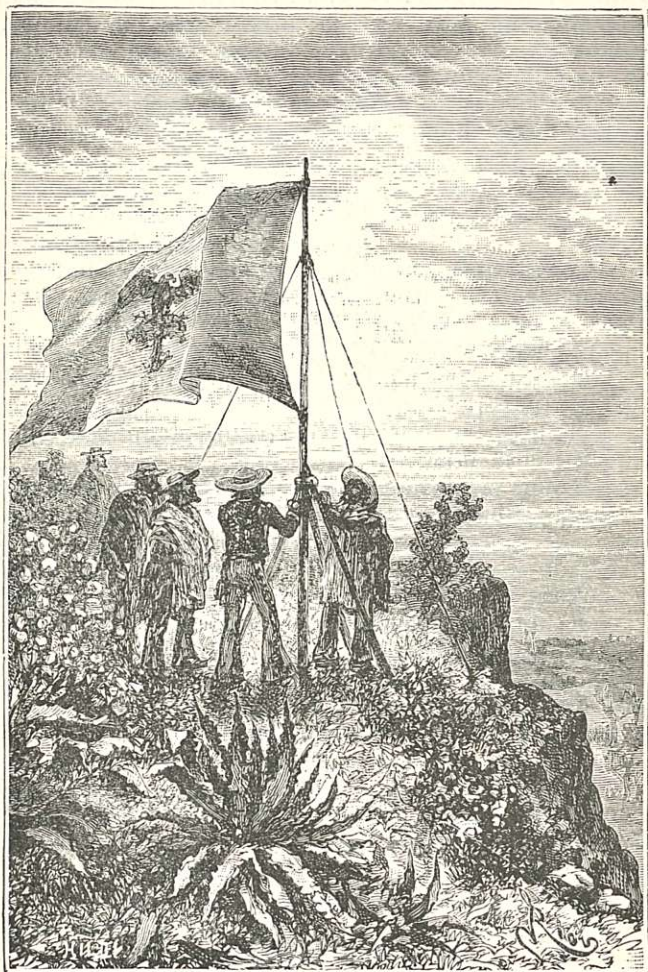
Mutta näitä ehdotuksia tehtäessä pudisti Pedro Vicente aina päätänsä.

»Te unhotatte,« virkkoi hän uudestaan, »että me kerran tultuamme aavikolle ilman armoa olemme alttiina vihollisille, sekä että täällä löytyy naisia ja lapsia, jotka eivät voi seurata meitä ja joita ette tahtoisi jättää. Te unhotatte vielä — antakaa anteeksi että palajan siihen, mitä olen sanonut — että kojoteerot ovat ratsain, ja jos otaksuttaisiin, että meidän hyökkäyksemme osittain onnistuisikin, niin ovat vastustajamme aina niin monilukuiset, että voivat asettua niiden väliin meikäläisistä, jotka ovat tehneet hyökkäyksen ja niitten, jotka ovat jääneet solaa vartioimaan. Ja tultuamme tällä tavoin eroitetuiksi, kuinka paljoa etemmäksi olisimme silloinkaan ehtineet?«

Don Estevan, joka kaikkien todellisesti urhoollisten

miesten tavoin oli varovainen luonteeltaan, tunnusti nämät sanat järkeviksi.

»Te olette, valitettavasti kyllä, oikeassa, sennor Vicente.«

Heidän ensimmäinen tehtävänsä oli nostaa Meksikon lippu liehumaan.

Tuokion äänettömyyden perästä hän lisäsi:

»Kaikki, jotka ovat minulle kalleimmat maailmassa, täällä tällä pääsemättömällä ylängöllä, jossa me teidän avullanne olemme verrattain onnellisina löytäneet turvapaikan. Mutta vaikka minä välistä kärsin hirmuisia tuskia ajatellessani vaimoani ja lastani apakien vallassa, ei kumminkaan voi koskaan juolahtaa mieleeni unhottaa näitä uskollisia ihmisiä, jotka ovat seuranneet meitä ja jotka sen sijaan, että meidän kauttamme olisivat löytäneet rikkautta, tästä lähtien ovat vaarassa joutua hirmuisimpaan kuolemaan. Omatuntoni huutaa minulle, että olemme johdattaneet heidät tänne ja että meidän velvollisuutemme on auttaa heidät täältä. Ettekö ajattele samalla tavalla, Tresillian?»

»Kyllä minä ajattelen niinkuin tekin, sennor, että tämä on meidän välttämätön velvollisuutemme. Heidän pelastuksensa ensi sijaan ja sitte vasta meidän omamme, jos mahdollista.«

Todellisena englantilaisena ajatteli hän vielä vasten tahtoansa tuota oivallista yritystä, joka nyt näkyi hukkaan menneeltä ja lisäsi halveksivalla kädenliikkeellä kojoteerojen leiriä kohden:

»Meidän ja varman rikkauten välillä ei tätä nykyä ole mitään muuta kuin tuo apakilainen syöpäläisjoukko. Olkoon se suurempi tai pienempi, sen täytyy ainakin osaksi kadota. Ei kukaan tarvitse sanoa, sennor Vicente, että ne kultasuonet, jotka olette löytäneet, ovat kuolleita rikkauksia ainoastaan sentähden, että sallimus on suvainnut ärsyttää nämä Sonoran sudet meitä vastaan.«

Ei mikään voinut kiivastuttaa gambusinoa suuremmassa määrässä kuin sellaiset sanat. Viittaus hänen tuuleen lentäneistä rikkauksistaan pani hänet raivoon ja kiivaasti lausui hän ojentaen nyrkkinsä kohden apakien leiriä:

»Oi, jos löytyisi ainoastaan kaksikymmentä mahdollisuutta sadasta raivata itselleen tietä noitten petojen ruumisten yli ja hävittää heidät viimeiseen asti, niin olisi Pedro Vicente ensimmäinen, joka vaatisi taistelukäskyä. Mutta minä en näe ainoatakaan, sennor, ja se on todellakin liian vähän. Meidän täytyy keksiä jotain muuta, joka tuottaa meille tien pelastukseen. Taivaan kautta, etsikäämme sitä!«

»Ei tässä vankilassa onnellinen pelastuksen tie tule

tarjolle,« huudahti Henry. »Mutta tultuamme kerran tuonne alhaalle, kuka ties tulee? Onni välistä auttaa rch-keata . . .«

»Kuinka suuri kunnioitus minulla onkaan teidän urhoollisuuttanne kohtaan, sennor,« keskeytti gambusino, »täytyy teidän sallia minun uudistaa sanojani, että hyökkäyksillä vihollista vastaan, joka on voimallisempi meitä, ei ole minkäänlaista onnistumisen mahdollisuutta, ellei niitä tue ulkoapäin tuleva apu, joka saapuu juuri oikealla hetkellä tai elleivät hyökkäykset ole aivan odottamattomia piirittäjille. Mutta miten voisimme äkkiarvaamatta hyökätä ihmisten kimppuun, jotka ovat varuillansa, joita voimme ahdistaa ainoastaan yhdeltä puolen ja jotka tietävät mistäpäin tulemme?«

»Siis,« lausui Henry jälleen kiivaasti, vieläkin kiinteästi juurtuneen ajatuksensa vallassa. »meillä ei ole teidän mielipiteenne mukaan muuta tehtävää kuin istua täällä ristissä käsin, kunnes varamme ovat lopussa ja odottaa, milloin kojoteerot raukkamaisuudestamme rohkaistuina hyökkäävät päällemme kuin olemme uuvutetuina ja niin nääntyneinä, ettemme enää jaksaa edes kalliisti henkeämme myydä!«

»Minä en ensinkään tätä sano, sennor, ja minä, joka saarnaan teille kärsivällisyyttä, juuri minä tunnen raivon kuohuvan syvimässä sydämeni pohjukassa, kun täältä näen noitten tunnottomien koirien irvistelevän ulkopuolella pyssyjemme kantomatkaa ikäänkuin vakuutettuina siitä, että kyllä meidät kerran kynsiinsä saavat. Mutta kyllä peijakas vielä on aikaa tehdä hullutuksia! On verrattain viisaampaa odottaa, kunnes hullutus on välttämätön. Meidän vihollisemme — eivätkö he näytä meille järjen esimerkkiä? Ja uskotteko, että he huviksensa kävelevät tuolla alhaalla tyhjäntoimittajina, sillä aikaa kuin me samoin täällä ylhäällä?«

Sillä välin kului päivä toisensa perästä, eikä näistä turhista ajatuksen vaihdoista tullut sen enempää. Kerta toisensa perästä syöstiin kyllä, gambusinin älyllisyyden ja nuoren Tresillianin rohkeuden kautta muutamia uskaliaita vahtimiehiä verisin päin takaisin rotkelmaan. Mutta surmattujen sijaan tuli kohta uusia sotilaita.

Muutamia poikkeuksia lukuunottamatta asetti Zopilote, kokemuksesta viisastuneena, erinomaisella taidolla

vahtimiehensä pyssynkannon ulkopuolelle kirkkaina öinä, vaan pimeinä aina lähemmäksi solaa.

Sen toimettomuuden kestäessä, johon villien vartioiminen heidät pakotti, olivat meksikolaiset keksineet jotain, jota ennemmin olisi voinut kutsua ajanvietteeksi kuin toimeksi. He työskentelivät insinööriin johdolla ja valmistivat — arvatkaas mitä! Niin, kahta *kanuunaa!*

Aikaisemmin kävellessään oli insinööri melkein maan pinnassa löytänyt metallisuonia, jotka olivat runsaita ja joita helposti voitiin panna työn alaiseksi.

Taitavalla johdolla ei ole vaikeata tehdä kaivostyömiehistä valureja, vieläpä seppeäkin. Ja onnistumisen toiveessa antautui jokainen työhön sydämensä kaikella innolla.

Tässä oli, totta puhuen, ainoastaan ajanviette, jonka insinööri oli keksinyt näille oivallisille miehille, että saisivat kulumaan piirityksen kärsimättömän pitkäveteiset hetket, mutta muutamille työssä olijoille oli tämä ajanviette pelastuksen varmuus.

Enin innostuneet näkivät jo hengessä kohtauksen, joka ehkä tekisi lopun heidän vastuksistaan. Valaessaan kanuunan putkia ja heiluttaessaan moukaria olivat he jo edeltäkäsinkin kuulevinaan noitten kahden tykin pauketta, seurasivat tykin luoteja niiden nopeassa juoksussa, näkivät niiden putoavan odottamatta alas indiaanein leiriin ja syyttävän sen tuleen, sillä välin kuin kuularuisku joka paikassa levitti kuolemaa ja kauhua.

Pedro Vicente myönsi kyllä, että tykit sopivassa tilaisuudessa voivat täyttää tehokkaankin työn, mutta kiihuhti supistamaan tämän vaikutuksen soveliaihin rajoihin.

Kumminkaan ei ollut mitään syytä lakata alotetusta työstä, ja olihan syytä olettaa, että muutamat hyvästi ohjatut laukaukset kuularuiskusta voivat tehdä montakin kojoteeroa kykenemättömäksi olemaan läsnä loppusuorituksessa, joka näiden oman toivomuksen mukaan oli tuleva heille edulliseksi.

Eräänä aamuna herättivät äkkiä, eivätkä suinkaan suloisella tavalla piiritettyjen huomiota riemuhuudot, jotka kaikuivat alhaalta aavikolta.

Joukko indiaaneja, enemmän kuin kaksi sataa miestä, oli liittynyt Zopiloten parveen. Siinä oli sekä ne sotilaat, jotka tämän kertomuksen alussa saivat toimekseen saat-

taa kyliinsä ryöstetyn sarvikarjan ja hevoset, että myöskin uutta väkeä lisäjoukkona.

Zopilotella ei voinut olla vähintäkään aikomusta keskeyttää piiritystä, koskapahan oli hankkinut tämän lisäyksen, joka oli yleisen keskustelun aineena ylhäällä vuoriylängöllä.

Don Estevanin majan ulkopuolella, jossa Tresillian, insinööri, talouden kaitsija ja Pedro Vicente olivat yhtyneet, synkistyi tämä lisäys vihollisten voimissa kaikkien katseet, ja tulevaisuus, joka tähänkin saakka oli ollut niin epäiltävä, näytti yhä pimeämpänä.

Gambusino selitti kumminkin, ettei tätä tapausta, joka näytti niin arveluttavalta, saanut pitää minäkään pahana entenä.

»Sennor,« sanoi hän ja kääntyi erittäin don Estevanin puoleen, »olkaa vakuutettuna siitä, että tämä toinen joukkue roistoja ainoastaan näyttäytyy ja häviää ja ehkäpä jo huomenna on meidän asemamme sama kuin eilen, ei pahempi eikä parempi.«

Näitä sanoja kuullessaan kohotti itsekukin päätänsä, vieläpä Henry Tresillian ja Gedrudeskin, jotka majan äärimmäisessä sopessa keskustelivat aivan toisista asioista kuin apakeista.

»Ja mistä, sennor gambusino, tulisi tämä onni?« kysäsi don Estevan.

»Varmaankaan ei El Cascabelin seurue alussa etsinyt meitä,« vastasi Pedro Vicente. »Kun ryövärit ohjasivat matkansa näiden autioiden seutujen kautta, oli heillä epäilemättä tarkoituksena panna puhtaaksi jonkun valkoisten uudisasutuksen Horcasitas-joen rannoilla. Paremman saaliin toivossa poikkesivat nuo hiiden heittiöt alkuperäiseltä reitiltään piirittääkseen meitä täällä. Mutta kojoteerot ovat itsepäisiä kuin muulit. Viimeksi tulleet, siitä voitte olla vakuutettuna, lähtevät saatuansa ohjeita uudelta päälliköltään niille ilkitöille, joita toistaiseksi olemme estäneet, eikä mitään kohdassamme muutu. Kun nuo sudet lähtevät ryöstöretkelle, ovat he varmoja saaliistansa. Ja vaikka asemamme ei ole kovinkaan hauska, on meillä ehkä parempi olla kuin niillä ihmisraukoilla, jotka saavat jättää päänahkansa noille verikoirille.«

Vaikka ihminen olisi kuinka lähellä hyvänsä kuolemaa tai hyvinkin vakavan vaaran edessä, jääpi kummin-

kin jällelle ihmissydämmen pohjalle sääli toisia kohtaan. Estevan ja hänen ystävänsä ajattelivat suru sydämessä uhatuita heimolaisiansa, joiden eduksi eivät voineet tehdä enempää kuin omakseenkaan.

Keskellä sitä äänettömyyttä, jonka Pedro Vicenten melkein todenperäinen olettaminen oli aikaan saanut, alkoi don Estevan taas ensiksi puhua:

»On kamala kohta, jota miehemme eivät vielä tunne, mutta jonka täytyminen pian pakoittaa meidän heille ilmaiseemaan. Metsästys antaa meille enää tuskin mitään tuotteita, ja ruokavaramme alkavat vähetä. Meidän täytyy ruveta vähentämään ruoka-annoksia.«

»Käske heti vähentämään,« sanoi Robert Tresillian, »ja jokainen tulee siihen tyytymään nurkumatta. Eikö ole meidän asiamme käydä etunenässä hyvällä esimerkillä?«

»Te olette oikeassa, ystäväni, mutta on asia, jota te enkä minäkään voi estää ja se on se, että väestömme tämän vähennyksen takana aavistaa nälänhätää ja että kuolema siis yhä lähenee.«

»Ennen sitä,« muistutti insinööri, »olemme aina tilaisuudessa tekemään jonkun toivottoman yrityksen. On parempi kuolla syösten eteenpäin pää pystyssä kuin tulla kidutetuksi ja marttiirapaaluun sidotuksi muistoksi noilta vimmatuilta elukoilta.«

»Sitä vastaan ei voi väittää,« sanoi gambusino, »mutta . . .«

»Mutta mitä?« huusivat kaikki vuorotellen ja järjestyksessään.

Pedro Vicente antoi rauhallisena ja silmänluomiensa räpäyttämättä heidän ahdistaa itseänsä kysymyksillä ja lausui kaikkien vaiettua:

»Yksi seikka minua kummastuttaa, nimittäin se, että nämä pirulaiset, joita sanotaan niin taitaviksi kaikissa konnankoukuissa, eivät ole näyttäneet vähintäkään halua poistumaan ja kätkeytymään öiseen aikaan, siten tuudittaakseen meitä luottamukseen ja sen perästä, sitten kun kerran olisimme jättäneet linnoituksemme, tehdäkseen päällemme ratsuhyökkäyksen. Ja kuka tietää, eikö tämä sotajuoni, kun sitä olisivat käyttäneet viikkokauden läpeensä, olisi vihdoinkin pettänyt meidät! Tässä suhteessa en heitä entisiksi tunne, ja me olemme puolestamme pa-

koitetut antamaan heille siinä opetusta. Siinä asemassa, missä nyt olemme, nälänhätä tulevaisuuden toiveena, olisi ehkä suurin hulluus viisautta. No niin, don Estevan! Nyt on aika koetella tuotakin hulluutta!

»Bravo!« huusivat kaikki muut.

Gambusino odotti kunnes kaikki taas oli hiljaa, jonka perästä hän kuuluvalla äänellä verkalleen lausui seuraavaa:

»Meillä on ainoastaan yksi neuvo hyvittääksemme sitä kauheata virhettä, jonka kaikki teimme kun unhoimme lähettää sanansaattajia Arispeen. Yhden meistä pitää muutamana pimeänä yönä koettaa pujahtaa pakoon ja ehtiä Arispeen apua tuomaan, ainoasta paikasta maailmassa, josta voimme sitä odottaa. Sen pitää tapahtuman. Yhdelle meistä täytyy onnistua hiipiä apakien vahtimiesten ohitse, kussa silmä heiltä välttää ja siten tunkeutua sola-aukon läpitse. Sillä joka koetuksen tekee, on yhdeksänkymmentä mahdollisuutta sadasta joutua pahaan pulmaan. Tahdon lisätä, että minulla, joka tunnen maan ja indiaanein kielet, on oikeus vaatia itselleni tätä tehtävää ja etten minä luovuta kenellekään siitä koituvaa kunniaa, jos don Estevan hyväksyy ehdotukseni«.

Tämä nousi ja sitte kun vakavasti oli hyljännyt gambusinin tarjouksen, jonka poistuminen tai kova onni olisi ollut kaikille vahingollinen, lisäsi hän, että yritys kaikissa tapauksissa viipymättä oli täytöntöön pantava.

»Sennores,« sanoi hän, »minun lankoni, eversti Requennes, niinkuin tiedätte, on Zacatecaan lansiierirykmentin päällikkö Arispessa ja Pedro Vicente on aivan oikeassa. Yhden meistä tai vielä paremmin kahden täytyy antautua alttiiksi koettaakseen saattaa tietoa everstille ja johdattaa häntä tänne ratsujoukkoineen.«

Henry Tresillian syöksyi keskelle piiriä ja sanoi päättävällä äänellä:

»Minä olen valmis lähtemään matkaan!«

Näitä sanoja lausuttaessa lensi hehkuva puna Gert-rudeen herttaisille kasvoille. Oliko se Henry Tresillianin rohkeuden ihailua vai pelkoa, että hänen ehdotuksensa hyväksyttäisiin. Epäilemättä kumpaistakin tunnetta.

Don Estevan hylkäsi nuorukaisen tarjouksen, niinkuin gambusinin, mutta toisista syistä. Henry oli so-

tilas, niinkuin toisetkin ja hänellä ei ollut enempää kuin muillakaan etuoikeutta siihen, mihin sitä itsellensä vaatii.

Alykkäämpi ajatus oli kypsynyt päällikön aivoissa. Hän kääntyi kaikkiin kuulijoihin, mutta erittäinkin Pedro Vicenten puoleen:

»Voitteko sanoa kuinka monta meikäläisistä osaa Arispeen eksymättä tieltä?«

»Minun arveluni mukaan voimme laskea heitä vähintään viisitoista. Ei löydy meidän joukossamme ainoatakaan *arrieros*'ta tahi *vaqueros*'ta, joka ei osaisi Arispeen, jos hän onnistuisi pääsemään aavikolle apakien huomamatta.«

»Jos niin on asianlaita,« virkkoi don Estevan, »niin voipi ainoastaan arpa ratkaista. Mitä te ajattelette, Tresillian?«

»Minä arvelen, Villanneva, että arvan määräämät miehet, jos ovat rohkeita, jota en laisinkaan epäile, voivat uskaltaa yritykseen. Jos onnistuvat, olemme pelastetut, jos joutuvat hukkaan, ei kohtalomme enää ole epäilyksen alainen. He vaan tulevat kuolemaan vähää ennen meitä. Meidän täytyy kaikkien nostaa arpa, minun ja poikani niinkuin kaikkien muidenkin kumppallemme, paitsi niitä, kumminkaan tällä kertaa, jotka ovat naimisissa.«

Niin vähän tarvittiin toivon kipinän virittämiseksi suurimpaan epätoivoon vaipuneissa olennoissa. Kaikkien kasvot kirkastuivat heti.

Nuori Tresillian vaati koko nuoruutensa innolla, että arvannosto nyt heti toimitettaisiin.

Mutta don Estevan piti vallan tarpeellisena valmistaa niitä miehiä, joita pidettiin soveliaina ottamaan osaa näihin arpomisiin elämästä ja kuolemasta, ja nyt suostuttiin, että arvanheitto tapahtuisi seuraavana päivänä.

Ryhdyttiin siis tiedustelemaan kuinka monta miestä voisi löytää tien Arispeen ja millaiset ruumiin voimat heillä oli. Seuraavana päivänä kutsuttiin heidät kokoon, että saisivat muutamilla sanoilla tietää, mitä heiltä vaadittiin.

Ei kukaan tehnyt vastaväitteitä eikä koettanut päästä tästä vaarallisesta toimesta.

Kun näkivät Robert Tresillianin ja hänen poikansa valmiina kohtaamaan samaa kohtaloa kuin kaikki muutkin, olisi moni vapaaehtoisesti tehnyt samoin kuin gam-

busino ja pyytänyt suosionosoitukseksi sen mikä heille nyt annettiin arvanheiton kautta.

Arvoiksi näissä arvannostajaisissa valittiin erään kaktuskasvin pähkinöitä luvultaan yhtä monta kuin niitä, jotka ottivat osaa tähän kauheaan peliin. Kaksi pähkinää mustattiin hienoksi jauhetulla hiilellä ja kaikki heitettiin sen perästä *sombreroon* (huopahattuun).

Ja nyt oli arvan vuoro puhua. Nuo kaksi mustattua pähkinää olivat voittoina tässä omituisessa *tombola*'ssa. Miehet asettuivat piiriin don Estevanin ympärille ja jokainen astui vuorossansa sidotuin silmin esiin kun hänen nimeänsä huudettiin ja pisti kätensä *sombreroon*, jota päällikkö piti reunoista kiinni.

Toimitus oli jännittävä. Jymeät huudot tervehtivät kutakin nostettua arpa. Mutta kauvan ei tarvittu odottaa; tuskin olivat puolet miehistä vaeltaneet tämän uuden-aikaisen arpa-astian ohitse, ennenkuin nuo kaksi kamalata pähkinätä jo oli noussut.

Niistä kahdesta, jotka arpa oli määrännyt, oli toinen muulinajaja ja toinen häränpaimen, kumpikin niin rohkeita kuin kukaan muu tässä seikkailijalaumassa.

Tottuneina erämaan kaikkiin odottamattomiin seikkoihin olivat he edeltäkin uskaltaneet henkensä jo silloin, kun astuivat jalkansa aavikolle. Yö, joka seurasi tätä päivää, tulisi ratkaisemaan heidän kohtalonsa. Ilmoitakaamme kumminkin, että ennen tätä yötä oli muutama gambusinon ennustus käynyt toteen.

Ne indiaanit, joitten odottamaton tulo oli tehnyt niin masentavan vaikutuksen tuolla ylhäällä vuoritasangolla, jatkoivat matkaansa Horcasitas-joelle päin, eivätkä piirityt ilman mielenrauhoitusta seuranneet silmäyksillään heidän pitkää jonoansa, kunnes se katosi taivaanrannalta.

Viidestoista luku.

Urhojen kohtalo.

»Eipä näytä siltä, että molemmat reippaat poikamme pääsisivät jättämään meidät tänä yönä,« sanoi don Estevan gambusinolle.

»Ehkäpä, sennor,« vastasi Pedro Vicente. »Aavikko on niinkuin valtameri, rikas vaiheista. Kun näkee tämän rajattoman pinnan, jota polttava aurinko valaisee, tämän pilvettömän taivaan, voipi odottaa kaunista yötä, liiankin kaunista meidän aikeillemme. Mutta Benito Anguaz ja Jacopo Barral ovat valmiina ja vakavina päätöksessään. Jos sumu kohoakin llanon yli, joka ei ole tavatonta tähän vuoden aikaan, niin tuntevathan kumppalimme tien ja päästyänsä selville tuosta vaarallisesta kohdasta apakien leirin ohitse, ei heillä ole muuta kuin marssia suoraa tietä eteenpäin. Niinkuin tiedätte, sennor, on sumu kaikkien pakolaisten ystävä.«

»Jumala antakoon meille anteeksi,« puhkesi don Estevan puhumaan, »mutta käytämme väärin hänen hyvyytään koettelemalla tätä uhkapeliä. Minä en voi sitä auttaa, mutta omatuntoni ei saa rauhaa, sillä usko on poissa. Tuhat kertaa mieluummin tahtoisin itse olla Anguaz'in ja Barralin sijassa.«

»Nykyhetkellä,« sanoi gambusino, »olisi melkein rikos ajatella muuta kuin meidän kaikkein pelastusta.«

Ja hän lisäsi lyhyesti:

»Arpa on puhunut.«

Jonkun matkan päässä leiripaikasta olivat nuo kaksi arvan määräämää miestä ahkerasti matkavalmistuksiensa toimissa. Kumppaliensa ympäröiminä jättivät he rohkean rauhallisina jäähyväiset heille ja odottivat lähdön hetkeä ihmeteltävällä välinpitämättömyydellä.

»Kaikki mitä minä voin luvata teille,« sanoi Barral, »on ettemme jätä nahkaamme kojoteeroille ilmaiseksi.«

Anguaz puolestaan näytti revolveriansa ja virkkoi:

»Tässä revolverissa löytyy jotain, joka voi pakoittaa

kuusi apakia hypähtämään ilmaan. Ellemme pääse läpi, niin ei vika ole meidän, mutta älkää unhottako laskea laukauksia.«

»Kuusi minulle ja kuusi sinulle, se on kaksitoista, tasan tusina. Sen perästä voimme kuolla vuorostamme, jos niin pitää tapahtua.«

Päivä kului sitä tehden kuin piiritetyt ajatuksilla, jotka vaihtelivat levottomuuden ja toivon välillä, katselivat taivasta.

Epäilemättä ei tuo polttava aurinko ennustanut mitään mieluista. Sillä välin kokoontui utua, joka pimitti taivaan rannan. Se herätti toiveita, että myrskyinen ja pimeä yö oli tulossa.

Iltapäivän kuluessa yhtyivät pilvet äkkiä ja purkivat sisältönsä vuoren yli oikeana veden tulvana, joka sammutti hiilet niissä uuneissa, joiden ympärillä oltiin työssä.

Sademyrsky meni kumminkin nopeasti ohitse ja taivas siinti jälleen alituisessa kirkkaudessaan.

Kun aurinko laskikse taivaanrannan taakse nuolen nopeudella, tulivat eteläisen taivaan tähtisikeröt näkyviin toinen toisensa perästä ja vaikka yö oli ilman kuutamo, salli näitten yöllisten valojen loiste piiritettyjen eroittaa indiaanein vahtimiehet, jotka seisovat liikkumattomina tavallisilla paikoillaan ja punoutuivat ikäänkuin elävänä köytenä solan pohjan ja Zopiloten leirin välille.

Piiritettyjen asemassa ei neljänkolmatta tunnin viivytyksellä ollut mitään merkitystä, mutta heidän levottomuutensa ei sallinut mitään vitkailua. Ellei vapautustyötä pantaisi alkuun sinä yönä, oli se heidän silmissään rauennut turhiin. Päätös, joka heidät tuomitsi, oli julistettu. Miksipä juuri ensi yö tulisi lempeämmäksi ja suosiollisemmaksi — se tietää pimeämmäksi ja salaperäisemmäksi?

Siitä huolimatta olivat kaikki jalkeilla. Muutamista merkeistä päätti gambusino ilman muuttuneen. Tämä sadekuuro oli kastellut maan läpeensä märäksi ja tarvittiin ainoastaan tavallinen yökylmä, että kosteus vaikuttaisi tiheän sumun. Taivaan ulkomuoto ei siis tarvinnut herättää epätoivoa.

Järvi, jonka pinta aina keskiyöhön saakka oli ollut jokseenkin levoton, tuli nyt tyveneksi kuin öljykerros ja höyryjä kohosi siitä hiljakseen, ikäänkuin savu nousee tulivuoren aukosta, jonka pohja on jäähtymäisillään.

Vähitellen laajeni usvahuntu, siirtyi rantareunöjen yli toiselle puolen, levisi yli aavikon, peitti vihdoin punaihoisten leirin, hiipi ylös vuoren sivuja myöten ja ulottui vuoriylängölle saakka, jossa meksikolaiset valvoivat kivisen rintavarustuksensa takana.

Kaikki olivat siellä, miehet, vaimot ja lapset odottamassa tuota juhlallista hetkeä, sumun kahleissa ja voitiinpa melkein sanoa: hiljaisuuden.

Don Estevan pyysi Benito Anguazin ja Jacopo Barralin tulemaan lähemmäksi, jonka perästä hän otti kumpaisenkin miehen kädet omiinsa.

»Lähdön hetki on tullut,« sanoi hän, »ja mahdotonta on ajatella sopivampaa tilaisuutta. Sellaisena yönä kuin tämä, näyttää kyllä mahdolliselta päästä leirin ohitse. Varjelkoon ja johtakoon teitä Jumala, ystäväni.«

Molemmat miehet sanoivat ainoastaan jäähyväisensä ja vaihdettuaan muutamia kädenlyöntiä taajassa ihmislau-massa ympärillään, selittivät he olevansa valmiit astumaan veden uurtamaan.

Kumpainenkin kantoi hartioillaan evässäkin ja suuren viinalla sekoitetun vesileilin, vyössä revolveri ja machete. He eivät olleet tahtoneet muita aseita, koska heidän piti saada liikkua vapaasti.

Ilman äänen hiiskausta he kiipesivät yli rintavarustuksen ja pujahtivat sumuun. Piiritetyt koettelivat seurata heitä silmillään, ja ellei don Estevan olisi käskenyt ankarrinta hiljaisuutta, olisi heitä seurannut meluavia onnentoi-votuksia.

Ei mikään häirinnyt hiljaisuutta tässä sumuisessa yössä.

Anguaz ja Barral kulkivat niin varovasti, etteivät saaneet jalkojensa alla pienintäkään kiveä liikahtamaan.

Vankeutensa aikana vuorella olivat piiritetyt eläneet monta hiljaista yötä, mutta tähän saakka ei vielä yhtäkään näin juhlallista.

Neljännestunnin olivat jo Anguaz ja Barral olleet poissa.

Mikä onni ja mikä toivo jos aamulla auringon nous-tessa ei olisi kuulunutkaan vuoren juurelta vielä avunhuutoa tai vähintäkään tuskan kirkunaa.

Don Estevan, käsi Robert Tresillianin kädessä ja sydän kuohuvien tunteitten täyttämänä, ehkäpä toivonkin,

lausui matalalla äänellä muutamia kiitollisuuden sanoja niille, jotka nyt luuli olevan pelastuneina ja eheinä ulkona aavikon yksinäisyydessä.

Pedro Vicente, joka ojensi eteenpäin puolet ruumistaan rintavarustuksen ulkopuolelle, tahtoi ikäänkuin lukea halki utuisen usvan.

Vähitellen ja sen mukaan kuin aika kului, helpottui tuskan kauhea paino. Kullankaivajat hengittivät vapaamasti. Jo olivat he näkevinänsä Arispen puolella kaksi miestä, jotka kohta astuisivat jälleen heidän silmiensä eteen, eversti Requennesin lansieerien seurassa — kun melu, alussa kumeana, äkkiä kaikui tasangolta ylös vuorelle. Kohta seurasi huutoja, uudistuneita pyssynlaukauksia, sen perästä hurjaa kiljuntaa, johon sekoittui hevosien hirnuntaa ja villien kurkkuääniä. He olettivat, että tässä oli olemassa päällekkäisyys ja he kokosivat koko laumansa vesikuurnan aukolle.

Keskellä tätä hirmuista melua kuuluivat revolverien äkilliset ja nopeat laukaukset melkein keskeytymättömässä jonossa. Gambusino voi ne tarkoilleen lukea.

Ei ollut mitään aihetta epäilyyn. Benito Anguaz ja Jacopo Barral olivat äkkiaarvaamatta tavoitetut ja puolustivat nyt itseänsä urhojen sitkeydellä.

Vuoren juurella hyökkäsi joukko kojoteeroja näitä urhoja vastaan, eikä mitään, oi, ei mitään voitu tehdä heidän edukseen!

Piiritetyt eivät koskaan ennen niin hyvin olleet havainneet asemansa kauheutta. Villien raivoisa kiljunta kajahteli heidän korvissansa kuin hautajaiskellot ja kama-luuden täytteeksi kuulivat he yhä pitemmän matkan päästä toveriparkojensa jäähyväiset.

Itsessään muuten vähemmin tunteikas gambusino ei voinut pidättää vihastuksen huutoa:

»Nuo kirotut konnat! He näkevät pimeässäkin kuin tiikerikissat ja hurjinta hulluutta olisi uudistaa koetusta samanlaisten olojen vallitessa.«

Aikaan saamansa hankkeen huono menestys masensi hänen mielensä kokonaan.

Ehdotuksen ja sen täytäntöön panemisen välillä oli neljäkolmatta tuntia kulunut ja nyt ei ollut siitä muuta jällellä kuin oloihin tyytyminen.

Kaikki koettivat nukkua vuorella, väsymyksen tai

oikeammin mielenliikutuksen räakkääminä, mutta näytelmä, joka päivän koittaessa tarjoutui piiritettyjen silmien eteen, herätti uuteen eloon raivon heidän sydämissään.

Samalle paikalle, jossa apakit olivat toimittaneet kuolemantanssinsa Kalkkalokäärmeen ruumiin ympärillä, pysyttivät kojoteerot nyt marttiirapaalun.

Kohta sitoivat he siihen miehen, jossa kullankaivajat tunsivat Benito Anguazin.

He olivat raastaneet onnettoman päältä vaatteet ja hänen rinnallensa leimanneet tuon hirmuisen kuolon kalon, heimonsa leimasimen, kahden ristiin asetetun sääriluun väliin.

Kalvoimista pään ylitse sidotuin käsin, yhteen köytetyin jaloin ja verta vuotavin sivuin käänsi muulinajaja kasvonsa vuorta kohden, ikäänkuin sieltä olisi odottanut apua ja pelastusta.

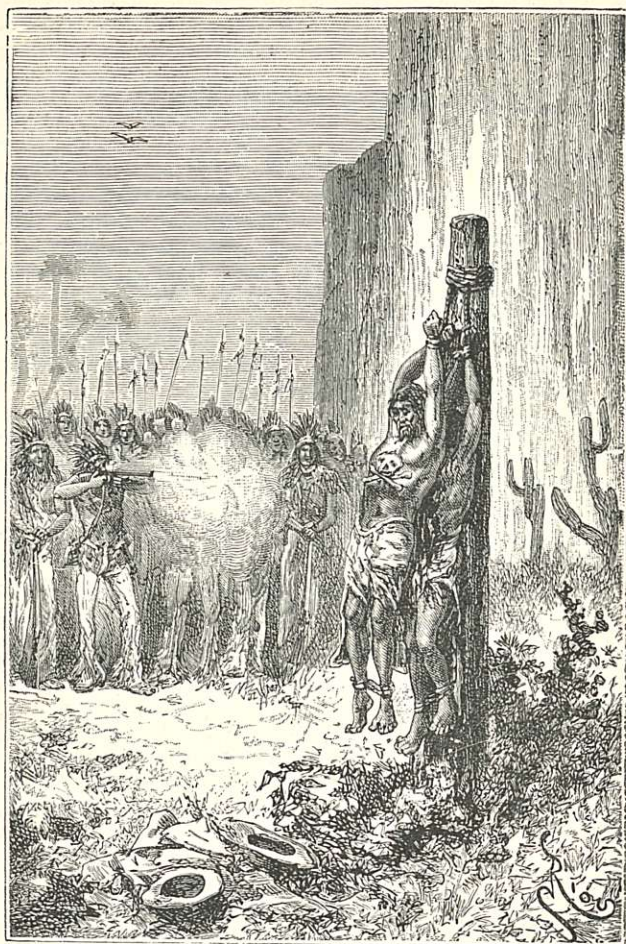
Nyt siirtyivät villit tuonemmaksi; toinen toisensa perästä ottivat he ampumataulukseen vangin rinnan ja jatkoivat ampumistaan, kunnes rinta oli aivan lävistetty ja pääkallo kadonnut veriaukkoon.

Kuolema oli jo aikoja sitte tullut poloiselle muulinajajalle pelastajaksi, mutta nuo pedot ampuivat vaan alituisen, verestä ja raivosta juovuksissa.

Ja sitte, uudistaaksensa murhenäytelmää kiihtyneellä raivolla, ripustivat he Jacopo Barralin tämän toverin ruumiin päälle ja alkoivat uudelleen ampumaharjoituksiansa samalla taidolla ja samalla ulvomisella. Sen perästä kaksi heistä skalpeerasi uhrin ja huiskutellen verisiä pääkallo-nahkoja ilmassa, lähenivät he vuorta niin paljon kuin uskalsivat sekä heiluttivat noita hirveitä voitonmerkkiään voimattomien kullankaivajain silmien alla.

Vähää ennen auringon laskua saivat piiritetty jonkun lohdutuksen. Anguaz ja Barral olivat pitäneet sanansa. Ei yksikään heidän revolveriluodistansa ollut turhaan hukattu ja vieläpä olivat heidän machetensakin tulleet käytäntöön. Indiaanit saivat viettää *viidentoista* heikäläisen hautausjuhlaa. Molemmankin uhrin henki oli kalliisti lunastettu.

Tämän komean kuolinjuhlan näkeminen teki kumpaisenkin uroon kuoleman kaksinkerroin surulliseksi.

Toinen toisensa perästä otti ampumataulukseen vangin rinnan.

Kuudestoista luku.

Vallan kummallinen hyppäys.

Kaiken aikaa vallitsi kauhu vuoren lakeudella.

Tuo melkein tuokiollinen vaihdos toivosta epätoivoon masensi voimakkaimmatkin. Nythän ei voinut mitään tehdä — sitä sanoivat he yhä uudelleen toisilleen. Ja loppupäätöksenä kaikelle tälle: nälänhätä ja kuolema — Barralin ja Anguazin kuolema!

Don Estevan ymmärsi, että nämä häilyväiset ja rohkeutta masentavat ajatukset, jotka hän pelkäsi tarttuvan yhä laajemmalle, olivat hajoitettavat.

Jos kohta Benito Anguazin ja Jacopo Barralin martiirakuolema olikin näiden muistolle kunniakas, niin herätti se kumminkin synkkiä ajatuksia ja juuri tätä ajatussuuntaa piti kaiken mokomin vastustaa.

Ehdottaa uutta pakoyritystä olisi ollut turhaa. Muuten olisivatkin kojoteerot nyt varuillansa, eivätkä laiminlöisi enentää vartioimisen huolellisuutta. Siinä suhteessa oli nyt toivo turha. Moista ei saanut enää ajatellakaan.

Mutta sen ihmisen, joka on hukkumaisillaan, kuolema varmana silmiensä edessä, on taistelemisen loppuun saakka, vaikka hän olisikin keskellä valtamerta.

Vihdoinkin oli don Estevan keksinyt tuuman, joka oli teroitettava alakuloisien kullankaivajien mieliin.

Esimerkki, jonka Anguaz ja Barral olivat antaneet, nuo miehet, joita apakit eivät olleet valtaansa saaneet ennenkuin viisitoista heidän miehiään oli kaatunut — eikö se ollut loistava esimerkki?

Kaatua, mutta vihollisten ruumiskasoille — se olisi äärimmäinen keino, jota ei kukaan voinut heiltä riistää.

Tässä suhteessa gambusino auttoi päällikköä tarmollansa, joka toisetkin vei muassaan.

»Sennor,« sanoi hän tälle mainittuaan miten majapaikalla kilvoin kuvaeltiin äsken tapahtuneita kauhuja, »meillä on ainoastaan yksi tehtävä: suoraan ilmoittaa

vaellemme, ettei kukaan heistä joudu alttiiksi näin kauhealle kuolemalle.«

»Ja mitä te tekisitte, Pedro, vakuuttaaksenne heitä siitä?»

»Mitäkö minä tekisin? Kutsuisin heidät mitä pikemmin kokoon ja julistaisin, että me, kun hetki on tullut, keksimme keinon kuolla kaikki yhdessä jättämättä ainoatakaan päätä indiaanilaisten verikoirain skalpeerausveitsille.«

Don Estevan katseli gambusinoa hämmästyneenä. Mitähän tällä oli mielessä?

»Minä en ole niin hullu kuin näytte uskovan, sennor. Laiva ei koskaan joudu vihollisen mielivallan alaiseksi niin kauvan kuin ruutia löytyy säiliössä. Kun kaikki toivo on lopussa, käskee katteini syyttämään luntun ja räjähdyttämään laivan ilmaan.«

»Mutta emmehän ole missään laivassa?»

»Sama se. Ruutia ei tule puuttumaan. Jos viimeisessä tuokiossa emme vielä ole keksineet uutta keinoa lähettääksemme sanansaattajaa Arispeen, ei mikään ole helpompaa kuin valmistaa ruutimiina uurteen rintavarustuksen alle ja vuoritasangon suulle. Kun alue kerran on saatu muokatuksi, ei ole muuta kun sinne viekoitella vihollinen. Se voipi tapahtua hyökkäyksen kautta, jonka ainoa tarkoitus olisi antaa heidän ahdistaa askel askeleelta ylöspäin uurrosta myöten, jonne vetäytyisimme takaisin. Kun apakit näin olisivat ehtineet ylös lakeudelle, räjähdyttäisimme heidät ilmaan itsemme kanssa. Meidän täytyy mihin hintaan hyvänsä saada kumppaliparkojemme kuoleman kamppauksen vaikutuksen häviämään.«

Tämä gambusinon kuvaama kuoleman mahdollisuus ja samalla vihollisen hautaamisen mahdollisuus juuri siinä hetkessä kuin tämä voittoa odotti, kohotti jälleen rohkeuden masentuneissa.

Nautittiin yhä enemmän siitä mielikuvituksesta, että naisten ja lasten henkiä ei kauvemmin annettaisi alttiiksi raakalaisille, ja että he, kun viimeinen hetki oli lyönyt, menisivät käsikkäin toiseen maailmaan, vuoteena kojote-rojen ruumiita.

Eteensä katsovana miehenä piti don Estevan parhaana, että tämä suosiollinen mieliala tulisi oitis käytetyksi heidän hyödykseen ja selitti, että asema ei suinkaan

vielä ollut toivoton, että vuoren varat eivät kenties olleet niinkään tyhjennetyt, kuin luultiin, sekä että jos mentäisiin yleiselle huutoajolle, varmaankin löytyisi riistaa ja siis voitettaisiin aikaa jatkamaan vastustusta.

Tämä metsästys määrättiin seuraavaksi päiväksi auringon noustua.

Varmuus, ettei heidän ollut pakko joutua kojoteerojen raivon esineiksi, oli jälleen tuottanut jonkunlaista iloisuutta piiritettyjen joukkoon. Totutaan ajatukseen, että on kuoltava, niinkuin totutaan mihin muuhun ajatukseen tahansa, ja kun ajatus kerran on vakaantunut, koettaa ihminen luopua sitä mielessään hautomasta.

Seuraavana aamuna päivän koittaessa lähdettiin matkaan, paitsi ne miehet, joiden tuli vartioida solaa, ja metsästys alkoi.

Niinkuin don Estevan oli ennustanut, ei se ollut turhaa. Tapettiin riistaa osaksi huonomakuistakin lajia, vieläpä susia ja kojootejakin, mutta ei saanutkaan enää olla herkuttelija.

Lähellä puolta päivää, kun don Estevan, molemmat Tresillianit, insinööri ja gambusino astuivat etunenässä, kuului äkkiä outo ääni metsässä ja nähtiin komea karnero rientävän ohitse suurimmalla nopeudella.

Mikä onni, jos olisi mahdollista tappaa se! Se oli epäilemättä viimeinen otus sitä parvea, jonka Pedro Vicente ja Henry Tresillian olivat kohdanneet piirityksen alussa ja joka päivä päivältä oli tullut yhä tärkeämmäksi ruuan lisäksi piiritetyille.

Kaikissa tapauksissa oli se oikein vallaton vasikka, nuori ja uljas oinas oivallisilla jäntereillä ja pitkillä, taaksepäin kaarevilla sarvilla. Se ei voinut päästä metsästäjien kynsistä, sillä se juoksi suoraa tietä harjanteen äärimmäistä reunaa kohden sille puolelle, joka oli poispäin indiaanein leiristä — niin sanoaksemme kohti avaruutta. Sinne keran tultuansa oli se varmaan saavutettavana kiertämällä.

Metsästäjillä, joita palava halu kiihoitti päästäkseen tämän saaliin herroiksi, ei ollut edes malttia odottaa. Puoli tusinaa laukauksia kajahti, mutta sattumatta karneroon, joka, kun oli ehtinyt vuoren jyrkänlelle, äkkiä seisahtui polvistetuin jaloin ja pää kyyristyneenä jyrkänlehteen yli.

Tuossa paikassa hypähti se ilmaan etujalat kaksin

kerroin ja katosi metsästäjien hämmästyneitten katseitten edestä.

Mikä hyppäys!

Varmaankin oli eläin epätoivossaan tietämättänsä heittäytynyt rotkoon ja makasi nyt tietenkin kallion juurella hengetönnä, musertuneena ja rikki revittyinä särkynein säärin ja värisevin lihoin.

Kummallisella uteliaisuuden tunteella ja pettyneellä toiveella lähestyivät metsästäjät vuoren reunaa.

Gambusino hyökkäsi etunenässä niin nopeasti kuin kintut kannattivat.

Omasta puolestaan näki hän tässä sattumassa ongelman, joka oli ratkaistava. Karneron levähtäminen rotkon äärimmäisellä reunalla antoi hänelle kaikenlaista ajatuksen aihetta. Ennenkuin eläin oli syössyt alas, oli se mietiskelty. Aivan varmaan oli se toiminut miettimällä. Epätoivoinen eläin voi säikähdyksen valtaamana heittäytyä rotkoon, mutta pysähtymättä, ottamatta aikaa miettiäkseen *mihin* se syöksyy. Mutta karnero oli epäillyt, huolimatta niistä luodeista, jotka vinkuivat sen korvissa, ja se oli tehnyt hyppäyksensä ikäänkuin laskettuansa korkeuden ja hyppäysmatkan.

Kun gambusino oli tullut vuoren reunalle, laskeutui hän vatsallensa ja tirkisteli alas. Metsästäjät seurasivat hänen esimerkkiänsä. Kallioilla, jotka pistivät ulos vuoren seinästä, ei näkynyt mitään. Tuolla alhaallakaan ei löytynyt mitään, ellei karnero mahdollisesti ollut pehkojen peitteessä. Mutta ei! Olisihan ainakin näkynyt veripilkkuja kivillä.

Pedro, joka antoi katseensa kiittää yli aavikon, ei voinut pidättää huudahdusta. Hän nousi yhdellä harppauksella pystyyn ja ojensi käsivartensa taivaan rantaa kohden. Kaikki seurasivat hänen liikettänsä ja näkivät karneron, joka pakeni etäällä, nopeana kuin nuoli.

Mitä tuo tiesi?

Oliko mahdollista, että eläin lihasta ja luusta voi harpata tuolla tavalla sellaisen putoamisen perästä, -- viiden sadan jalan hyppäyksen perästä.

Gambusinon kasvot säteilivät. Aate oli sukeltanut esille hänen aivoissansa, jotka alituisesti etsivät pelastuksen keinoja.

Mutta kun hän ajatteli, että uusi erehtyminen voisi

tulla parantumattomaksi pahaksi, antoi hän hämmästyneiden seuralaistensa poistua eli oikeammin oli näitä saattavinansa. Mutta niin pian kuin luuli voitavansa kääntyä takaisin muitten näkemättä, lähestyi hän reunaa, tutki suu-

Eläin hypähti ilmaan ja katosi metsästäjien hämmästyneitten katseitten edestä.

remmalla tarkkuudella vuoren seinää, mittasi kallion reunan sen koko korkeudelle ja laajuudelle, laskeutui alas ja tutki pienemmätkin epätasaiset kohdat, vieläpä rosotkin kallioissa. Tämän tarkan ja pitkällisen tutkiskelun perästä palasi hän majapaikkaan päin, ilo katseessaan ja mutisi:

»Kuulkaapas! Me emme ole ehkä niinkään auttamattomasti hukassa!«

Hän oli nyt päässyt selville karneron hyppäyksestä.

Kun hän saapui majapaikalle, oli jo yö alkanut ja hän hämmästyí suuresti, kun don Estevanin teltan ulkopuolella kuuli erittäin vilkkaan ajatusten vaihdon sisältä.

Gambusino astui sisään ja häntä kehoitettiin tavan mukaan ottamaan osaa neuvotteluun.

Silloin juuri Henry Tresillian puhui ja selitti, että tämä toimittomuus oli kuolemata kamalampi, erittäinkin kun johdatti mieleensä noita kahta kumppalia, jotka ennenkuin sortuivat, tappoivat viisitoista vastustajaa.

Pedro Vicenten tulo teki keskustelun raskaammaksi. Kaikki tiesivät, että hän oli sellaisien yrityksiens ankara vastustaja.

Hän asetti pyssynsä nurkkaan, asettui tavalliselle paikallensa, kuunteli tavallisella kunnioituksella don Estevanin selitystä ja virkkoi, kun häntä pyydettiin lausumaan ajatuksensa:

»Kaikki tuo on hyvää, sennores, mutta minä luulen tätä nykyä voivani tarjota jotain parempaa.«

»Selittäkää!« huudettiin. »Mitä uutta teillä on ilmoitettavana?«

Gambusino vastasi aivan yksinkertaisesti:

»*Ehkäpä pelastusta.*«

»Voitteko ehkä tehdä ihmeitä, sennor gambusino. Kuulkaa, lausukaa siis mitä on sydämmellä,« sanoi insinööri.

»Keino on niin yksinkertainen,« vastasi Pedro Vicente, »etten käsitä miten olemme voineet olla ajattele-matta tätä ennen. Koska nuo roistot kieltävät meitä lähettämästä sanansaattajaa Arispeen suuren portin kautta, niin täytyy hänen lähteä matkalle vuoren vastakkaiselta puolelta.«

Läsnäolijat luulivat, että Pedro Vicente houraili.

»Ystäväni,» sanoi don Estevan, »te ette muista, että sieltä on viidensadan jalan hyppäys.«

»Te ehdotatte, että meidän tulee tehdä samalla tavalla kuin karneron,« virkkoi monta ääntä yhtä haavaa.

»Aivan niin,« vastasi Pedro. »Tehdä samalla tavalla kuin karnero teki, se on ainoa keino.«

Ja hän lisäsi:

»Jos tahdotte tehdä minulle seuraa, sennores, huomisaamuna päivän valetessa, niin tahdon lähemmin selittää mitä olen tuuminut tehdä ja te saatte nähdä että jos minun ehdotukseni onkin täynnänsä vaikeuksia, on se kumminkin mahdollinen, jos meissä on vähääkään taitoa ja tarmoa. Muuten mielin sanoa, että itse tällä kertaa uskallan yrityksen. Kaikki minkä pyydän teiltä, herra insinööri, on viisisataa jalkaa köyttä, jos voitte sen minulle hankkia.«

Insinööri selitti, että hänellä ainakin oli neljäsataa. Puuttui siis vielä sata jalkaa, mutta mitenkä ne sitte hankittaisiin?

Ehdotettiin, että sidottaisiin toisiinsa muutamia suopunkia, mutta ei sekään pitkälle riittäisi. Joku tuumaili, että piti leikata liuskoiksi telttakangas ja punoa liuskat köysiksi. Ehkä sillä tavalla saataisiin mitä tarvis vaati? Kaikessa tapauksessa täytyi koettaa.

Sillä välin kuin jokainen näin esitti ajatuksensa, antoi gambusino merkin, että hänellä oli jotakin sanottavaa.

»Teette itsellenne turhaa vaivaa. Aineksia köyden punontaan ei puutu, emmekä tarvitse muuta kuin kumartua maahan poimiaksemme niitä.«

»Mitä sitte? Mistä aiotte valmistaa köysiä?« huusivat kaikki.

»Juuri näistä,« vastasi gambusino, potkaisten syrjään muutamia kuivia lehtiä, joitten päällä hän istui.

Ne olivat metskalin lehtiä, joitten kuituvista, niin kuin hampunkin, voi valmistaa mitä vahvinta köysitarvaa.

Tämä puu, joka jo oli antanut meksikolaisille monta ateriaa, voi siis sen lisäksi valmistaa heille mahdollisuuden tuottamaan pelastajia Arispesta. Ja vuorella löytyi niin monta puuta, ettei tarvinnut puutosta peljätä.

Jos kiivaasti käytiin työhön käsiksi, voitiin se saada valmiiksi seuraavan päivän ehtooseen, ja suostuttiin, että

sillä ajalla kuin leiripaikassa punottiin köysiä, piti don Estevanin ja hänen ystävänsä aamun valetessa seurata gambusinoa, joka pakopaikalla itsellään aikoi heille selittää miten aikoi paeta.

Varhain aamulla olivat kaikki työssä. Naiset poimivat metskalin lehtiä, jotka olivat varisseet muutamia päiviä sitte. Tuoreita ei sovi heti käyttää. Jokainen leiripaikkaan jäänyt sai osansa tässä kummallisessa köyden punonnassa ja muuten hitaammatkin tekivät työtä halulla ja ilolla, sillä toivo oli palannut ja samalla myöskin rohkeus.

Sillä välin kuin jokainen teki parastansa, tarkastivat don Estevan, molemman Tresillianin, insinöörin ja gambusinin kanssa sitä vuoren kuvetta, joka edellisenä päivänä oli vetänyt puoleensa Pedro Vicenten huomion karneron syöksähdyksen kautta.

Ei puuttunut jännitystä mielissä, kun sinne askeleet ohjattiin.

Nyt niinkuin edellisessäkin epäonnistuneessa yrityk- sessä nähtiin hengessä apuarmeija, eversti Requennesin lansieerirykmentti.

Gambusino oli puhunut totta. Hän selitti selvään karneron hyppäyksen ja osoitti, että jos seurattaisiin älykään eläimen esimerkkiä, laskeutuminen alas, jos kohta vallan vaikeakin, ei kumminkaan olisi mahdoton ihmisel- lekään. Ojentaen itseänsä jyrkänteen yli sellaisen ihmisen koko rohkeudella, joka toivoo ja jolla ei ole aikaa ajatella pyörtyvänsä, tarkastelivat don Estevan ja hänen seuralai- sensa vuoriseinän kaikki pienimmätkin erityiskohdat ja seurasivat Pedro Vicenten huomautuksia. Tämä toimitti näyttelemistänsä ihmeteltävällä selvyydellä niinkuin mies, joka on varma asiastaan.

Toisesta pisteestä toiseen, alkaen noin kolmenkym- menen jalan päässä yläreunasta, oli tämä vuoren seinä jono pieniä ja hyvin kapeita kallion särmiä, joitten pitäisi olla aivan näkymättömiä alangolta päin, mutta jättäisivät tarpeeksi tilaa ihmiselle pysyäkseen pystyssä niitten päällä. Köyden avulla pitäisi voida laskeutua alas toi- selta särmältä toiselle. Viimeiseltä särmältä, noin sata viisikymmentä jalkaa ylempänä maan pinnasta, laskeutui tuo paljas ja aivan sileä kallio hiukan viettämällä alas llanoon asti, ja tätä viettoa myöten oli kiihko-ajosta pel-

jästynyt karnero hyvin hyvästi voinut soluttautua, ehkäpä pyöriäkin.

Tämän viimeisen matkan palasen korkeus ansaitsi epäilemättä tulla huomioon otetuksi. Mutta solmunuoralla, joka oli hyvästi kiinnitetty ja jota viimeisellä kallion särmillä pitivät kiinni ne kaksi miestä, jotka olivat auttaneet häntä sinne pääsemään, piti yksinäisen, taitavan ja kylmäverisen miehen hyvästi voida suoriutua. Kokonaisuudessaan oli laskeutuminen tosin vaarallinen, — mutta joka ei mitään uskalla, ei se mitään voitakaan!

Don Estevan ja hänen seuralaisensa hämmästyivät nähdessään gambusinon erinomaisen älyn ottamaan ope-
tusta pakenevasta eläimestä.

Katseet hurmaantuneina ja taivaan rantaan uponneina ei siinä tuokiassa kukaan ajatellut tämän laskeutumisen vaikeuksia, laskeutumisen, jossa oli viisisataa jalkaa alaspäin mentävä ja joka oli tehtävä, ennenkuin voitiin lähteä marssimaan ulos aavikolle.

Hetken hurmauksessa olisi jokainen heistä tahtonut lähteä matkalle minuuttiakaan viipymättä, selvällä päivällä ja ajattelemattakaan indiaanein tutkivia silmäyksiä.

Katsellessa aavikon avaruutta pysähtyi Pedron silmä mustaan, liikkuvaan esineeseen, jota osoitti seuralaisilleen ja joka näytti yhä kasvavan suuruudessa sekä lähenevän vuorta.

Henry Tresillian tunsu ensi silmän luonnilla Krusaderin.

»Se se on,« hän huudahti. »Eikö todellakin näytä siltä, kuin se sellaisina hetkinä kuin tämä vielä kerran mielisi sanoa: Sinä tiedät, että jos minua tarvitset, niin olen täällä!«

Henry oli useammin kuin yhden kerran vaelluksilansa havainnut hevosensa samoilla tienoilla ja siitä tehnyt sen johtopäätöksen, että hänen Krusaderinsa tällä puolella varmaankin oli löytänyt rauhallisemman turvapaikan ja syöttömaan halunsa mukaisemman, sekä että se oli valinnut varsinaisen pääkortteerinsa näissä seuduissa.

Hämmästyttä hään siis näki sen jälleen, mutta tämä seikka herätti hänessä nopean päätöksen.

»Tällä kertaa,« sanoi hän, »on arvanheitto tarpeeton, sillä nyt minä lähdän matkalle. Nyt se koskee kaikkien etua.«

Nämä odottamattomat sanat tuottivat tuokion ajaksi hämmästystä.

»Te,« sanoi don Estevan, »miksi juuri te, nuori ystäväni, ennemmin kuin jokin muu, kuin Pedro Vicente, joka juuri äsken on vaatinut tämän kunnian itselleen.«

»Sinä, lapseni?« puhkesi sanoiksi Robert Tresillian.

»Juuri minä, sennor, juuri minä, isäni,« sanoi rohkea nuorukainen, »ja siitä vakavasta syystä, ettei kenelläkään ole niin suuria toiveita onnistua. Niin pian kuin kerran olen tullut tuonne alas, tulee minulle heti Krusader avukseni annettuani merkin, jonka se kyllä tuntee. Kuten tiedätte, ei yksikään apakien villeistä hevosista voi tavoittaa Krusaderia, ja koska arvelette, sennor, että täytyy olla kaksi, jotka lähetetään Arispeen, niin onhan asia selvä. Ne kaksi ovat yhdyttyt: Krusader ja minä! Ellei mitkään mahdit yhdy liittoon meitä vastaan, niin ei löydy ketään muita kuin me, jotka niin varmasti voivat ehtiä Arispeen.«

Liikutettuna tästä rohkeasta puheesta astui gambusino nuoren miehen luo ja puristi voimakkaasti hänen käsiänsä.

»Antakaa ainakin minun seurata teitä, Henry. Minä olen varma voivani viedä teidät suoraa tietä Arispeen, jota vastoin te . . .«

Henry Tresillian ei antanut hänelle aikaa jatkamiseen.

»Älkää olko levoton,« hän sanoi, »vaan antakaa minun toimia. Jos olisi pakko matkustaa jalkaisin, en uskaltaisi kilpailla kanssanne, vaan lähtisimme mieluummin yhdessä. Mutta te tiedätte, että Krusader ei anna kenenkään muun ratsastaa selässänsä kuin minun.«

»Vaun jos te ette tapaa sitä vuoren juurella?«

»Minun täytyy tavata se. Mutta jos minä vasten kaikkea arvelua en tapaisi sitä.« sanoi Henry Tresillian, »silloin, sennor Pedro, odotan minä teitä tuolla alhaalla ja silloin lähdemme matkalle yhdessä.«

Vavistus, ikäänkuin sähkön synnyttämä, virtasi läpi kaikkien.

Jokainen tunnusti itsekseen, että nuori mies oli oikeassa. Voisiko Krusaderia parempata toveria löytää, jos mieli rientää Arispea kohti?

Robert Tresillian, joka tunsu itsensä ylpeäksi pojas-

taan, sulki hänet syliinsä. Mitä don Estevaniin tulee, niin myönsi tämä, että nuori mies oli oikeassa, mutta ajatteli tytärtänsä Gertrudesta, jonka mieli joutuisi kauheasti kuu- huksiin sellaisesta uutisesta.

Ainoastaan insinööri teki äänettömiä väitteitä mie- lessään. Hän mietti itsekseen, että oli ainoastaan kaitsel- muksen sallimus, jollei niin vaikeassa yrityksessä köysi katkeaisi, hankautuisi poikki tai leikkautuisi melkein vält- tämättömästä hankautumisesta jotakin kallion särmää vas- taan. Mutta oliko hänellä edes oikeutta esittää epäilyk- siänsä, kun hänellä ei ollut parempaakaan ehdotusta?

Suostuttiin, että lähtö tapahtuisi jo samana yönä ja niin palattiin majapaikalle.

Pieni joukkue oli tuskin ehtinyt sinne, ennenkuin eräs kullankaivaja tuli juosten hengästyneenä.

Hän kertoi, että kun hänen ja muutaman hänen to- verinsa piti muuttaa erästä kivilohkareta, joka makasi käytävän tiellä, mitä heidän oli käsketty tasoittamaan vuoritasangon toisessa päässä, hän hämmästyksensä oli nähnyt tämän lohkareen äkkiä vajoovan maan sisään ja katoovan kauhealla pauhinalla — ikäänkuin kokonai- sena jonona pamahduksia, jotka uudelleen kaikuivat sy- vyydestä.

Alussa oli hän miltei peljästynyt, mutta kohta jälleen rohkaissut mieltänsä ja paljastanut aukon suun kumppa- linsa ja muutamien kullankaivajien avulla, jotka oli sinne kutsunut.

He olivat sillä tavalla löytäneet suun maanalaiseen kaivoon, joka taisi olla hyvinkin syvä siitä ajasta päättäen, minkä sinne heitettyt kivet tarvitsivat ehtiäksensä pohjaan.

Kumppalinsa, jotka olivat jääneet tämän ammottavan aukon suulle, olivat lähettäneet hänet insinöörin luokse ilmoittamaan löytöä.

Luola ei ole mitään tavatonta vuorissa. Mutta siinä mielen tilassa, jossa meksikolaiset nyt olivat, kasvoivat pienimmätkin vähäpätöiset seikat niin suuriksi tapahtu- miksi. Kaikissa tapauksissa piti tarkastettaman, miten asianlaita oli.

Insinööri oli vilkkaalla uteliaisuudella kuunnellut työmiehensä kertomusta. Hän kokosi heti kaikki taita- vimmat miehensä kullankaivajajoukkueessaan käskien hei- dän tuomaan mukanaan kaikkea mitä tarvittiin laskeu-

tuessa alas kaivosaukkoon: köysiä, ketjuja, koria, lyhtyjä, sähkövalaistuskoneita y. m., joita oli saatu hinatuksi ylös lakeudelle, kun kojoteerot ilmestyivät, ja läksi väkinensä oitis löytöpaikalle, missä heti pani toimeen kaikki temput, jotka olivat tarpeen laskeutuessa alas aukkoon.

Muutamien metrien päähän aukon suusta antoi hän ajaa maahan paalun, jonka ympärille kääritytti kaiken mitä löytyi kaabeleja ja ketjuja. Kaabelin päähän antoi hän lujasti kiinnittää korin, johon mahtui, paitsi häntä, neljä henkeä, sekä astui itse siihen työnjohtajan ja kolmen työmiehen kanssa, jotka toivat mukanaan kaivoskuokkia ja rautakankia.

Lamput sytytettiin ja laskeuduttiin varovasti, ilman kiirettä ja mitään vastusta kohtaamatta.

»Kaivo« oli syvä. Jokaiselta viidenkymmenen jalan matkalta merkitsi insinööri nähtävällä tyytyväisyydellä syvyyden. Hetken kuluttua tavoitti kori pohjan.

Insinööri ja hänen toverinsa olivat nyt jonkunlaisessa hyvin avarassa holvissa, muodoltansa pitkulaisessa, mutta kaikilta puolin lujien kallioseiniä ympäröimänä. Ei mitään aukkoa! Ainakin luuli insinööri niin ensimmäisen tarkastuksensa perästä.

Hän antoi kumminkin käskyn tarkastaa seinä rautakangilla ja teki itse samoin kaivoskuokkansa hamara-puolella.

Äkkiä säpsähti hän. Hänestä tuntui ikäänkuin rauta, tärähtäessään kalliota vastaan, antoi selvemman äänen. Olikohan tuo erehdystä. Insinööri käski olemaan hiljaa. Kaikki rautakanget lakkasivat jymähtelemästä seinä vastaan. Insinööri yksin kalkutteli kaivoskuokallaan kalliota ja jokainen havaitsi todellakin, että lyönti kumahti pitkälisellä soinnulla. Koetta uudistettiin kolme kertaa perätysten samalla seurauksella. Ei voitu enää epäillä — on-telo arvattiin löytyvän tämän seinän takana.

Kalliota jyskytettiin kangilla, ensin hiljaa, sen perästä kestäväällä sitkeydellä ja siinä määrin kuin sitä koverrettiin, tuli ääni yhä selemmäksi.

Työtä tehdessänsä insinööri mietiskeli. Hänen aivoissansa kiehui. Ajatelkaas, jos se mitä hän aavisti, toteutuisi!

Äkkiä hänen paljansa ei enää tavannutkaan seinää esteenä, vaan upposi aukkoon ja vajosi sinne. Ainoastaan

vaivalla hän veti sen takaisin. Ja asettaessaan kaivoslyhtynsä lähemmäksi, näki hän että kallio oli lävistetty.

Aukon laajentamisessa ei ollut mitään vaikeutta. Jokainen kävi työhön kiinni. Siinä määrässä kuin läpi tuli laajemmaksi, olivat he tuntevinaan raittiin ilman läheisyydessään ja vihdoinkin oli reikä niin suuri, että ihminen voi mahtua läpi.

Insinööri astui ensiksi sen sisään ja muut seurasivat perässä.

Onteloa ulottui vaakasuoraan kallioseinän läpi. Ei ollut edessä mikään unelma — raitis ilma virtasi sisällä. He tunsivat sen hikisillä kasvoillansa ja insinööri, joka kulki etunenässä, luuli vielä näkevänsä valon kajastuksenkin.

Näköala tuli vähitellen laajemmaksi, kohta näkyi leveämpi aukko kalliossa, ja kun insinööri oli ehtinyt siihen, ei hän voinut pidättää riemuhuutoa nähdessään aavikon koko rajoittamattomassa avaruudessaan.

Seitsemästoista luku.

Taivaan ja maan välillä.

Gambusinon tuuma oli kummallisella tavalla tehty yksinkertaisemmaksi. Kaivon ja ontelon löytö oli tasanut kaiken.

Varsinainen laskeutuminen llanolle, joka nyt oli vähentynyt korkeintaan sataan viiteenkymmeneen jalkaan, ei nyt tosi teossa enää ollut vaarallinen. Nythän ei mitään ollut pelättävää Henryn suhteen, ellei apakien huomio miten kuten ulottuisi sille puolen vuorta.

Kun nyt seuraava yö oli sellainen toivottu yö, joka ei ollut liian pimeä eikä kokonansa selkeä, oli se todellakin edullinen pakoyritykselle. Insinööri, don Estevan, Robert Tresillian, hänen poikansa Henry, gambusino ja muutamia valituita kullankaivajia läksivät aukolle, laskeu-

tuivat kaivon pohjaan ja kulkivat ontelon äärimäiseen päähän, jossa vapaa ilma tuli vastaan.

Vaikka kaikki meni mielen mukaan, oli mielen liikutus suuri.

Gambusino etsi hämärässä Henry Tresillianin käsiä ja puristi niitä niin voimakkaasti kuin jaksoi.

»Sennor,« sanoi hän, »vielä on aikaa, antakaa minun lähteä, yö on suotuista ja jos teidän hevosenne ei vastakaan minun huutooni, on minulla kumminkin niin monta tuntia yötä edessäni, että päivän tultua jo olen kaukana kojoteerojen näkyvistä.«

»Tuhannet kiitokset, sennor Vicente,« vastasi nuorukainen, »mutta ei kukaan muu kuin minä itse voi varmasti tavoittaa oivaa Krusaderiani tuolla alhaalla. Se ei vastaa kenellekään muille kuin minulle ja kun päivä leviää aavikon yli, olen minä hevoseni avulla ehtinyt paljoa kauvemaksi matkalla Arispeen kuin jalkamies, jos kohta se mies olisikin te itse.«

Gambusino huomasi nyt, että oli turha vaiva inttää vastaan.

Eron hetki oli tullut. Henry heittäytyi isänsä syliin ja sen perästä don Estevanin.

Hän ei tahtonut lausua Gertrudeen nimeä. Tällä ratkaisevalla hetkellä ei mikään saanut masentaa hänen rohkeuttaan. Eikö kaikkien pelastus riippunut hänen kylmäverisyydestään ja kestäväisyydestään?

Sitten kun hyvästi oli tullut alas, ilmoittaisi hän varovaisella vihellyksellä niille, jotka seisivat ontelon aukolla, että kaikki oli selvää, sekä että hänellä oli aavikon manner jalkainsa alla; *kaksi* vihellystä sitä vastoin tietäisi, että hän oli vaarassa sekä että heidän viipymättä piti hinata hänet ylös.

Laskeutuminen alkoi. Suurimmalla varovaisuudella antoivat miehet köyden solua; liian hitaasti kiihkeän nuoren miehen mielestä, liian nopeasti heidän, jotka tunsivat, että hän lähti ulos tuntemattomaan seutuun ja että jokaisen köyden lasku lähenti häntä vaaraan, ehkäpä kuolemaan.

Vihdoinkin koski Henry Tresillianin jalat manteeeseen.

Hänen ensimmäinen ajatuksensa oli kuunnella. Sen

tähditetyn taivaan alla, joka levisi tämän osan yli Sonoran aavikkoa, oli hiljaisuus juhlallinen.

Henry Tresillian antoi kuulua vihellyksen, joka osoitti, että laskeutuminen oli lopussa, ja lähti sitte liikkeelle suoraan tietä sitä kohden, jossa oli nähnyt Krusaderin.

Nyt oli hänellä tarpeen saada käsiinsä hevonen, antaa tuon älykkään eläimen tietää, että hän oli läheisyydessä ja etsi sitä yksinäisyydessään.

Kun hän kerran oli päässyt sen selkään, tekisi hän kierroksen välttääkseen indiaanein leiriä ja katoaisi salaman tavoin Arispeen päin.

Henryn näin poistuessa selitti insinööri, että hän, jos niin tarvittiin, voisi valaista tasangon, jossa Henry vaelsi, kokonaisen peninkulman laajuudelta.

Gambusino pani äkkiä kätensä hänen käsivarrelleensa.

»Varokaa kaiken mokomin sitä. Tuo odottamaton valo voisi pikemmin ilmaista kuin auttaa häntä nykyhetkenä. Älkäämme tehkö mitään, joka voisi herättää apakien valppautta, ennenkuin Henry on niin kaukana, etteivät nämä häntä voisi tavoittaa.«

Kaikki nämä rohkeat miehet pidättivät hengitystään voidakseen paremmin kuunnella, mutta ei mitään ääntä tavoittanut heidän korvansa.

»Sennores,« sanoi gambusino, »tämä hiljaisuus todistaa, ettei don Henry tällä hetkellä ole missään vaarassa.«

Vihellys, vieno kuin hengähdys, mutta Henryn omittuisella tavalla värähdytelty, tapasi juuri siinä tuokiassa heidän korviensa.

»Joko erehdyn suuresti,« sanoi Pedro, »tahi on nuori mies antanut merkin Krusaderille.«

Llanolla ohjasi Henry Tresillian askeleensa länteen. Pohjantähti oli hänen oppaansa.

Ehdittyään noin neljänsadan metrin päähän, oli nuori englantilainen ajatellut, että oli aika tiedon antoon Krusaderille, niinkuin tapansa ennenkin oli ollut.

Jos hevonen hänen merkkiinsä ei vastaisi, oli suosituttu, että Henry Tresillian kolmen turhan koetuksen perästä palaisi takaisin, tarttuisi solmuilla varustettuun nuoraan ja pääsisi ylös vuoren onkaloon niitten avulla, jotka häntä odottivat.

Mikä onni! Ensimmäisen merkin perästä kuului

Henry näyttäytyi äkkiä isälle ja ystäville ikäänkuin tulen leimauksessa.

hänen korviinsa nopeasti juoksevan hevosen kavioiden kopse.

Krusader oli kuullut ja tuntenut vihellyksen, sitä ei voinut epäillä.

Ei niin varovasti kuin ensi kerralla antoi Henry Tresillian kuulua uuden vihellyksen ja muutamien sekuntien perästä tunsu hän Krusaderin läähättävän hengityksen kasvojansa vastaan.

Riemuun remahtaen tavattuansa jälleen herransa pani jalo eläin päänsä hänen olkapäällensä ja nuori mies, joka tuokioksi unhotti, että aika on kallis, tarttui eläimen päähän molemmin käsin ja suuteli sitä.

Kumpaisetkin tunsivat toisensa. Hevonen ja ratsastaja, molemmat varmoja toisistansa, olivat valmiit. Henry pisti Krusaderin suuhun suitset, jotka Pedro, varovasti kyllä, ynnä viltin oli antanut Henryn mukaan, kun tämä oli alkamassa laskeutumista. Yhdellä hyppäyksellä oli hän jalon eläimensä selässä, joka lensi kuin nuoli eteenpäin. Kyyristyneenä Krusaderin kaulan ylitse tunsu Henry riemastuksella, miten se häntä kiidätteli hurjassa vauhdissa. Hänen paisunut rintansa hengitti ilmaa keuhkojen täydeltä.

Hänen isänsä ja ystävänsä, jotka ojensivat ruumistansa ontelon reunan ylitse, kuuntelivat alituisen ja kyselivät aavikon vienoimpiakin ääniä, vieläpä sittenkin kun gambusino oli luopunut epäilemästä seikkailun menestystä.

»Teidän poikanne on jo hevosen selässä, sennor,« sanoi hän Robert Tresillianille. »Sen minä voisin vanna. Kuulkaa, Krusader hirnui ja sen hirnuminen oli iloinen. Se on merkki siitä, että se on jälleen löytänyt herransa.«

Robert Tresillian, joka oli liian liikutettu käsittääkseenä tätä, koetteli vielä, vaikka turhaan, katseillansa tunkea läpi sen pilkko pimeään, joka leveni llanon yli.

Tässä tuokiossa kuiskasi gambusino pari sanaa insinöörille.

Jä niin äkkiä kuin ruutiräjähdys, valaisi sähkövalovirta parin sekunnin ajan kokonaisen kolmikulman tasankoa.

Sopivampaa hetkeä ei olisi voinut valita.

Henry näyttäytyi äkkiä isälle ja ystäville ikäänkuin

tulen leimauksessa. Krusaderin selässä lensi hän matkalla Arispeen.

Se valon säde, joka oli heitetty aavikon yli, kesti, niinkuin olemme sanoneet, ainoastaan pari sekuntia. Sen perästä oli kaikki taas pimeyden peitossa.

Jos indiaanit olisivatkin huomanneet jotain, niin ei heillä olisi ollut aikaa ottamaan selvää siitä, kun valo heidän mielestään ei voinut olla muuta kuin selittämätön luonnon ilmiö. Ja niinkuin muuten tiedämme, oli sähkövalo ohjattukin vuoren siltä puolelta, joka ei ollut heidän leiriinsä päin.

Mutta tämä säde oli ollut kylläksi rauhoittamaan ratsastajan isää ja ystäviä.

»Pelastunut! Henry on pelastunut!« sanoi gambusino. Tällä kertaa on hänellä kaikki valtit kädessään ja siispä meilläkin.

Sinä yönä ei nukkuttu vuorella. Jokainen piiritetyistä rupesi tekemään kaikenmoisia arveluita.

Oli puolinainen varmuus vaan, pelastuisiko Henry Tresillian. Varmuus ei vielä ollut täydellinen.

Hän oli tosin lähtenyt -- saapuisiko myös yhtä onnellisesti Arispeen?

Näitä kysymyksiä tehtiin vuorella sellaisella sitkeydellä näkemään kaiken synkkänä, joka on omuituista epätoivon partaalla oleville ihmisille.

Vankeuden tai pelastuksen mahdollisuudesta keskusteltiin myös päälliköiden kesken.

Don Estevan tuli vasten tahtoansa hämilleen Gert-rudeen kyynelistä. Henryn lähtö oli kokonaan tehnyt lopun tytön rohkeudesta.

Robert Tresillian koetteli suurella vaivalla näyttää levolliselta, mutta oli hirveimmän tuskan vallassa, vaikka ulkomuodoltaan näyttikin niin kylmältä.

Gambusino oli ainoa, joka piti selvän ihmisjärjen puolta.

»Sennores,« sanoi hän, »meillä on täysi syy toivoa enemmän kuin koskaan ennen. Don Henry rientää Arispea kohden, hän ei tapaa tiellänsä niitä villejä, jotka ovat ohjanneet matkansa Horcasitaalle. Siis ei hänellä ole mitään pelkäämistä ihmisistä. Pelkäisikö nälkää tai janoa? Eikö hänellä ole ruokaa ja vettä viideksi päiväksi? Kuulkaa! Kun hän tulee Arispeen, tapaa hän siellä eversti

Requennesin. Seitsemän päivän perästä on eversti oleva täällä rykmenttinsä kanssa. On siis vaan kahdentoista päivän kärsivällisyys tarpeen. Ja sitte,« lisäsi hän asettaen sanansa enemmän Robert Tresillianille, »emme ole kuulleet vähintäkään ääntä, joka voisi tehdä meidät levottomiksi, ja niinkuin tiedätte, eivät kojoteerot koskaan vangitse ulvomatta kauheata ulvontaansa. Minä vakuutan, että kaikki hyvät enteet ovat meidän puolellamme.«

»Te uskotte siis, että Henry on pelastunut,« mutisi Gertrudes.

»Sennorita,« vastasi gambusino, »minä en ainoastaan sitä usko, minä voisin sen vanhoa.«

Ihmisiltä, joita kohtalo on koetellut, ei koskaan puutu vastaväitteitä. Jos Henry pääsisikin tuoreena ja terveenä Arispeen, kuka voisi vastata hänen lähetyksensä menestymisestä?

Voisihan eversti Requennes olla Arispesta poikessa. Niin, kuka voi niin varmaan tietää, eikö hän, saatuaan vihiä indiaanein tuumista Horcasitasta vastaan, juuri nyt ollut retkellä ehkäistäkseen näiden aikeita?

»Ja jos niinkin olisi,« intti gambusino, joka ei koskaan jäänyt vastauksen velkaan, »ei kaupunkia jätetä niinkään ilman varustusväkeä, kun se sijaitsee aavikon rajalla. Minä tiedän hyvin hyvästi, että Arispessa meidän lähtiessämme puhuttiin Yakvis-indiaanein kapinasta Gayamassa. Mitäs sitte? Jos kohta eversti Requennes on alkanutkin sotaretken heitä vastaan, niin onhan meillä Arispen asukkaat ja *peonit**) ympäristössä olevissa hasiendossa.***) Enkö ole itse omilla korvillani kuullut sanottavan, että don Romero, sennora Villannevan veli, voi asettaa kolmesataa peonia ja puolustaa itseään hasiendasaan indiaanein mahdollisia hyökkäyksiä vastaan?«

»Aivan oikein, sennor Vicente, mutta peonit eivät ole sotamiehiä.«

»Mitä te sillä tarkoitatte?« vastasi gambusino. »Hyvä, otaksukaamme pahinta, ja se olisi teidän kannaltanne katsoen, että eversti ja hänen zacatecaslansieerinsa olisivat poissa. Omasta puolestani minä pidän epäilemättömänä, että don Romero peoniensa etunenässä rientää ulos aavikolle ja juuri silloin voimme mekin suorittaa jonkun teh-

*) karjanpaimenet; **) maatila.

tävän kun meitä auttaa oivalliset ratsumiehet, jotka ovat vähintään yhtä hyvissä aseissa kuin apakitkin. Kun se hetki on tullut, minä vannon, saatte nähdä etten kieltäydy astumasta alas koettaakseni hävittää niin monta roistoa, kuin ruuti ja luodit vaan voivat yllättää.»

Oli mahdotonta, ettei sellainen luottamus olisi rauhoittanut, erittäinkin kun se mies, joka sitä osoitti, tähän saakka oli näyttänyt niin paljon viisautta ja älyä.

Mutta siinä määrässä kuin aika kului, kadotti Pedro Vicenten rohkaisu vähitellen arvoaan. Toivottomuus palasi ja kietoi pauloihinsa ihmiset, joissa nälkä alkoi vähentää, ellei juuri rohkeutta, niin ainakin sitkeyttä ja siveelistä voimaa.

Kahdeksastoista luku.

Eversti Requennes.

Aivan niinkuin gambusino oli olettanut, oli retkikunta yleisenä puheenaineena Arispessa, missä jo ruvettiin epäilyksiä lausumaan, kun ei mitään uutisia ollut siitä saapunut.

Matkueen lähtö don Estevanin ja hänen kumppalinsa Robert Tresillianin johdannon alla oli herättänyt paljon myötätuntoisuutta, vieläpä levottomuuttakin. Mutta kun Pedro Vicente oli mukana ja apuna, — mies, jonka horjumaton rohkeus ja syvät tiedot erä-aavikosta olivat kuuliksi tulleet koko maakunnassa, — olivat suurimmatkin epäilijät rauhoittuneet.

Vihdoin rupesi tämä uutisen puute tuntumaan epäilyttävältä.

Don Estevan oli varmuudella luvannut lähettää sanna-saattajan niin pian kuin oli ehtinyt sille aarniolle, jonka olemassa olon gambusino yksin tunsi.

Uutisia oli odotettu kokonainen kuukausi, mutta niitä

ei ollut saapunut. Kuolon hiljaisuus vallitsi kullankaivajien kohtalossa.

Kuriirit ja ratsumiehet, joita eversti Requennes oli lähettänyt kolmen, neljän päivämatkan päähän Arispesta, mutta joille ei voitu jättää tietoja don Estevanin retkikunnan tuntemattomasta tarkoituksesta, olivat toinen toisensa perästä tulleet takaisin ei ainoastaan ilman uutisia — he eivät olleet edes saaneet vähintäkään vihiä siitä suunnasta, jolle kullankaivajat olivat lähteneet.

Lansieerien eversti tiesi, että indiaanilaisia ryövärijoukkoja oli liikkeellä Sonorassa. Hänen vakoilijansa olivat lähettäneet tietojakin, että muutamia uudisasuntoja Horcasitas-virran seuduilla, muiden joukossa suuri kylä Nakomori, oli hävitetty tai hävityksellä uhattu. Mutta hän tiesi myös, ettei saisi vaaranalaiseksi jättää päällikkyytensä alaiseksi uskottuja sotajoukkoja suojellakseen yksityisiä, seikkailijoitten toimeenpanemia yrityksiä, seikkailijoitten, jotka omaksi edukseen suuremmalla rohkeudella kuin viisaudella olivat uskaltaneet lähteä aivan indiaaniheimojen sydänmaihin saakka.

Don Estevanin kokemus oli hänelle tunnettu ja gambusinon älyn terävyys oli kauvan rauhoittanut häntä retkikunnan kohtalosta.

Mutta kun hänellä ainoastaan oli arveluita, ei uskaltanut omalla edesvastuullaan antaa komentoonsa uskotuille joukoille käskyä lähtemään marssille ilman tiettyä tarkoitusta äärettömän suureen aavikkoon.

Tämän selitti hän eräänä aamuna don Juliano Rome-rolle, eräälle rikkaalle maatilanomistajalle Arispen läheisyydestä, donna Villannevan omalle veljelle, joka levottomana siitä, ettei saanut mitään tietoja, oli tullut saamaan niitä varustusväen päälliköltä Arispeassa.

»Ah! Teko don Juliano!« huudahti eversti Requennes, kun hänen adjutanttinsa ilmoitti ja kuljetti huoneeseen rikkaan maatilan omistajan. »Vaikka teitä harvoin näkee Arispeassa, sennor, en uskalla sanoa mikä onnen tähti on teidät tänne saattanut, sillä aavistan syyn teidän käyntinne.«

»Te olette arvanneet oikein, eversti,« sanoi don Juliano, »ja minä en salaa, että ajatus lankoni kohtalosta on tehnyt minut suuressa määrin levottomaksi. Joku onnettomuus on varmaankin tapahtunut. Minä itse en siinä

suhteessa epäile ensinkään ja joka päivä, joka kuluu, lisää minun tuskiani. Sanon teille kunniasanallani, että sinä päivänä, joka nyt on, ennemmin tahtoisin kuulla jonkun pulmallisen asian, josta ainakin voitaisiin selviytyä, kuin olla ainoastaan arvelujen varassa. Ja te itse, tiedättekö jotain? Puhukaa, minä pyydän teitä hartaasti!»

»Minä en tiedä enempää kuin tekään,« vastasi eversti Requennes. »ja tänään alan minä olla toivoton. Jonkun aikaa olen jo ajatuksissani luetellut kaikkia niitä esteitä, jotka olisivat voineet kohdata Estevania ja hänen miehiänsä matkalla. Minä olen sanonut itselleni, että nälkä, jano, ehkäpä sairaus ovat voineet viivytellä heidän retkikuntaansa ja pakoittanut sitä poikkeamalla suunnaltansa etsimään vettä ja ruokavaroja. Mutta sellaisia vastuksia voitetaan sillä tarmolla ja erä-aavikon perinpohjaisella tuntemisella, jonka Pedro Vicente omaa. Te olette mies, don Juliano! Suokaa minulle lupa sanoa, että pelkään jotain, joka on vielä pahempaa kuin kaikki tämä.«

»Mitä sitte?«

»Indiaaneja!«

»Indiaaneja!« vastasi don Juliano. »Niitä voipi tosin kohdata parvittain Sonorassa, mutta ei ole syytä pelätä, että he uskaltaisivat hyökätä lukuisan ja hyvillä aseilla varustetun matkueen kimppuun.«

»Siinä te erehdytte, ystäväni. Suuri kiihko vallitsee apakilaisheimojen kesken katteini Gil Perezin älyttömän ja julman väkivallan perästä ja indiaanit tulevat nyt suurilla sotajoukoilla, joilla ei ole muuta tarkoitusta kuin kosto. Minä en väitä, että don Estevan väkineen on langennut näiden käsiin, mutta minä epäilen suoraan sanoen, että heitä piiritetään ja he ovat antautuneet tai tulevat antautumaan.«

»Ajatteletteko todellakin, mitä sanotte, eversti?« kysyi don Juliano levottomampana kuin koskaan. »Minun sisareni, minun sisarentyttäreni noitten armottomien roistojen vallassa.«

»Ehkäpä ei kaikki vielä ole kadotettua,« vastasi eversti Requennes. »Minä tunnen Villannevan ja tiedän, että hän, jos hänen kimppuunsa äkkiaarvaamatta hyökätäänkin, ymmärtää puolustaa itseänsä. Jos kaikki vaan olisi minun vallassani, olisin jo monta päivää sitte lähtenyt joukkoineni erämaahan. Mutta minä ainoastaan ky-

syn, onko minulla oikeutta paljastaa Arispea ja käyttää hallituksen sotajoukkoja viedäkseeni apua pitkän matkan päähän yksityisten eduksi edes tietämättä ovatko ja missä nämä edut ovat vaarassa?»

»Don Estevanin yrityksellä,« väitti don Juliano vastaan, »on hyvin suuri merkitys ja se voipi tuottaa koko maalle suurta onnea. Eversti, te ette tarvitse jättää Arispea ilman puolustusta. Minun peonini, aseilla varustettuina ja ratsain, asetan teidän käytettäväksenne. Kaikki valmistukset ovat jo toimitetut ja voivat he jo olla täällä tänään.«

»Kun annetaan lähtökäskey sotajoukolle, niin täytyy tietää *mihin* heitä käsketään,« vastasi eversti. »Ja juuri sitä minä en tiedä. Te muistanette, että don Estevan itseskin, kun hän läksi matkalle, ei läheskään tuntenut sen paikan todellista asemaa, jonne gambusino aikoi häntä johdattaa. Ei ollut tällekään helppoa antaa hänelle aivan tarkkoja tietoja; Sonoran kartta on vielä piirustamatta. Sonora on miltei ääretön ja minä en ole saanut mitään tietää vakoilijoitteni kautta. Omasta puolestani en epäile, että don Estevan ja hänen väkensä ovat indiaanein piirittämiä. Mutta missä? Sanokaa se, sennor, ja minä annan heti paikalla käskyn satuloimaan hevoset, vaikken ensinkään tiedä, hyväksyisikö hallitus toimenpidettäni erittäinkin siinä tapauksessa, että se ei onnistuisi.«

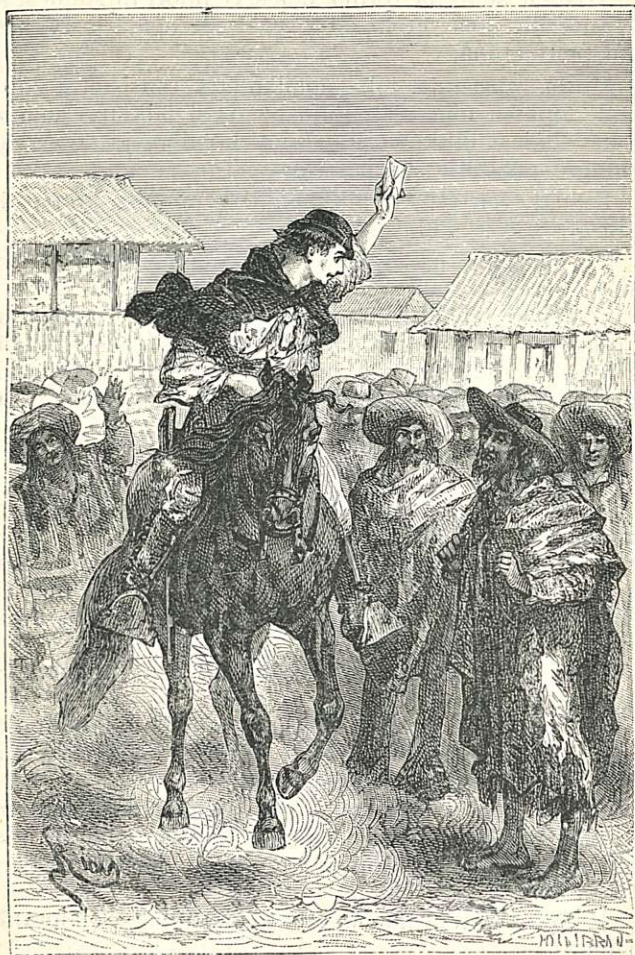
Don Juliano jäi muutamiksi hetkiksi ääneti ja nousi sen perästä päättävällä ryhdillä.

»Eversti,« sanoi hän, »minä ymmärrän teidän epäilyksenne. Te olette vastuunalainen hallitukselle niistä sotajoukoista, jotka ovat teidän komentonne alaisia. Mutta minua eivät kauvemmin enää mitkään epäilykset voi pidättää ja aamulla kun aurinko nousee, lähden minä liikkeelle väkineni, joka on hyvästi aseilla varustettua ja ratsain. Kaikkea muuta kärsin mieluummin kuin tätä epävarmuutta, joka minua vaivaa.«

»Te olette oikeassa, don Juliano,« sanoi eversti. »Ja jos minä itse en voikaan heittää koko rykmenttiäni tähän seikkailuun, niin on minun oikeuteni vieläpä velvollisuutenikin lähettää pari, kolme eskatroomaa. Cecilio,« lisäsi hän kääntyen ordonnanssiupseerinsa puoleen, »tehkää hyvin ja sanokaa majori Garcialle, että minun nyt heti pitää puhutella häntä.«

Nuori upseeri meni, mutta tuli melkein tuokiassa takaisin.

Nyt juuri kuului eversti Requennesin asuntoon asti tavaton melu torilta.

Nuori ratsastaja jaksoi ainoastaan ottaa esille kirjeen ja näyttää sen everstille.

»Huomatkaa,« sanoi nuori upseeri, »te odotitte sanansaattajaa, herra eversti, ja minä luulen, että tuolla ulkona on sanansaattaja, jota väkijoukko tuopi tänne.«

Eversti ja don Juliano syöksyivät ikkunaan.

Arispen suurella torilla lähestyi nuori ratsumies, kalpea, raukeilla kasvopiiirteillä, vaatteet epäjärjestyksessä, tomun peittämänä.

Mutta ratsastaja, joka epäilemättä tunsii, että voimat olisivat lopussa niin pian kuin asettaisi jalkansa maahan, teki kädellensä liikkeen sitä taloa kohden, jossa Arispen kaupungin päällikkö asui.

Tehdäkseen tämän liikkeen selvemmäksi kohotti hän päätänsä.

Eversti tunsii hänet ja puristi kuumeentapaisesti don Julianon kättä.

»Taivaan tähden!« huudahti hän. »Ellen näe väärin, niin ratsastaja ei ole kukaan muu kuin nuori Tresillian!«

Se oli todellakin hän, jonka viiden päivän ja viideen yön hurjan ratsastuksen perästä oli onnistunut päästä Arispeen.

Nuoren miehen voimat olivat lopussa.

Neljäkolmatta tuntia sitte oli hänen vesileilinsä tyhjentynt ja hänen ruokavaransa loppuneet eikä hän sen koommin ollut syönyt eikä juonut.

Kun hän havaitsi everstin, ei hän jaksanut muuta kuin ottaa esille kirjeen, jonka Estevan de Villanneva oli hänelle uskonut ja näyttää sen liikkeellä, joka ilmaisi enemmän kuin kaikki sanat.

Eversti, itse yhtä liikutettuna kuin don Juliano, avasi sylinsä häntä vastaan.

Mitä uutisia toi Henry mukanaan? Oliko matkue suotuisimmassa hyvinvoimisessa? Taikka oliko *hän* ainoa elossa oleva täydellisen tappion perästä?

Henry, jota väkijoukko yhä edelleenkin ympäröi, ehti talolle, hyppäsi alas hevoseensa selästä ja heitti rahustimet lansieerin käsiin, jonka eversti oli lähettänyt häntä vastaan.

»Voinko luottaa siihen, että hoidatte jaloa eläintäni?« sanoi hän.

»Niinkuin itseenne, sennor,« vastasi sotamies. »Hevonen aina ennen ratsastajaa, se on niinkuin olla pitää.«

Henry pisti lansielerin kouraan jotain, joka piti olla hänelle lisäkehoitukseksi ja astui taloon.

Eversti ja don Juliano riensivät häntä vastaan.

»Te tuotte mukanne epäilemättä huonoja uutisia,« kysyi maatilanomistaja.

»Ne ovat kaukana hyvistä,« vastasi Henry. »Mutta te saatte paremman selon asiasta, kun herra eversti lukee tämän don Estevanin kirjeen.«

Eversti otti kirjeen, avasi sen nopeasti ja luki ääneen:

»Rakas veli!

Jos Jumala sallii, että sinä kerran saat lukea näitä riviä, niin on hän meille ollut armollinen. Me olemme mitä tukalimmassa asemassa, joka päivä päivältä tulee yhä huonommaksi: kaikkein julmimman apakilaisheimon, kojo-teerojen piirittäminä keskellä erämaata. Rohkea nuori mies, joka jättää sinulle tämän kirjeen, on kertova kaikki yksityiskohdat asemassamme, joka luonnollisesti vielä on pahentunut sillä aikaa, mikä on kulunut hänen lähtönsä perästä. Minä sanon ainoastaan, että henkemme riippuu yksistään sinusta ja ettei meille, ellet apuun lähde, mitään muuta jää jällelle kuin kuolema.

Estevan.«

»Kaiken kautta, joka on minulle rakkahinta maailmassa, meidän täytyy pelastaa heidät!« lausui rajusti eversti. »Kunhan vaan vielä olisi aikaa. Nuori mies, oletteko valmis palvelemaan meitä oppaana?«

Hän huomasi nyt, että sanansaattaja, vaivojen ja puutteiden väsyttämänä melkein hengetönä oli vaipunut alas tuolille riippuvin käsivarsin ja pää leväten toista olkapäätä vasten.

Hän käski ordonansinsa niin pian kuin mahdollista valmistamaan ravitsevan aterian sekä antoi nuorelle Tressillianille niellä muutamia tippoja konjakkia. Tämä virkistyi vähitellen.

»Antakaa anteeksi, sennor,« sanoi eversti, »mutta kauhea uutinen, jonka toitte mukanne, saattoi meidät unhottamaan sen surkean tilan, jossa te itse olette. Minä pyydän, älkää sanoko sanaakaan ennenkuin olette tointunut täydellisesti.«

Siinä tuokiossa tuli palvelija, joka kantoi tarjottimella kylmää lihaa, hedelmiä ja pullon hyvää viiniä.

Henry alkoi ahmia, mutta kun oli tyydyttänyt ensi nälkänsä, ajatteli hän, että tuolla kaukana vuorella mahtoi nälkä osoittautua vielä uhkaavampana ja taipumattomampana. Hän kääntyi eversti Requennesin puoleen ja lausui:

»Herra eversti, te olette lukeneet don Estevanin kirjeen. No niin, jos tahdotte pelastaa hänet ja ne, jotka ovat hänen seurassaan, kiiruhtaa aika jo lähtemään matkaan. Suokaa anteeksi, että niin kauan olen ollut lausumatta näitä sanoja.«

Eversti rauhoitti häntä sotilaallisella hyvänsävyisyydellä:

»Syökää nuori mies! Sillä aikaa voitte vähitellen antaa meidän tietää mitä tarvitsemme. Muuten on minun ryhdyttävä tarpeellisiin valmistuksiin, emmekä voi lähteä matkalle ennenkuin aamulla päivän koittaessa.«

»Ennen kaikkea,« keskeytti don Juliano, »missä ovat meidän ystävämme?«

»Verrattain hyvässä turvassa,« sanoi Henry, »jos heillä vaan olisi ruokavaroja, mutta tätä nykyä taitavat heidän varansa olla tyhjennetyt. Tuntevatko herrat paikkan aavikossa, jota kutsutaan Salaperäiseksi vuoreksi?«

»Ensi kertaa en kuule sitä nimeä,« sanoi eversti.

»Minä puolestani olen nähnyt sen,« sanoi don Juliano. »Vai niin, oliko se tuo salaperäinen tarkoitus, jonne gambusino teidät vei?«

Henry Tresillian kertoi nyt mitä oli tapahtunut, hän puhui janosta, joka oli vaivannut sekä ihmisiä että eläimiä sekä siitä onnesta, joka matkueella oli ollut, kun se ajoissa ennätti järvelle ja vuorelle, ja gambusinin valppauden kautta oli voinut löytää turvapaikan tuolla ylhäällä samassa tuokiossa, kuin luvultaan paljoo monilukuisempien indiaanein tulo ilmoitettiin.

»Kuinka paljon on kojoteeroja?« kysyi eversti.

»Noin viisisataa, mutta heidän lisäksi on luultavasti tullut toinen joukko, jossa on noin kaksisataa miestä ja joka, Pedro Vicenten arvelun mukaan, on tehnyt rosvo-retken Horcasitas-joen rannalle ryöstämään muutamaa huonosti puolustettua uudisasutusta.«

»Se on valitettavasti kyllä aivan totta,« sanoi eversti.

»He ovat jo muutamia aikoja tehneet hyökkäyksiä liian rohkeita uudisasukkaita vastaan, jotka eivät ole tahtoneet noudattaa meidän neuvojamme. Kaikissa tapauksissa tu-

lemme viipymättä lähettämään heille apua. Mitä don Estevaniin ja hänen väkeensä tulee,« lisäsi hän, »niin huomaan, että asema vaatii retkeä kaikkien sotataidon sääntöjen mukaan ja että teidän apujoukkonne eivät ole liiaksi, don Juliano. Oletteko varma, sennor Tresillian, että voitte saattaa meitä lyhintä tietä? Me emme saa hetkeäkään kadottaa!«

Nuori englantilainen hymyili.

»Herra eversti! Minä tarvitsin viisi vuorokautta tul-lakseni suorinta tietä esteiden poikki, jotka olisivat voit-tamattomia sotajoukolle, mutta meidän tulee ne välttää. Ellemme seitsemän päivän kuluessa näe meksikolaista lippua liehuvan vuoren huipulta, niin olen minä siitä edes-vastauksessa.«

»Hyvä,« sanoi eversti, »minä kiitän teitä. Teidän isänne saa ylpeillä sellaisesta pojasta. Ja nyt,« jatkoi hän kääntyen don Julianon puoleen, »kootkaa kaksi sataa ul-jaimpia miehiänne ja liittykää meihin päivän valetessa Arispén ulkopuolella.«

»Luottakaa minuun,« sanoi don Juliano Romero.

Hän poistui nopeilla askelilla.

Hänen maatilansa sijaitsi melkoisen matkan päässä kaupungista ja ehtiäksensä koota väkensä määrättyyn ai-kaan, oli hänen pitäminen kiirettä.

Tilanhaltijan mentyä antoi eversti kutsua kaartinup-seerin ja antoi hänelle käskyn niin pian kuin mahdollista kokoomaan lansieerirykmentin Zacastecaan rykmentti-upseerit.

Se ei vaatinut paljoa aikaa.

Huhu nuoren englantilaisen tulosta oli kohta levinnyt kaupunkiin ja oli yleisenä puheluaineena.

Nuoren miehen ilmestyminen puoleksi väsyksiin aje-tulla hevosella oli pannut kuvitusvoiman liikkeelle ja niin-kuin usein tapahtuu, oli arvattu melkein oikein. Vieläpä oli Salaperäisen vuoren nimeä lausuttu ihmisjoukossa ja salaman nopeudella oli se uutinen levinnyt, että Villanne-van ja Tresillianin matkue oli joutumaisillaan villien kä-siin, ellei jo ollut joutunutkin.

Huuto »Los indios! Los indios!« kaikui läpi koko kaupungin ja kun Zacatecas-lansieerien torvi toittotti jokai-nessa kadun kulmassa, tiesivät kaikki, että rykmentin piti lähteä ulos aavikolle.

Muutammat kuvittelivat jo, että apakit uhkailivat kaupunkia.

Sinä yönä ei kukaan nukkunut Arisessa ja kun päivän ensi koitossa lansieerit asettuivat suurelle torille nuori Tresillian etunenässä everstin rinnalla, tervehdittiin heitä huudoilla, jotka eivät koskaan tahtoneet vaieta.

Kaikki eskadroonat oivallisilla aseilla varustettuna ja ratsain, kulkivat päällikkönsä ohitse, ennenkuin alkoivat tuon pitkän ratsastuksen ulos erämaahan. Sen perästä seurasi kuormasto vaunuja, kuormana ruokavaroja, vettä ja rehuja sekä ambulanssivaunuja haavoitettuja varten.

Vähän matkaa Arispen ulkopuolella yhtyi don Juliano Romero ja hänen kaksi sataa peoniansa säännölliseen ratsujoukkoon, jonka keskellä kuljetettiin muutamia tykkejä.

Tilanomistaja ratsasti koko joukon etunenässä ynnä eversti Requennes ja Henry Tresillian, joka koko yön hyvästi levättyänsä näkyi täydellisesti voimistuneelta vaivoistaan, ja koko ratsastajajoukko ohjasi tahdikkaassa juoksussa matkaansa Salaperäistä vuotta kohden.

Yhdeksästoista luku.

Viimeinen urotyö.

Kymmenen päivää sanansaattajan lähdön perästä saivat Salaperäisen vuoren nälistyneet ja epätoivoiset asukkaat todistaa näytelmän, joka suuressa määrin oli omiaan lisäämään heidän tuskiansa.

Jälkeen puolen päivän näkivät he taivaan rannalla pitkän jonon ratsastajia, jotka heti tunsivat villeiksi.

Ne olivat kojoteeroja, jotka palasivat retkeltään Horcasitaan rannoilta.

Siinä määrässä kun he verkkaan lähenivät — jokai-

sella ratsastajalla oli raskas kuorma saalista — enenivät meksikolaisten tuskat.

Niin kauvan kuin piiritetyn kaupungin asukkailla on tarpeeksi mistä elää, eivät he koskaan ajattele onnetonta loppupäättöstä. Pommitus ei läheskään peloita heitä niin paljoa kuin elintarpeiden puute. Mutta kun nälänhätä alkaa — hyvästi silloin tarmo.

Kojoteerot, jotka kyllä tunsivat piiritettyjen tilan, ohjasivat matkaansa llanolla niin, että tulivat niin lähelle vuorta kuin mahdollista, pysyen kumminkin ulkopuolella piiritettyjen ampuma-aseitten kantomatkaa.

Vähitellen esiintyi heidän rivinsä yhä selkeämmin llanolla, ja heidän huutonsa kaikui meksikolaisten korvissa — kerskailevia, riemastuneita huutoja.

Kahden ratsastajarivin välissä kulkivat miehiset valkoiset vangit sidottuina parittain, vaatteet repaleiksi revittyinä ja verta vuotavin jaloin. Useimmat ratsastajista kulettivat naista, joka makasi poikkipuolin hevosen selässä.

Takana seurasi ryöstettyä karjaa, heidän sotasaaliinsa, jota armottomasti ajoivat villit ratsumiehet, jotka molemmin puolin seurasivat laumaa.

Ja mikä ylhäällä vuorella enin herätti alakuloista mielialaa siinä määrin kuin joukko sitä läheni, oli vangittujen valitukset, jotka välistä kaikuivat voimakkaammin kuin juopuneitten kojoteerojen ulvonta.

Ryöstäessään uudisasuntoa, jonka olivat polttaneet ja hävittäneet, olivat he löytäneet monta ankkuria palo- viinaa, jota ahkerasti olivat käyttäneet pitkin matkaa sillä seurauksella, että piiritetyt olivat nyt näkevinänsä joukon pahoja henkiä.

Mielentilassa, jossa meksikolaiset nyt olivat, piti tämän näytelmän tehdä heihin kauhean vaikutuksen.

Kymmenen päivää oli kulunut ja odotetun avun asemesta saivat he nähdä räikäytyitä vankeja, jotka kohta päättäisivät kärsimyksensä marttiirapaalussa.

Pedro Vicente, joka kumminkin oli enemmän tottunut vastoinkäymisiin kuin kullankaivajat, ei jaksanut hilitä itseänsä. Seisten vuoriylängön reunalla hän viskeli herjaussanoja ohitse ratsastavia apakeja vastaan, jotka ylpeinä antoivat hevostensa tehdä pyörähdyksiä piiritettyjen silmien edessä.

Sennora Villanneva ja hänen tyttärensä Gertrudes eivät enää jättäneet telttaansa. Huolimatta heidän palavista rukouksistaan ei mitään näkynyt eteläisellä taivaan rannalla, ei vähintäkään merkkiä. Vielä enemmän taipuvaisia kuin miehet selittämään kaikkea pahimpaan päin, he ajattelivat, että Henry Tresillian ei ollut jaksanut taivaltaa matkaa vuorelta Arispeen ja että hän, vaikkei olisi joutunutkaan apakien käsiin, oli sortunut jonkun vaaran alle — niistä vaaroista, joita aavikko alituisesti tarjoaa monin tuhansin.

Turhaan koetti gambusino selittää heille, että aseellinen sotajoukko kaikkine varustuksineen ei samaa aavikon läpi yhtä nopeasti kuin yksinäinen ratsastaja väsymättömällä hevosella, joten ei aikaa vielä yhtään ole kadotettu. Kojoteerojen kamalat kujeet piiritettävien näkyvissä ajoivat näiden epätoivon ja arkamielisyyden äärimäisiin asti.

Kaikkien tarmo oli, niinkuin sanottu, häviämäisillään, eikä kauvemmin enää sanottu: »mitä on tehtävä?» vaan: »kuinka kauvan tätä kestää, ennenkuin kaikki on lopussa?»

Rintavarustuksen takana ja ylätasangolla olivat sillän välin ruutimiinat kaivetut. Gambusino itse oli ottanut sytyttääkseen ne määrättynä hetkenä, kun teeskennellyn hyökkäyksen perästä oli onnistuttu viekoittelemaan apakit ylös veden uurtamaan.

Itse don Estevan, joka oli ollut niin tyynellä mielellä ja rohkea aina tähän saakka, alkoi epäillä ja näytti Pedro Vicentelle sitä sytytyslankaa, joka oli toisen ruutimiinan kanssa yhteydessä:

»Tuossa näemme viimeisen turvamme. Ja mitä ennemmin, sitä parempi.«

»Don Estevan,« vastasi gambusino äkäisesti, »minä en enää tunnekaan teitä.«

Hän kääntyi sen perästä Tresillianin puoleen:

»Uskotteko tekin, että epätoivon hetki on tullut?»

»Minä olen valmis uskomaan kaikkea,« vastasi englantilainen, »mutta ennenkuin kuolemme, pitää meidän saada loistavasti kostaa!«

»Me tulemme kostamaan, eikä mitään saa puuttua tältä juhllisuudelta,« sanoi gambusino. »Kaikki on jär-

jestetty ja me olemme heidän henkensä herroja yhtä varmasti kuin omammekin.«

Kun äsken tullut indiaanijoukko niin hitaasti kuin mahdollista oli kulkenut kapeissa joukoissa meksikolaisien ohitse, ohjasi se tiensä Zopiloten leiriin, jossa sitä tervehdittiin koko illan hurmaantuneella riemastuksella.

Yön tullen syyttivät kojoteerot suuria tulia ja aavikon hiljaisuutta häiritsivät ainoastaan vahtimiesten kurkkuäänet.

Useimmat nukkuivat vuorella. Ainoastaan päälliköt valvoivat sekä tusina tarmokkaita miehiä, joitten luottamus Henry Tresillianiin ei ollut loppunut ja joitten mielestä oli kestettävä niin kauvan kuin suinkin, ennenkuin tartuttiin hätäkeinoihin.

Kaksi heistä oli edellisenä yönä toimittaneet yhden niistä uskomattoman uskaliaita urotoita, jotka melkein menevät edemmäksi kuin mitä inhimilliseksi rohkeudeksi voipi kutsua.

He olivat kaksi Anguazin ja Barralin ystävää, niitten kahden onnettoman uhrin, josta jo olemme puhuneet.

He olivat havainneet, että indiaanein vahtimiehet olivat ositetut kaksittain vissin välimatkan päähän toisistaan vuoren juurella ja että nuo kaksi viimeistä, jotka olivat kauvempana, voitiin yllättää, jos laskeuduttiin alas samaa tietä kuin Henry oli mennyt. He olivat päättäneet, että nämä kaksi vahtimiestä, niin pian kuin oli tullut yö, saisivat maksaa molemman marttiiran kuoleman.

Tässä tarkoituksessa olivat he suostuneet kolmen kullankaivajan kanssa, joita oli salaisuuteen otettu, että nämä hinaisivat heidät alas llanolle, niinkuin ennen nuoren Tresillianin. Kun he kerran olisivat siellä alhaalla, oli heidän aikomuksensa tehdä kierroksen vuoren ympäri aivan vuoren seinää myöten veitsi hampaitten välissä ja silmänräpäystäkään kadottamatta lähettää nämä vahtimiehet, kumpainenkin miehensä, toiseen maailmaan. Menestyminen oli riippuva heidän liikkeittensä nopeudesta.

Heillä oli kyllä mahdollisuus joutua kiinni ja löytää varman kuoleman tässä seikkailussa. Mutta silmä silmästä, hammas hampaasta. Ja eikö heillä ollut täysi vapaus ampua luoti otsaansa, jos ei seikka heille luonnistuisi?

Kaikki meni niinkuin oli päätetty. Verrattomalla ketteryydellä olivat he puottaneet puukkonsa juurta myö-

Anguaz ja Barral olivat kostetut.

ten lähimpänä seisovien vahtimiesten rintaan, ennenkuin nämä olivat ennättäneet päästää ääntäkään ja sen perästä palanneet yhtä nopeasti kuin olivat tulleetkin sekä antaneet hinata itsensä ylös vuorelle.

Päivän ensi koitossa näkivät piiritetyt nuo kaksi vahtimestä liikkumattomina makaavan selällään sekä villijoukon ympäröimänä, joka oli samalla raivossaan ja hämmästyneenä tästä selittämättömästä tapauksesta.

Villien huudosta huomasi don Estevan kohta, mitä oli tapahtunut, mutta häneltä puuttui uskallusta käydä rankaisemaan tätä liian rohkeata rikosta sotakuria vastaan. Hän, niinkuin muutkin päälliköt, ei ollut asiasta tietävinäänkään, mutta olisi mielellään tahtonut puristaa uskalikkojen käsiä. Hän pyysi gambusinoa estämään, ettei sellaista enää uudistettaisi ja antoi asianomaisille viittauksia, että heidän urotyönsä voisi johtaa siihen, että apakit löytäisivät tien, jota nämä olivat kulkeneet.

Anguaz ja Barral olivat kostetut, mutta asema ei ollut muuttunut. Löytyi kaksi indiaania vähemmän, siinä koko asia. Vielä löytyi tarpeeksi monta korvaamaan näitä ja vähentämään linnoituksen puolustajien lukua, ellei apua tulisi.

Yhdestoista päivä alkoi samalla yksitoikkoisuudella ja vielä suuremmalla tuskalla kuin edellinen.

Mitä lähemmäksi tultiin sitä aikaa, joksi avuntuonti oli laskettu, sitä kärsimättömimmiksi tulivat nuo kumpaisetkin vaihtoehdot: toiveet ja pettyneet toiveet.

Robert Tresillianin epävarmuus poikansa kohtalosta, ne synkät aavistukset, joilla tämä epävarmuus täytti hänen ja hänen kumppaliensa sielun, ajoi heidän kärsimättömyytensä ja vihansa vimmaan saakka ja jokainen ehdotti mitä mahdollisimpia tuumia.

Gambusino yksin pysyi järkähtämättömän kylmävenerisenä ja piti lujasti puoliansa kaikkia muita vastaan.

»Toivottomuuden, tuskaantumisen ja hajaumuksen hetki ei ole vielä tullut,« sanoi hän. »Kukapa tietää, eikö apu ja vapautus jo ole lähellä. Pitää antaa tapauksille aikaa kehittyä. Jos pelastajat ovat matkalla, seikka, jota minä en epäilekään, niin ovat he voineet kohdata aavistamattomia esteitä ja rykmentti ei kulje yhtä nopeasti kuin yksinäinen ratsastaja. Ellei neljäntoista päivän perästä apua ole tullut Arispesta, no silloin, mutta vasta

silloin on hetki tullut lentää ilmaan vihollistemme kanssa. Ajatelkaas, jos ainoa kiitos, jonka Henrylle antaisimme, olisi se, että takaisin tultuaan saisi nähdä kuolleet ruumiimme hujan hajan voittajiemme ruumisten kanssa? Sennores, jos kärsivällisyys on vaikein kaikesta urhoollisuudesta, niin on sen omaaminen meidän asemassamme myös välttämättömintä.«

Gambusinon sanat olivat kullan arvoisia, eivätkä ne kään, joille hän ne lausui, olisi niitä epäilleet, jos olisivat voineet nähdä mitä tapahtui aavikolla noin kahdenkymmenen peninkulman päässä vuoresta, sekä jos olisivat kuulleet, mitä siellä lausuttiin.

Kahdeskymmenes luku.

Viimeisen päivän ilta.

»Tuo kalliokasa, tuo graniittilinna, jonka näemme tuolla kaukana, olisiko se Salaperäinen vuori?« kysäsi eversti Requennes kääntyen samalla Henry Tresillianin puoleen.

»Aivan niin, herra eversti,« vastasi nuori englantilainen, joka ratsasti everstin rinnalla ja oli oppaana Zacatecas-lansieereille.

»Vihdoin!« sanoi eversti helpoituksen huokauksella. »Tiedättekö mitä, nuori mies, minä aloin jo joutua epätoivoon. Mutta sanokaa minulle te, joka jo olette matkustaneet tätä tietä, kuinka pitkä on teidän mielipiteenne mukaan se matka, joka eroittaa meidät siitä? Minä tahdoisin panna vetoa, että sinne on noin parikymmentä peninkulmaa.«

»Silloin te voittaisitte, herra eversti. Kun me matkustimme tästä ohitse — minä tunnen tämän vaivaispalmun, johon Pedro Vicente on leikannut nimensä — muis-

tan hänen sanoneen, että vielä kahdenkymmenen peninkulman matka eroittaa meidät vuoresta.«

Näitten kahden takana, jotka keskenänsä puhelivat, ratsasti lansieerirykmentti hyvässä järjestyksessä. Vähän loitompana nähtiin don Juliano Romeron peonit vähemmän järjestetyssä joukossa, mutta miehet olivat voimakkaita, täydellisiä ratsumiehiä ja miehuullisin into loisti heidän kasvoiltansa.

Kepeä tykistö seurasi perässä; voimakasten hevosten vetämänä pyöri se ilman räminää hiekassa.

Viimeiseksi tuli vielä eskadroona lansieereja, jotka muodostivat jälkijoukon.

Huolimatta niistä esteistä tai oikeammin sanoen vaikeuksista, jotka kohtasivat lukuisan sotajoukko-osaston marssia, eivät eversti Requennesin pojat olleet aikaa hukanneet.

Mutta tokko he ehtisivät ajoissa perille? Tämän kysymyksen tekivät eversti ja Henry kumpikin itsellensä.

Salaperäinen vuori näkyi taivaan rannalla, mutta matka oli vielä liian pitkä, että pieni armeija olisi voinut nähdä indiaanein leirin.

»Nuori mies,« sanoi eversti kääntyen Henry Tresillianiin, »me olemme melkein retkemme päässä ja teitä me saamme kiittää siitä. Mutta aina siitä hetkestä saakka kuin läksimme Arispesta, ei sydämmeni ole ollut niin ahdistettuna kuin nyt.«

»Mutta mitä te ajattelette, eversti?« sanoi don Juliano, joka samassa tuokiassa liittyi heihin. Emmekö juuri lähesty pelastumisen hetkeä?«

»Kuka ties,« sanoi eversti surullisella katseella. »Oletteko aivan varma siitä, että he ovat vuorella? Voitteko varmaan vakuuttaa, etteivät he vielä ole antautuneet?«

»Sen teen minä, sennor,« keskeytti Henry Tresillian vilkkaasti.

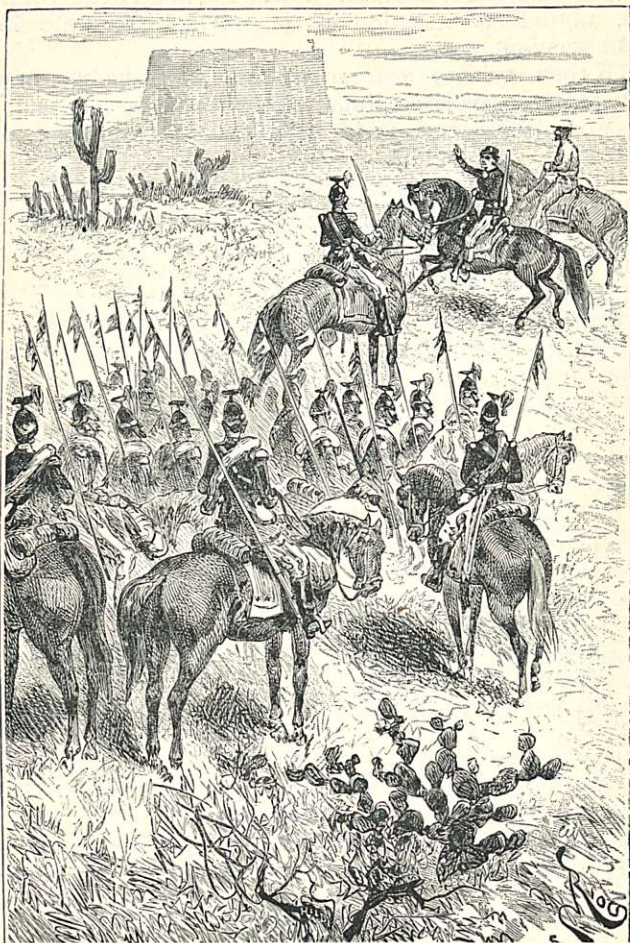
»Te väitätte sitä, nuori ystäväni,« sanoi eversti leppeästi, »mutta miten voitte tietää siitä? Yksitoista päivää on kulunut siitä, kuin teidän onnistui pujahtaa pakoon ja te olette itse sanonut meille, että asema silloin oli toivoton.«

»Antakaa anteeksi, herra eversti,« sanoi Henry Tresillian, »suokaa lainata kaukoputkeanne tuokioksi.«

»Mielelläni,« vastasi eversti, »mutta välimatka on

liian pitkä voidaksenne nähdä piiritettyjä, jos kohta vielä olisivatkin vuorella.»

»Se on yhdentekevä,« sanoi Henry, »en minä heitä tahdo katsoakaan.«

»Jumala olkoon kiitetty. He ovat vielä siellä!!!»

»Mitä sitte?» kysyivät eversti ja don Juliano yht'aikaa.

Henry Tresillian, joka asetti kiikarin silmiensä eteen, ei vastannut.

Hän tarkasteli taivaan rantaa suurimmalla levottomuudella.

Äkkiä päästi hän riemuhuudon ja lausui jättäen kiikarin eversti Requenneelle:

»Jumala olkoon kiitetty! He ovat vielä siellä!!!«

»Mitenkä te sen tiedätte?» kysyi eversti.

»Katsokaa oikealle, herra eversti. Ettekö huomaa vuoren korkeimmalla huipulla juovaa, joka muodostuu taivasta kohden. No niin, se on Meksikon lippu, jonka don Estevan on antanut nostaa vuoritasangon korkeimmalle paikalle. Ei kukaan muu voisi panna huomiota juovaan, mutta minulle se on merkki, että vielä pitävät puoliansa tuolla ylhäällä. Me olemme sopineet, ettei lippu lakkaa liehumasta, ennenkuin kaikki on lopussa.«

»Taivaan tähden, te puhutte totta, nuori mies! Ja minä en tiedä onko siinä näköhäiriötä, mutta luulen eroittavani kotkan, joka täältä nähden on kuin pilkku »i«:n päällä. Ooh! Me emme siis ole tulleet liian myöhään pelastaaksemme ystäviämme ja vihdoinkin olemme myös tilaisuudessa kurittamaan aavikon piraatteja.«

Uutinen jatkui tuokiossa jälkijoukkoon ja kuormastoon asti ja innostus tuli yleiseksi.

Ei oltu siis aivan turhaan matkustettu tätä pitkää tietä erämaassa armottomasti polttavan auringon alla.

Matkustamisen nopeus oli vaistomaisesti kasvanut.

Sotainen värähdys virtasi kaikkien rivien läpi. Jokainen tarkasteli aseitansa, katseli luotivarastoa revolvereissaan, antoi väkipuukon juosta tupessaan ja sapelin huotrassaan.

Tämä tapahtui yhdennentoista päivän melkein keskivaiheilla, kun tuska vuorella oli noussut korkeimmilleen.

Eversti Requennesta, joka oli mies suurella kokeumuksella, ei myöskään voitu syyttää kevytmielisyydestä. Hän ratsasti eskadroonasta eskadroonaan ja tarkastaen väkeänsä kysyi hän ylemmiltä upseereilta, jotka olivat hänen päällikkyytensä alla, mitä valmistavia toimia olivat tehneet.

Neuvoteltuaan yksitellen jokaisen kanssa antoi hän

käskyn seisattumiseen ja kysyi koottuansa heidät kaikki, eikä heidän mielestään ollut parasta, niin pian kuin oli päästy kanuunain ampumamatkalle, alkaa tykistöhyökkäyksellä.

Kaikki myönsivät niin vilkkaasti, että varovainen tievers jo rupesi epäilemään. Kaikki paitsi vanhaa majoria, joka ei vielä ollut virkkanut sanaakaan. Eversti pyysi häntä lausumaan ajatuksensa.

Majori, vanha sotauros, joka virkapuvussaan oli harmaantunut ja kolmenkymmenen vuoden kokemuksen kautta tullut tutustumaan tällaiseen sodankäyntiin, ei viivytellyt vastaustansa, kun häneltä suoraan kysyttiin:

»Eversti,« sanoi hän, »älkää unhottako, että nämä apakit eivät tiedä mitään siitä, että olemme läheisyydessä ja että meidän, hävittääksemme heidät kokonaan yhdellä iskulla ja toimiaksemme vähimmällä mahdollisella tappiolla ennemmin pitää äkkiarvaamatta hyökätä heidän kimppuunsa kuin tykinlaukauksilla ilmoittaa, että ovat meidän vallassamme. Minä pidän viisaampana, ettemme käy hyökkäämään, ennenkuin suurimmassa hiljaisuudessa olemme kiertäneet heidät ja katkaisseet heiltä kaiken mahdollisuuden pääsemään peräytymään.«

»Hyvät herrat,« sanoi eversti Requennes kääntyen upseeriensa puoleen, »kun minä paremmin asiata ajattelen, niin pitää meidän hyväksyä majorin mielipide. Siinä on ainoastaan yksi epäkohta, nimittäin se, että meidän hyökkäyksemme tulee lykkäytymään muutamia tunteja. Mutta mitä se merkitsee, kun viivytys tulee turvaamaan tulosta?«

»Eversti on aivan oikein ymmärtänyt minut,« sanoi tuo vanha ruutiukko, »minulla on yhtä kiire kuin kaikilla muillakin, mutta me toimimme, se on tietty, paremmin yön tultua. Parasta olisi, jos me, tutustuessamme asemaamme päivän aikana, jakaisimme väkemme osastoihin puoliympyrän muotoon, jonka äärimmäiset päät liittyisivät vuoreen. Sitte kun sillä tavalla olemme kiertäneet apakit, niin olisipa senkin seitsemän satoja tuhansia miljooneja miljardeja säihkyviä granaatteja, ellemmme sulkisi heitä ikäänkuin hiiren loukkuun!!!«

Kaikki taputtivat käsiään majorin lyhyille ja loppupuolella niin ponteville sanoille, ja eversti, joka oli innois-

saan siitä, että oli voittanut sen tarkoituksensa, jota hiljaisuudessa oli tarkoittanut, antoi loppukäskynsä.

»Pääasia on tätä nykyä, ettemme ota askeltakaan eteenpäin. Muutamien tuntien lepo on sitä paitsi kaksin kerroin virkistävä sekä miesten että hevosten kestävyyttä.

Itse Henrykin, joka oli kiihkeämpi kuin kukaan muu, väistyi sellaisia järkeviä syitä kuullessaan.

Everstinsä käskystä ryhmittäytyivät upseerit heti joukkojensa etunenään. Jokainen eskadroonan päällikkö otti vastaan ansianomaisia käskyjä ja lansieerirykmentti Zacatecas hajosi puoliympyrään, jonka laajuus tuli supistumaan sitä myöten mikäli tultiin vuorta lähemmäksi.

Toiminnan piti alkaa yön tullen.

Eversti Requennes oli, niinkuin tiedämme, kuulustellut Henry Tresilliania kojoteerojen luvusta ja tämä oli arvostellut nämät noin viideksi sadaksi. Siinä tapauksessa, että Horcasitas-joen uudisasutuksiin lähtenyt retkikunta oli ennättänyt palata, löytyi vuoren juurella noin kuusi tai seitsemän sataa apakia.

Samoilla voimilla molemmin puolin oli voitto varma, erittäinkin jos vuoren asukkaat ottivat osaa taisteluun ja ylhäältä päin levittivät häviötä villien joukkoon, jonka lansieerit ja peonit kohta sulkisivat rautakehään ja sapelia ja peitsiä käyttäen ajaisivat solan suuhun.

Meksikolaiset sotamiehet ja don Julianon väki odottivat kuumeentapaisella jännityksellä yön lähestymistä.

Yhdeskolmatta luku.

Taistelu ja pelastus.

Tämän päivän loppupuolella ja melkein samaan aikaan kuin eversti neuvotteli rykmenttinsä upseerien kanssa, heittäytyivät vuoren asukkaat surullisten ajatusten valtaan.

Useimmissa ei enää vallinnut minkäänlaisia epäilyksiä. Rohkea sanansaattaja oli sortunut erämaahan ja Arispen varustusväellä, joka oli tietämättömyydessä erämaan kauheasta salaisuudesta, ei ollut tietojen puutteessa vähintäkään ajatusta rientää hätääntyneitten maanmies-tensä avuksi.

Siitä huolimatta eivät don Estevan de Villanneva, Robert Tresillian, insinööri ja gambusino lakanneet tutkistelemasta eteläistä taivaan rantaa.

Sieltä oli apu tuleva ja sieltä he sitä odottivat, vaikka yhä heikkenevillä toiveilla.

»Aurinko on maillensa menemäisillään,« sanoi don Estevan, »ja jos meidän ystävämme eivät saavu tänään, ei meille jää muuta jällelle kuin kalliisti myydä henkemme, sillä asemaamme emme enää voi kestää. Jällellä on vaan puoli ruoka-annosta, jolla tuskin päivääkään voimme pidentää tuskiamme; muuten ovat ruokavarat aivan lopussa, ja kohta saamme nähdä miten vaimo- ja lapsiraukkamme kuolevat nälkään.«

»Me olemme haudanneet kolme tänään,« sanoi Robert Tresillian surunvoittoisesti, »ja he eivät suinkaan kuolleet ylensyömiseen.«

Ja hän lisäsi:

»Minä en heitä surkuttele. Se on heille parempi kuin tulla korppikotkien ja kojootien ahmittaviksi, niinkin ehkä me itse . . .«

Gambusino, vaikka hänkin oli puutteen näännyttämä, väräsi näitä sanoja sanottaessa ja lausui melkein vihastuneena:

»Ei! Sata kertaa ei! Meillä ei vielä ole mitään oikeutta sanoa, että se, mitä pelkääte, on oven edessä. Henry ei ole joutunut hukkaan, ei mikään anna meille aihetta epäillä hänen yrityksensä menestymistä. Minä olen nyt kokonaista kymmenen päivää kaikin voimin koettanut vakuuttaa teitä siitä, mutta ei kukaan tahdo ymmärtää minua.«

»Mitä te tahdotte, että ymmärtäisin,« lausui uudelleen Robert Tresillian. »Tämän synkän ja äänettömän erämaan edessä, jossa minun poikani . . .«

Ja hän osoitti käden liikkeellä eteläistä taivaan rantaa.

»Tämän erämaan kamala hiljaisuus tappaa minut,

sennor Vicente, « lisäsi hän, »ja huolimatta siitä, mitä äsken sanoitte, pitää meidän, jos don Estevanillakin on sama ajatus kuin minulla, laskeutua alas ja epätoivon rohkeudella syöksyä Zopiloten leiriin.»

Don Estevan lausui päättävällä äänellä seuraavat sanat:

»Tresillian on oikeassa. Minä pelkään, että te uneksitte, Pedro Vicente. Jos aikomuksemme on, ettemme säästä vähintäkään voimaa käsivarsimme, niin tulevat nuo roistot ja tappavat meitä kuin viattomia lapsia. Omasta puolestani julistan minä: ennemmin mitä hyvänsä kuin tätä toivotonta tilaa.»

Gambusino polki kalliota vastaamatta. Kaikista piiritetyistä olivat ainoastaan hän ja insinööri, jotka eivät vielä olleet luopuneet toivomasta.

Hänen laskunsa oli seuraava: viisi päivää Henrylle päästäkseen Arispeen, seitsemän päivää eversti Requenneen sotajoukoille vastakkaisessa suunnassa matkustaakseen saman tien. Sen lisäksi vielä yksi päivä arvaamattomia tapauksia varten — yksi päivä vähintäänkin.

Mutta odotuksen kuumeessa ei kukaan tahtonut edellyttää sellaista viivytystä, joka kumminkin oli niin luonnollinen. Ja yhdestoista päivä oli tuskin loppuun kulunut, ennenkuin rohkeimmatkin pitivät kaiken kadotettuna.

Gambusino, joka havaitsi, että kehoitukset eivät mitään auttaneet, esitti välitysehdotuksen:

»Don Estevan! Jos emme huomenna samalla kellon lyönnillä ole havainneet mitään tuolla kaukana« — hän ojensi käsivartensa etelää kohden — »käskekää silloin ja minä tulen tottelemaan teidän käskyjänne, mutta, armosta, suokaa minulle tämä aika!»

»Huomenna,« mutisi Robert Tresillian, »aina sanotte: huomenna! Mutta huomenna meidän työmiehemme ovat voimattomia käyttämään aseita, ehkäpä liikkumaan paikastakin. Tiedättekö, mitä sanoivat pari tuntia sitte nuo kaksi pelkäämätöntä poikaa, jotka omalla hengenvaarallaan kostivat Anguazin ja Barralin kuoleman: »Ellei mitään uutta kuulu huomenna, niin uudistamme kepposemme, mutta tällä kertaa hankkiaksemme tuolla alhaalla jotain syötävää.« Uskokaa minua Villanneva, niin pian kuin yö on käsissä, pitää teidän käskeä insinööriä avaamaan tykkitulen villien leiriä vastaan. Se tulee olemaan

merkki meille kuolemaan, mutta kuolemaan ainakin urhoollisina miehinä ase kädessä.«

»Minä jätän vielä Pedro Vicentelle kaksi tuntia, ei minuuttiakaan enempää. Kun nämä tunnit ovat kulu-
neet, olen valmis,« sanoi don Estevan äänellä, joka ei sallinut vastustusta.

Gambusino vaikeni.

Siinä tuokiossa koski aurinko melkein taivaan ranta-
kaa kaukana äärettömällä aavikolla.

Gambusino oli noussut eräälle rintavarustuksen kor-
keista ja leveistä kalliolohkareista, jota välistä käytettiin
tähtystelypaikkana.

Keskeltä taivaan rannan hehkua tuntui hänestä, että
kaukana etäisyydestä näkyi metallin heijastuksia välkky-
vän. Hän asetti kaukoputken silmiensä eteen, seisoi liik-
kumattomana ja jäykkänä kuin puun runko ja jäi siihen
asentoonsa muutamiksi sekunteiksi päästämättä huutoa tai
lausumatta sanaakaan. Hän kyyristyi sitte alas ja ojensi
kaukoputken don Estevanille, joka näki kaksi suurta kyy-
neltä pyörivän alas gambusinin pronssin karvaisia poskia
myöten.

»Mikä teitä vaivaa, Pedro Vicente? Miksi nämä
kyyneleet?«

Gambusino pyyhkäsi kädellään silmänluomiansa ja
viittauksella osoittaen auringon jo vaipunutta kehää, sanoi
hän puoleksi tukahtuneella äänellä:

»Tällä kertaa te ette sano, että minä uneksin . . .
Tuolla kaukana he ovat!«

»Ketkä? Mitä kuvaillette näkeväanne tuolla kaukana,
sennor gambusino?«

»Minä näen aseita, jotka välkkyvät auringon viimei-
sessä hohteessa,« sanoi hän syvästi liikutetulla äänellä.
»Ja kenenkä ne muuten olisivatkaan, elleivät eversti Re-
quennesin lansieerien!«

Jännitys oli korkeimmillaan. Kaikki olivat asettuneet
gambusinin viereen. Kaukoputki kulki muutamien tuo-
kioitten perästä don Estevanin käsistä kaikkien muitten
käsiin. Ja kun aurinko sukelsi alas taivaan rantaan, ikään-
kuin syvyyteen, ei enää löytynyt ketään, joka olisi epäil-
lyt ylhäällä vuoritasangolla: meksikolaiset sotajoukot oli-
vat tuolla muutamien peninkulmien päässä valmiina hyök-
käämään kojoteerojen rosvojoukon kimppuun.

Robert Tresillian koetteli katseillaan tunkea yön varjojen läpi, jotka äkkiä taajenivat, ja gambusino, joka älysi hänen ajatuksensa juoksun, sanoi:

»Ellei Henryä olisi siellä, ei ketään muitakaan olisi siellä. Oivallinen nuori mies! Teidän täytynee myöntää minun olleen oikeassa, sennor, kun en hetkeäkään epäilyt hantä.«

Ylätasangolla, ikäänkuin haaksirikkoon joutuneen laivan kannella, jossa toivo on jälleen eloon herännyt kaukana siintävän purjeen nähtyä, syleilivät kullankaivajat toisiaan.

Kurjuuden päivät unhoutuivat. Nälän tuskat unhotettiin — eikö apu ollut näkyvissä?

Heti pidettiin neuvottelu: annettaisiinko merkki tuleville, joita apakit eivät tietenkään vielä voineet nähdä, koska he kullankaivajillekin tuolla ylhäällä viiden sadan jalan korkeudessa sulivat taivaan rantaan?

Robert Tresillianin mielestä oli nyt oikea hetki käyttää sähkövaloa ja ympäröidä koko Zopiloten leiri häikäisevään valoon, että selvästi näytettäisiin sitä eversti Requenneed sotajoukalle. Varmaan kai Henry lienee selittänyt, miten kullankaivajat insinöörin katsannon alla olivat viettäneet aikaansa ja miten he olivat opetelleet käyttämään sähkövalaistusainetta, jota insinöörin neuvolla olivat valmistaneet.

Jo olivat he vähällä hyväksyä tämän ehdotuksen eikä insinööri puhunutkaan sen vähemmästä kuin että mieli panna toimimaan molemmat tykkinsä, joita halusi näyttää mihin ne kelpaisivat, kun onneksi gambusino, joka aina oli älykäs mies, todisti päälliköille, ettei kaikella tällä olisi muita seurauksia kuin että siten vastustettaisiin eversti Requenneed tuumia, sillä tämän ajatus oli arvatenkin äkkiiarvaamatta hyökätä indiaanein kimppuun. Epäilemättä piti pysyä valmiina, mutta odottaa siksi kunnes eversti ja hänen väkensä alkaisivat valmistetun toimintansa. Silloin, mutta vasta silloin, olisivat nuo kaksi tykkiä ohjattavat Zopiloten leiriä kohden, johon luonnollisesti useammat yllätetyistä villeistä tulisivat sulloutumaan. Ja kun ne vaan hyvästi olivat ohjatut, tekivät ne ihmeitä. Silloin vasta tulisi llanon ilovalistus oikeaan aikaansa. Vielä kerran sai gambusinin järkevyys voiton.

Hiljaisuus oli juhlallinen ja sitä häiritsi ainoastaan

väliaikojen perästä ne kojoottiulvonnat, joilla indiaanit toisillensa tahtoivat osoittaa, että hyvästi vartioivat.

Kullankaivajat, jotka pitkin pituuttaan makasivat ylätasangolla korva maata vastaan, luulivat, toivon synnyttämän tenhon vaikutuksesta heidän mielikuvitukseensa, kuulevansa meksikolaisen ratsujoukon juoksun llanolla.

Yön ensi hetkiä vietettiin kuumeentapaisessa levottomuudessa, joka piti valveilla enin heikontuneitakin kullankaivajia, vieläpä vaimoja ja lapsiakin.

Tulitikku kädessä seisoj Pedro Vicente ryhmän keskellä, jossa oli don Estevan, Robert Tresillian, insinööri ja monta työnjohtajaa. Hän uudisti jokaiselle, ettei ollut ylätasangon varustusväen asia alkaa toimintaa. Eversti Requennes ja Henry eivät päivän kuluessa voineet olla huomaamatta Meksikon lippua vuoren huipulla. Taitavana sotilaana oli eversti luultavasti ajatellut yhteistä toimintaa omien joukkojensa ja piiritettyjen puolelta, mutta myöskin otaksunut, että nämä viimeksimainitut jättäisivät hänelle täyden toimintavapauden ja antaisivat hänen alkaa. Senhän lapsikin voi käsittää.

Sillä tavalla kului kaksi kuolettavan pitkää tuntia minkään häiritsemättä yön äänettömyyttä.

Käsittämätön jännitys pani kaikkien sydämmet palpattamaan ääneen ja heikommatkin tunsivat jättereissään yli-inhimillisen voiman.

»Kärsivällisyyttä,« sanoi Pedro. »Antakaamme everstin panna toimeen tuumansa, niin että indiaanit, yllätetyt keskellä untansa, eivät voi pakoa ajatellakaan. Muutamia minuuttia vielä vaan ja sitte on meidän vuoromme. Eikö olisi loistavata omiin verkkoihinsa pyytää nuo kurjat roistot, jotka nyt monta viikkoa ovat silmäilleet meitä varmana saaliinaan, mahdottomana kenenkään riistää heiltä . . .«

Gambusinon vielä puhuessa herätti kauhea laukaus tasangon kaikki kaiut ja melkein yht'aikaa kajahtivat vielä korkeammalle eversti Requennesen kanuunat.

Kauhun huudahdukset tuskan ulvonnalla sekoitetuina kohosivat heti kojoteerojen leiristä todistaen, että everstin väki oli hyvästi tähdännyt.

Tämä jyrisevä hyökkäys, joka tuli taholta, jolta eivät uskoneet tarvitsevansa pelätä vähintäkään ja jonne

eivät koskaan olleet asettaneet vahtimiehiä, teki villit raivosta hurjistuneiksi.

Ja vielä kurjemmaksi kävi tila kun insinöörin sähkövalo valaisi heidän leiriänsä ja armottomasti näytti sitä väsymättömille ahdistajojille, joitten insinööri oli antanut jäädä pimeyden peittoon.

Niinkuin gambusino edeltäpäin oli arvannut, kokoon-tuivat urhoollisimmat heti Zopiloten teltan ympärille.

Kauvan odotettu hetki käyttämään kumpaistakin tykkiänsä oli vihdoinkin tullut don Estevanille ja tykit syytivät äärettömiä määriä raehaulia epätoivoon joutuneitten indiaanein joukkoon.

Uskaliaimmat kirkuivat kauheasti raivoissansa. Olivatko valkoiset todellakin tehneet liiton korkeimpien voimien kanssa, koska voivat muuttaa yön päiväksi ja sytyttää tämän auringon, joka valaisi leiriä?

Zopilote, joka jo istui hevosen selässä, oli ainoa, jossa vielä pysyi kipinä kylmäverisyyttä. Huolimatta epäjärjestyksestä villien joukossa koetteli hän koota heitä, mutta toisena hetkenä toisensa perästä teki Requenneed ja ylätasangon tykit uusia hävityksiä heidän parvessansa.

Äkkiä kirkasi hän hirveästi raivostuneena.

Siinä valokartiossa, jonka sähkövalo muodosti, hui-pun lähtökohtana vuori, oli hän huomannut meksikolaisia sotamiesosastoja, jotka kohtisuoraan lähenivät vuorta.

Nähtyään nämä viholliset, joita nyt tiedettiin voitavan tavoittaa, näytti uskallus jälleen palanneen näihin miehiin, jotka tähän saakka olivat olleet melkein taika-uskoisen pelästyksen valtaamina.

Tuokiossa olivat ne hevosen selässä ja yht'aikaa kiljuen kauhistuttavaa sotahuutoansa, aikoivat he hyökätä Requenneed eskadroonan kimppuun, kun epätoivoa osoitava viittaus Zopiloten puolesta pysähdytti heidät.

Näkyvinä kolmessa uudessa sähkövalovirtauksessa oikealta, vasemmalta ja takaa päin, lähestyi kolme muuta lansiieriosastoa ja muodosti vähitellen säännöllisen ym-pyrän.

Vielä lisäksi seisoivat don Julianon peonit taisteluun järjestettyinä järven rannalla ja sulkipat sieltä indiaanein viimeisenkin pakotien.

Ensimmäisellä silmäyksellä näki Zopilote, että leikki

Maa halkesi heidän päänsä päällä ja heidän jalkojensa alla.

ei ollut tasavoimainen ja että hänen piti välttämättömästi joutua hukkaan kaikkine joukkoinensa, jos yhä edelleen pysyisi kahden tulen välissä.

Hän teki äkkiä päätöksensä ja käsien puolet väestään muodostamaan jälkijoukon, jonka tuli jatkaa taistelua alhaalla lakeudella, syöksyi hän itse toisen puolen kanssa solaa kohden.

Jälkijoukon tehtävä oli suojella hyökkäystä ylätasankoa vastaan, jonka hän oivalsi olevan ainoana ja viimeisenä pelastuskeinonaan.

Jos hänen onnistuisi karkoittaa kullankaivajat väkisin tunkeutumalla solaan ja valloittamalla ylängön, tulisi hän oltuaan piirittäjä itse piiritetyksi. Hänen asemassaan kannatti sellainen yritys kyllä koettamisen vaivan. Tuokiossa oli hänen väkensä solan edessä.

Ei mikään liikkunut ylhäällä vuorella eikä siinä ahtaassa ahteessa, jonka kautta päästiin tuonne ylös.

Puristettuina toinen toistaan vastaan, sillä välin kuin kiväärituli jatkui alangolla raivokkaammin kuin koskaan, kiipesivät Zopiloten miehet ylöspäin kiihoittaen toisiaan sokeassa raivossa.

Piiritetyt pysyivät liikkumattomina, antoivat heidän lähestyä ja täyttää solan.

Mutta niin pian kuin ensimmäiset heistä olivat koskettaneet rintavarustuksen kiviä, halkesi manner heidän päänsä päällä ja heidän jalkojensa alla aina vuoren huipulta sen juureen saakka. Kalliolohkareita ja kiviä vyöryi vyörykkeen tavoin alas tähän ahtaaseen kuurnaan ja musersi hyökkääjät painonsa alle. Onnettomat indiaanit eivät voineet päästä ylöspäin eivätkä alaspäin, vaan olivat kuin naulattuina, mihin olivat jääneet.

Kiviartilleriaa seurasi kohta hyvin tähdättyjä kiväärin laukauksia. Ei yksikään laukaus mennyt hukkaan tässä taajaan sullotussa joukossa, jossa luoti ei voinut tavatakaan tyhjää tilaa.

Kojoteerojen kuolleet ruumiit, jotka olivat kokoon litistyneet tähän ahtaaseen käytävään, seisoivat yhä pystyssä ja tukivat toisiaan, ja vasta muutamien hetkien kulluttua sanomatonta sekasortoa, onnistuivat muutamat vielä eloon jääneet, niiden joukossa Zopilote, laskeutumaan alas alangolle, sen rautaympyrän keskeen, jonka eversti Requenleen voittoisat laumat muodostivat.

Kun Zopilote, joka oli pahasti kiviliuskan haavoittamana oikeaan käsivarteensa, nyt näki, että kaikki vastarinta oli mahdotonta, heittivät hän ja ne miehet, jotka hänellä vielä olivat jälellä, aseet luotansa. Liikkumattomina ja pää rintaa vasten painuneena, odottivat he kaikki, että heidän kohtalonsa ratkaistaisiin.

Siinä tuokiassa nousi aurinko ja valaisi loistollansa tämän verisen teurastuksen näyttämön.

Tasangolla vuoren ja meksikolaisten välissä, jossa eskadroonat jälleen olivat liittyneet yhteen ja muodostivat läpituonkeutumattoman puoliympyrän, makasivat monilukuiset kojoteerojen ruumiit pitkin tannerta ja kauvempana osoitti heidän tykistön hävittämä leirinsä surkean näyn.

Tätä aamuruskoa tervehtivät rajuuilla riemuhuudoilla sekä ylängon asukkaat että Zopiloten vangit, jotka eversti Requenneen ratsumiehet onneksi jo ajoissa olivat tunteet ja kuljettaneet leirin taakse.

Zopiloten seitsemästä sadasta sotilaasta oli tuskin kahtasataa viittäkymmentä, jotka taistelussa olivat jääneet eloon. Voittajat ottivat heidät vangiksi, sitoivat parittain kädet selän taakse ja jättivät peonien vartioitavaksi.

Kun tämä oli toimitettu ja sola puhdistettu sinne kasaantuneista ruumiista, laskeutuivat piiritetyt alas.

Ne tapahtumat, jotka nyt seurasivat, erittäinkin kohta Robert Tresillianin ja hänen poikansa välillä sekä sen perästä tämän ja Gertrudeen välillä olivat niin liikuttavia, ettei niitä voi sanoilla selittää. Nuoren tytön sielun tuskasta ja ruumiillisesta puutteesta kalvenneet kasvot säteilivät onnea tässä monipäiväisen toivottomuuden jälkeisessä riemun tuokiassa.

Kahdeskolmatta luku.

Santa-Gertrudes.

Kun kullankaivajat laskeusivat vuorelta jo aikoja jättämäänsä leiriin, tulivat he iloisesti hämilleen tavatesaan siellä melkein kaiken hyvässä kunnossa.

Vaunut, koneet ja työkalut — miltei kaikki oli ennaltaan. Kojoteerot eivät olleet edes huolineet hävittää näitä heille arvottomia kapineita. Tämä tavaton määrä kaivostyötarpeita, joiden arvoa kojoteerot varmaankaan eivät olleet oivaltaneet, oli odottamaton rikkaus.

Hevosia ja muuleja löytyi kyllältä, vaikkei saatuakaan takaisin samoja, jotka olivat ryöstetyt.

Kahden päivän kuluttua pelastuksesta oli osapuilleen kaikki selvitettyä. Kuolleet olivat saaneet viimeisen leposijansa ja everstin ynnä hänen joukkonsa palatessa vankiensa kanssa Arispeen saattoi don Juliano apakien ottamat vangit Nacomoriin, näiden kotiseudulle.

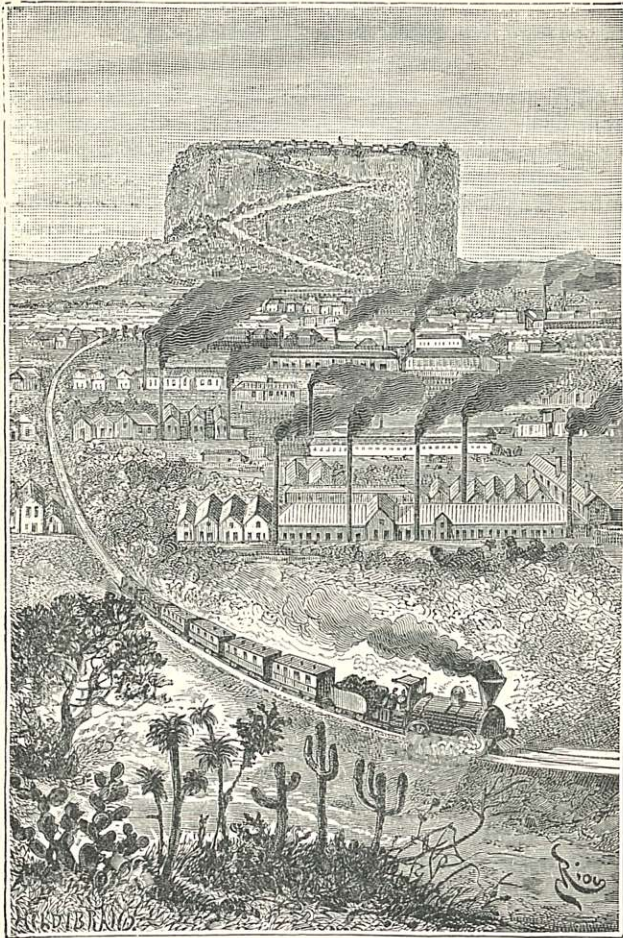
Turvallisuus oli nyt täydellinen. Kenties ei olisi sekään edes mahdollista, että saataisiin Zopilotesta liittolainen! Hänen oikeaa kättänsä oli pitänyt leikata niin, että toivoa kyllä voi, että hän tästä lähtien olisi sävyisämpi.

Olkoon tämä kohta miten tahansa. Totta on joka tapauksessa, että Salaperäinen vuori tänään, kolmea vuotta mainittuja seikkoja myöhemmin on tosin nuori, mutta jo kukoistuksessaan oleva kaupunki linnoituksen suojaamana, joka on vahvempi kuin mikään ihmiskäsien rakentama.

Loitolta voidaan erottaa lukuisia tehtaan savutorvia, joista savu paksuissa pilvissä tupruaa kohti taivasta. Ympäristön alueella ei ole enää entistä viljelemätöntä leimaa. Mehevät karjanlaitumet ulottuvat niin pitkältä kuin silmä kantaa ja uudisasukasten karja on lukematon. Rautatie yhdistää joku aika sitte uuden kaupungin Arispeen.

Kaivoksen menestys on ollut yhtä erinomainen, kuin nopeakin. Toinen veres kultasuoni toisensa perästä tulee ilmi ja Salaperäisestä vuoresta on tullut *Kultainen vuori*.

Neljän asioimistoverin rikkaus on jommoinkin. *Neljänkö?* kysyt nuori ystäväni. Neljänpä tietenkin. Ei näet oltu pidetty kuin aivan oikeana, että sallittiin urhool-

Rautatie yhdistää joku aika sitte uuden kaupungin Arispeen.

lisen gambusinonkin yhtyä yhtiöön. Eikö gambusinon äly ollutkin juuri tuottanut pelastuksen kaikille?

Jokaisella kullankaivajalla on oma, soma talonsa, joka todistaa isäntänsä varallisuutta. Muistoa säilyttävällä kiitollisuudella ovat he pystyttäneet komean muistopatsaan kumpaisellekin ystävällensä Benito Anguazille ja Jacopo Barralille, jotka heidän edestänsä kävivät kuolemaan.

Vuoren tasangolla kohoaa uhkea linna, jonka harjoilta meksikolainen lippu liehuu — palatsi samalla haavaa kuin linnoitus, jonka pitkälle kantavat kanuunat voivat niin tarvittaessa pyyhkiä tasankoa kaikille suunnille.

Puoteja ja tavarahuoneita löytyy kosolta säännöllisten katujen varsilla ja kirjapainosta annetaan sanomalehteäkin. Kaikesta päättäen on *Santa-Gertrudes* kaupungin tulevaisuus oleva onnellinen.

Nyt on Santa-Gertrudeessa juhla ummelleen kolme vuotta kullankaivajien pelastumisesta lukien.

Torilla vilisee lukuisa ihmisjoukko, jonka seassa näkyy olevan muutamia apakejakin monivärisiin serapeihin puettuina. Rancherot ja vaquerot läheisistä maakunnista — kaikki ovat he puettuina juhlapukuun. Kaikkien näiden eri vaateparsien välistä näkee joskus vilahdukselta Zacatecas-lansieerien sotilaspukuja. Rykmentti majailee jonkun matkaa kaupungista viimeisen ja tehokkaan retken perästä vihamielisiä indiaaniheimoja vastaan.

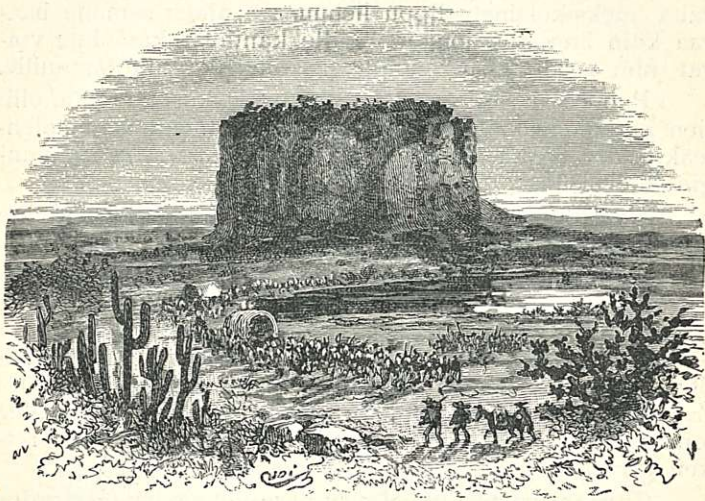
Tänään kastetaan Henry Tresillianin ja Gertrudes de Villannevan esikoista ja tapahtumaa vietetään innostuksella kaupungissa, joka on saanut nimensä nuoren äidin muistoksi. Hänen nimeään huudetaan myrskyisällä riemulla.

Kirkossa kantavat lasta kastettavaksi eversti Requennes ja sennora Villanneva. Heidän jälessään kulkevat don Estevan, Robert Tresillian, insinööri ja Pedro Vicente, joka säteilevänä tarjoo nuorelle isälle käsivarttansa. Eikö nuoren ystävänsä onni ole osaksi hänenkin omansa?

Iltasella ovat kilparatsastukset ja muita huvituksia ja entinen gambusino tulee luonnollisesti saamaan ensimmäisen palkinnon Krusaderilla, josta on tullut hänen eri-

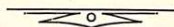
tyinen ystävänsä. Ja ihmisjoukko, joka pitää muistissaan uskollisen eläimen palveluksia, tulee kiihkoisesti hurmaantuneena huutamaan: *Eläköön Krusader!*

Ja siihen huutoon toivon, että nuoret lukijanikin yhtyvät.

Sisällys:

1.	Veden puute	3.
2.	Kojoteerot	11.
3.	Vihdoinkin vettä	17.
4.	El ojo de agua	23.
5.	Indiaanein aamiainen	33.
6.	Los indios	38.
7.	El Cascabel	47.
8.	Indiaanit leirin ulkopuolella	51.
9.	Kiihko-ajo	57.
10.	Pedron kosto	61.
11.	Krusader ei ole hukassa	68.
12.	Odottamaton vihollinen	72.
13.	Elämä Salaperäisellä vuorella	78.
14.	Keitä?	86.
15.	Urhojen kohtalo	100.
16.	Vallan kummallinen hyppäys	106.
17.	Taivaan ja maan välillä	118.
18.	Eversti Requennes	125.
19.	Viimeinen urotyö	134.
20.	Viimeisen päivän ilta	140.
21.	Taistelu ja pelastus	145.
22.	Santa-Gertrudes	155.

Suom. last. kirj. 5.
Nuorisokirjallisuutta...4

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 101 6128

Allekirjoittaneiden kustannuksella on tätä ennen painosta ilmestynyt seuraavat nuorisolle ja lapsille soveliaat kirjat:

- Gottfrido** tahi pikku eräkäs. 60 p.
Cervantes. Don Quixote de la Mancha. Sid. 1: 75, nid. 1: 50.
Hannikainen. Jutelmia läheltä ja kaukaa I & II à 1: 50.
Hoffman, Frans. Tonin kummalliset vaiheet. 1 m.
Juutalaiset kaksoisveljekset. 80 p.
Jääskeläinen Iloisia juttuja II. 1 mk.
Kolmonen. 60 p.
Reuter, Fritz. Kertomuksia. 60 p.
Spyri, Johanna. Hyvässä turvassa. 60 p.
Thomasson. Ruhtinas ja metsänvartija. 48 p.
" Pehr Hirvi. 25 p.
Blicher. Kuvaelmia Juutinmaalta I & II à 1: 50.
Beecher Stowe. Urpunen. 1: 25.
Vilhelmi Telli. 80 p.

Kuvakirjoja lapsille:

- Aapiskirja** maalattujen kuvien kanssa. 35 p.
Pienokaisille. Sanat sovittanut K. Killinen. 1: 40 p.
Armaan lapsuuden ajalta. 30 p.
Herttaiset hetket. 30 p.
Kissa Miiri ja pieni hiiri. 30 p.
Talvisia kuvia. 30 p.

U. W. Telén & C:o.

Hinta 2: 60.